

Nr 136

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändringar i jaktlagstiftningen; given Stockholms slott den 12 maj 1967.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt,

dels bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen i övrigt hemställt.

GUSTAF ADOLF

Eric Holmqvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att jaktlagstiftningens system för fridlysning läggs om så att alla vilda däggdjur och fåglar blir fridlysta i princip och jakt tillåten endast under bestämda jakttider.

Jaktlagens bestämmelser om jaktvårdsområde ändras enligt förslaget så att länsstyrelserna får tillåta att till sådant område när som helst ansluts fastighet som har betydelse för jaktvården på området. Samtidigt föreslås en smidigare övergång till förlängd beståndstid för jaktvårdsområde.

Rätten för var och en att jaga varg och järv ersätts med en kontinuerlig rovviltkontroll, som innefattar särskilt skydd för rennäringen och annan tamdjursskötsel. Rätten att döda säl var den än påträffas blir förbehållen yrkesfiskare.

För att göra det möjligt med effektivare åtgärder mot viltskador ger förslaget länsstyrelserna ökade befogenheter att ordna tvångsjakt. Sådan jakt föreslås också som ett medel att minska riskerna för kollisioner mellan älg och motorfordon. Trafikskadat vilt kan enligt förslaget tillfalla jakträttsinnehavaren.

Strängare regler föreslås gälla mot den som låter hund löpa lös i viltmarker. Vidare förordas straffskärpningar för olovlig jakt och andra brott mot jaktlagstiftningens bestämmelser.

Ändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 januari 1968.

**Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt**

Härigenom förordnas, att 11 § 1 och 2 mom., 12 § 1 mom., 14 §, 15 § 1 mom., 18 och 22 §§, 24 § 1 och 3 mom., 26 § 2 mom. samt 28, 30 och 32—34 §§ lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)²

11 §.

1 mom. För giltigheten — — — — — enskild rätt.
Beslutet skall — — — — — därför uppgivas.

Avser beslutet förlängning av tiden för jaktvårdsområdes bestånd och har fastställelse av beslutet begärts före utgången av den löpande beståndstiden, skall området fortbestå till dess frågan om fastställelse slutligt prövats.

2 mom. På ansökan av ägare till mark som är av betydelse för jaktvården på jaktvårdsområde äger länsstyrelsen förordna att marken skall ingå i området. Sådant förordnande får meddelas endast om särskilda skäl föreligga och delägarna i jaktvårdsområdet vid sammanträde beslutat biträda ansökningen. I fråga om kallelse till och omröstning vid sådant sammanträde äger 10 § 5 mom. motsvarande tillämpning.

Ingår i — — — — — över ansökningen.

12 §.

1 mom. Beslut enligt 10 § skall gälla även mot ny fastighetsägare.

1 mom. Beslut enligt 10 § eller 11 §
2 mom. gäller även mot ny fastighetsägare.

¹ Senaste lydelse av 11 § 1 och 2 mom., 12 § 1 mom., 14 § 2 mom., 15 § 1 mom., 18 §, 26 § 2 mom. samt 33 och 34 §§ se 1963:606, av 28 och 30 §§ se 1964:194 samt av 32 § se 1951:290. 24 § 3 mom. tillagt genom 1963:606.

² Rent språkliga ändringar har i regel icke utmärkts genom kursivering.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

1 mom. Uppehåller sig varg eller järv bevisligen i trakten, äge en var företaga jakt å sådant djur å annans jaktområde samt behålla de djur av nämnda slag han därvid fäller.

2 mom. Påträffar någon tillfälligtvis säl, evar det vara må, då må han döda och behålla djuret. Enahanda rätt have ock den som påträffar djur, tillhörande någon av följande arter, nämligen mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, sorkdjur (sorkar och lämlar), råttor, skogsmöss och husmöss.

(Jfr 14 § 2 mom.)

1 mom. Inkommer räv, grävling, iller, mink, hermelin, vessla, ekorre, vildkanin, igelkott, duvhök, sparvhök, kråka, råka, kaja, skata, björktrast (snöskata), nötskrika, pilfink eller gråsparv i gård eller trädgård, have den som där bor eller innehar trädgården så ock dennes folk rätt att döda och behålla djuret, ändock att jakträtten där tillkommer annan.

Likaledes må björn eller lo, som inkommer i gård eller trädgård, av nämnda personer dödas.

1 mom. Uppehåller sig björn, varg, järv eller lo bevisligen i trakten, får jakt efter sådant djur företagas på annans jaktområde, i den mån Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, tillåter det.

2 mom. Den som vid yrkesfiske tillfälligtvis påträffar säl, får döda och behålla djuret oberoende av vem jakträtten tillkommer, om ej Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, förordnar annat.

(Jfr 15 § 1 mom.)

15 §.

1 mom. Den som tillfälligtvis påträffar djur tillhörande någon av arterna mullvadar, sorkar (utom bisamråtta), lämlar, råttor, skogsmöss och husmöss får döda och behålla djuret, även om jakträtten tillkommer annan.

Inkommer räv, grävling, iller, mink, hermelin, vessla, ekorre, vildkanin, igelkott, fladdermus, duvhök, sparvhök, kråka, råka, kaja, skata, björktrast (snöskata), nötskrika, pilfink eller gråsparv i gård eller trädgård, har den som bor där eller innehar trädgården samt dennes folk rätt att döda och behålla djuret, även om jakträtten tillkommer annan. Likaledes får björn, varg, järv eller lo som inkommer i gård eller trädgård av nämnda personer dödas.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger förordna om undantag från första eller andra styckena eller om tillämpning av något av dessa stycken på annan djurart än som anges där.

18 §.

1 mom. Dödar eller fångar man björn, lo, stork, örn, glada, brun glada, pilgrimsfalk, jaktfalk eller berguv eller anträffar man sådant djur såsom fallvilt, tillfalle djuret kronan,

1 mom. Björn, varg, järv, lo, fjällräv, bäver, val, stork, örn, glada, brun glada, pilgrimsfalk, jaktfalk, berguv, fjälluggla eller lappuggla som dödas, fångas eller anträffas

(Nuvarande lydelse)

oberoende av vem jakträtten tillkommer, där ej Konungen annorledes förordnar.

2 mom. *Beträffande rätten till fallvilt av annat djur än i 1 mom. sägs gälla följande:*

Älg, hjort, rådjur och bäver, som anträffas såsom fallvilt under tid då sådant djur är fridlyst, tillfalle kronan.

I övrigt tillkomme rätten till fallvilt jakträttsinnehavaren.

(Föreslagen lydelse)

som fallvilt, tillfaller kronan oberoende av vem jakträtten tillkommer, om ej Konungen *eller myndighet, som Konungen bestämmer*, förordnar annat.

2 mom. Älg, hjort eller rådjur som dödas eller anträffas som fallvilt när sådant djur är fridlyst tillfaller kronan, om ej Konungen *eller myndighet, som Konungen bestämmer*, förordnar annat.

22 §.

Löper hund lös i mark där villebråd finnes, äge jakträttsinnehavaren eller hans folk rätt att upptaga hunden. Det åligger den som sålunda upptagit hund att därom ofördröjligen *tillsäga* hundens ägare eller innehavare eller, därest denne ej är känd eller icke kan träffas, *låta kungöra det i tidning* inom orten. Den som vill återfå upptagen hund löse den *med tio kronor eller, där inom ett år före upptagandet av samma person innehavd hund blivit hos samma jakträttsinnehavare löst, tjugukronor jämte för varje gång* ersättning för hundens föda och övriga kostnader. Har ej ägaren eller innehavaren löst hunden inom *åtta dagar* efter *erhållen tillsägelse* om upptagandet eller inom *trettio dagar från det kungörelsen därom blivit införd i tidningen*, vare hunden förverkad. Vill jakträttsinnehavaren hellre taga lösen, vare hundens ägare eller innehavare skyldig att utgiva sådan enligt förut angivna grunder, därest talan därom instämnes inom *trettio dagar från det hunden varit att anse såsom förverkad*.

Jagar eller ————— å villebrådsbeståndet.

Låter hund ————— nyss sagts.

Löper hund lös i mark där villebråd finnes, äger jakträttsinnehavaren eller hans folk rätt att upptaga hunden. Det åligger den som sålunda upptagit hund att därom ofördröjligen *underrätta* hundens ägare eller innehavare eller, om denne är okänd eller icke kan träffas, *polismyndigheten* i orten. Den som vill återfå upptagen hund skall lösa den med *femtio kronor, om hunden upptagits under tiden den 1 mars—den 20 augusti, och med tjugofem kronor i annat fall samt utgiva* ersättning för hundens föda och övriga kostnader. Har ej ägaren eller innehavaren löst hunden inom *en vecka* efter *det han underrättades* om upptagandet eller inom *två veckor* efter *det polismyndigheten underrättades*, är hunden förverkad. Vill jakträttsinnehavaren hellre taga lösen, är hundens ägare eller innehavare skyldig att utgiva sådan enligt förut angivna grunder, om talan därom väckes inom *en månad* från det hunden varit att anse såsom förverkad.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

26 §.

2 mom. Från skyldighet — — — — — av riket.

Bestämmelserna om jaktvårdsavgift äga icke tillämplighet i fråga om rätten att *under omständigheter, som angivas* i 14 § 2 mom. och 15 §, döda i nämnda lagrum omförmälda djur och ej heller i fråga om fångst av vildkanin enligt 24 § 2 mom.

Bestämmelserna om jaktvårdsavgift äga icke tillämplighet i fråga om rätten att döda djur *enligt* 14 § 2 mom. eller 15 § och ej heller i fråga om fångst av vildkanin enligt 24 § 2 mom.

28 §.

Jagar *någon olovligt* å annans jaktområde, dömes till dagsböter.

Har han därvid fällt, fångat, sårat eller påskjutit älg, hjort, rådjur, bäver, björn eller lo, eller har jakten bedrivits vanemässigt eller i större omfattning, eller har vid jakten i strid mot vad därom finnes stadgat använts motorfordon, motorbåt, maskindrivet fartyg eller bogserad farkost, vare straffet dagsböter, lägst tjugu, eller fängelse i högst sex månader.

Har olovlig jakt ägt rum inom annans fågeldamm eller har vid dylik jakt inom annans hägnade jaktpark eller djurgård fällts, fångats, sårats eller påskjutits villebråd som i andra stycket sägs eller ren eller svan, dömes den jagande till fängelse i högst ett år eller, om brottet är ringa, till dagsböter, dock ej under tjugu.

Den som olovligen jagar på annans jaktområde, dömes för olovlig jakt till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet att anse som grovt, dömes till fängelse i högst ett år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om jakten avsett sällsynt eller värdefullt villebråd eller om den bedrivits vanemässigt eller i större omfattning eller skett med otillåten hjälp av motorfordon eller annat motordrivet fortskaffningsmedel.

30 §.

Finnes någon — — — — — värde förverkat.

Var det annat villebråd än som avses i 18 § 1 mom. och skedde jakten å annat område än i 5 § 2 mom. sägs samt med användande av tillåtet jakt- eller fångstredskap och under tid, då jakt efter sådant villebråd är tillåten, eller *var* fallviltet sådant som enligt bestämmelserna i 18 § 2 mom. tillkommer jakträttsinnehavaren, tillfalle det förverkade denne eller, i fall varom förmäles i 29 § 2 mom. första stycket, övriga delägare i allmänningen eller samfälligheten och, i fall varom sägs i samma moments andra styc-

Var det annat villebråd än som avses i 18 § 1 mom. och skedde jakten på annat område än i 5 § 2 mom. sägs samt med användande av tillåtet jakt- eller fångstredskap och under tid, då jakt efter sådant villebråd är tillåten, eller tillkommer fallviltet jakträttsinnehavaren, tillfaller det förverkade denne eller, i fall varom förmäles i 29 § 2 mom. första stycket, övriga delägare i allmänningen eller samfälligheten och, i fall varom sägs i samma moments andra stycke, övriga inom jaktvårdsområdet jaktberättigade personer.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ke, övriga å jaktvårdsområdet jaktberättligade personer.

Med förverkat — — — — — i 5 § 2 mom.

32 §.

Idkar någon — — — — — undandragits fonden.

För underlåtenhet att vid jakt medföra gällande jaktkort eller vägran att på anmodan av den det vederbör framvisa detsamma vare straffet böter från och med fem till och med tre hundra kronor.

Den som underlåter att vid jakt medföra gällande jaktkort eller vägrar att på anmodan av den det vederbör framvisa detsamma, dömes till böter, högst femhundra kronor.

Visar den — — — — — från ansvar.

33 §.

Uraktlåter någon — — — — — till dagsböter.

Bryter någon mot vad i 17 § är föreskrivet, böte från och med fem till och med tre hundra kronor.

Den som bryter mot 17 §, dömes till böter, högst femhundra kronor.

Överträder någon förbud som är stadgat i 19 § första eller andra stycket eller 20 § och är ej förseelsen att anse såsom olovlig jakt å annans jaktområde, straffes med böter från och med tio till och med tre hundra kronor. Var det i fall som avses i 19 § första stycket älg, hjort eller rådjur, som skrämdes, motades eller lockades, må böterna ej sättas lägre än femtio kronor.

Den som bryter mot 19 § första eller andra stycket eller 20 §, dömes, om gärningen ej är att anse såsom olovlig jakt, till böter, högst femhundra kronor.

Bryter någon mot föreskrift som meddelats med stöd av 24 § 3 mom., dömes till böter från och med tio till och med trehundra kronor.

Den som bryter mot föreskrift, som meddelats med stöd av 24 § 3 mom., dömes till böter, högst femhundra kronor.

34 §.

Allmän åklagare — — — — — denna lag.

Sker intrång — — — — — detta verk.

I övrigt må förbrytelse mot denna lag ej åtalas av allmän åklagare, där den ej av målsägande angives till sådant åtal.

I övrigt får brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare endast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Såsom målsägande — — — — — jaktberättligad person.

Innefatta föreskrifter — — — — — bestämmelse gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1968. De nya bestämmelserna i 11 § 1 och 2 mom. samt 12 § 1 mom. gäller även i fråga om jaktvårdsområde som bildats dessförinnan.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den
7 april 1967.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, LANGE, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ändringar i jaktlagstiftningen* och anför.

Vår nuvarande jaktlagstiftning tillkom år 1938. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t lät år 1949 dåvarande chefen för jordbruksdepartementet tillkalla en utredningsman jämte sakkunniga för att utreda vissa angivna jaktlagstiftningsfrågor. Uppdraget omfattade även de spörsmål om jakträtt och jaktvård, som kunde bli aktuella under utredningsarbetet och som inte berörde grunderna för jaktlagstiftningen.

Utredningen, som antagit benämningen 1949 års jaktutredning, har under årens lopp avgett ett flertal betänkanden, som lett till åtskilliga författningsändringar.

Med anmälan att den slutfört sitt uppdrag överlämnade jaktutredningen¹ den 15 augusti 1966 betänkandet »Jaktstadgan m. m.» (SOU 1966: 46).

Svenska jägareförbundet har i skrivelser den 2 mars och den 23 juni 1966 lagt fram förslag till vissa ändringar i bestämmelserna om jaktvårdsområden.

Efter remiss har yttranden över betänkandet och över nyssnämnda skrivelser avgetts av Göta hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, riksåklagaren (RÅ), rikspolisstyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, veterinärstyrelsen, fiskeristyrelsen, statens naturvårdsnämnd, skogshögskolan, statens veterinärmedicinska anstalt, kammarkollegiet, giftnämnden, överståthållarämbetet (ÖÄ), samtliga länsstyrelser efter hörande av vederbörande länsjaktvårdsorgan, naturhistoriska riksmuseet, 1964 års rennärings-sakkunniga, 1964 års naturresursutredning, viltforskningsrådet, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, Svenska jägareförbundet, Jägarernas riksförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens

¹ Utredningsman f. d. överdirektören Gustaf Adolf Bouveng och sakkunniga småbrukaren Arvid Andersson, godsägaren Otto Bennet, kommunalrådet Fritiof Boo, riksdagsmännen Elias Jönsson och Harald Larsson, f. d. byråchefen Torsten Wennmark och direktören Carl Wikström.

Folk (RLF), Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund, Sveriges Skogsägarföreningars Riksförbund, Svenska Samernas Riksförbund, Sveriges Fiskares Riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges Ornitologiska Förening, Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund, Svenska Djurskyddsföreningen, Sveriges Pälsdjursuppfödare Riksförbund, Svenska Kennelklubben, Svenska Dreverklubben och Svenska Orienteringsförbundet. Vissa remissinstanser har till sina utlåtanden fogat yttranden som de inhämtat från annat håll.

Yttranden i ärendet har vidare ingetts av statens växtskyddsanstalt, läns-polischefen i Kristianstads län och konservatorn Hjalmar Fleischer, Uppsala. I övrigt har i anledning av betänkandet skrifter ingetts av Föreningarna Djurens Vänners Riksorganisation och av enskilda personer.

Inledning

Alltsedan de civilrättsliga delarna av jaktlagstiftningen år 1912 togs upp i en särskild lag om rätt till jakt har avgörandet av frågor om fridlysning, jakttider, jaktmedel, skottpengar o. d. ankommit på Kungl. Maj:t, som utfärdat bestämmelser härom i jaktstadga och därtill anknytande författningar. Efter hand har i jaktstadgan tagits in även tillämpningsbestämmelser till vissa regler i jaktlagen. Nu gäller på jaktens område i huvudsak lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt (JL) och jaktstadgan (JS) den 3 juni 1938 (279).

Jaktutredningen föreslår ändringar i jaktstadgan och jaktlagen. Ändringarna i stadgan gäller i vissa fall frågor som inte har någon direkt anknytning till förslagen om ändring av jaktlagen. I många fall råder emellertid ett nära samband mellan föreslagna stadgeändringar och lagändringar. Som exempel kan nämnas att förslaget om den framtida utformningen av fridlysningssystemet, som regleras i jaktstadgan, gett upphov till en diskussion om behovet av en ändring av det jakträttsliga begreppet i lagen. Å andra sidan föranleder vissa av utredningens förslag om ändrade regler i jaktlagen en översyn av vissa stadgebestämmelser. Upphävs t. ex., såsom utredningen föreslår, bestämmelserna om fri jakträtt på vissa större rovdjur, aktualiserar detta att jaktstadgans regler om rovviltkontroll och skottpengar tas upp till behandling.

I den följande framställningen uppehåller jag mig därför vid åtskilliga frågor som avser ändring endast i jaktstadgan och vilkas lösning inte fordrar riksdagens medverkan. I några fall där sambandet mellan stadgeändring och lagändring kräver att jaktstadgans framtida utformning berörs avser jag att göra framställningen något fylligare än vad som föranleds av enbart detta krav. Så kommer att ske när föreslagna stadgeändringar tilldragit sig särskilt intresse hos remissinstanserna eller i den allmänna debatten, t. ex.

vad gäller skyddet för vissa fågelarter och skyldigheten att ha tillsyn över hund.

De i framställningarna från Svenska jägareförbundet föreslagna ändringarna i jaktlagen avser att skapa nya möjligheter för anslutning av mark till bestående jaktvårdsområden och att motverka vissa olägenheter i samband med överklagande av beslut om nybildning av jaktvårdsområde eller förlängning av jaktvårdsområdes beståndstid.

Jag tar nu till behandling först upp den grundläggande frågan om fridlysningsordningen och därefter övriga frågor, som bör föranleda ändring i främst jaktlagen, i den ordning de f. n. är behandlade i denna lag.

I betänkandet intagna förslag till ändringar i jaktlagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

Fridlysning och jakttider

Gällande bestämmelser

Bland de mest ingripande inskränkningarna i en jakträttsinnehavares rätt att utöva jakt är de som följer av bestämmelserna om fridlysning och jakttider. Dessa bestämmelser finns huvudsakligen i jaktstadgan och i en årligen utfärdad särskild kungörelse om fridlysning av vissa djurarter (FK). De innebär följande.

A. Under hela jaktåret (tiden den 1 juli—den 30 juni) är jakt förbjuden i hela landet i fråga om ett fåtal sällsynta däggdjursarter, t. ex. fjällräv och bäver, samt ett 60-tal fågelarter eller grupper av arter. Dessa däggdjur och fåglar är således fridlysta året om (FK 1 §).

B. Under särskilt angivna jakttider är i olika delar av landet jakt tillåten efter ett stort antal av de vanligaste villebrådsarterna bland däggdjur och fåglar, t. ex. älg, rådjur, hare, tjäder, fasan och and samt vissa arter av rovdjur och rovfåglar, t. ex. björn, lo, ormråk och duvhök (FK 2 §). Under tid då jakt inte är tillåten inom ett visst område är djurarten att anse som fridlyst där.

C. Däggdjur som inte tillhör någon art under A eller B, t. ex. järv, räv, grävling, saknar i allmänhet fridlysningskydd och får således jagas hela året, s. k. fredlösa arter.

D. Jakt efter fåglar som inte är hänförliga under A eller B är förbjuden i hela landet under tiden mars—augusti (JS 12 §). Hit hör de flesta av våra vanligaste flyttfåglar men även åtskilliga övervintrande arter. De senare kan således jagas under resten av året.

E. Fridlysningsen under D gäller inte för vissa angivna fågelarter, t. ex. kråka, skata, gråsparv, havstrut och fiskmås (FK 3 §). Dessa arter är alltså liksom däggdjur under C fredlösa.

Kungl. Maj:t har vidare förbjudit jakt efter varg senast genom kungörelsen den 3 juni 1966 (nr 283) om fridlysning av varg under jaktåret 1966/67. I fråga om val gäller kungörelsen den 15 december 1882 (nr 58 s. 1) angående förbud mot jakt efter val vid Sveriges västkust under viss tid av året. Härutöver förekommer förbud mot jakt i lokala naturskyddsföreskrifter.

Från fridlysningsreglerna finns ett flertal undantag i jaktstadgan och fridlysningskungörelsen liksom i de nyss nämnda bestämmelserna om varg och val m. m.

Vissa undantag är förestavade av jaktvårdsskäl och andra av behovet att avliva djur som vållar skada eller obehag eller som används för vetenskapligt ändamål e. d. (JS 15—19 och 24 §§).

Undantagen är i ett flertal fall beroende på tillstånd (licens) av statens naturvårdsnämnd eller länsstyrelsen. Utan tillståndsprövning får dock jakt-rättsinnehavare t. ex. under viss fridlysningsstid döda hare i trädgårdsanläggning o. d. för att hindra skador på träden. Fåglar som tillhör grupp D, exempelvis koltrast och stare, får också dödas om det behövs för att hindra avsevärda skador i trädgårdar eller på planterade eller sådda fält.

Jaktutredningen

Inledningsvis erinrar utredningen om att nuvarande jaktlag bygger på principen att ingen däggdjurs- eller fågelart kan anses helt betydelselös i en modernt bedriven jakt- och naturvård. Denna princip är inte förenlig med en fridlysningsordning som innebär att vilt som inte är fridlyst är till-låtet för jakt.

I betänkandet redogörs för olika förslag från skilda håll att vända fridlysningsordningen så att allt vilt blir fridlyst med undantag för jakttid som bestäms för vissa djurarter. En dylik ordning föreslogs således i motion 1954: II: 455 där bl. a. anfördes att hittills gällande princip för fridlysning av sällsynta arter är märklig så till vida, att den inte leder till något fredande, då sällsyntheten nått ut över en viss gräns. Om en art är tillräckligt sällsynt, åtnjuter den alltså regelmässigt inte något speciellt fridlysnings-skydd. Inte sällan kommer till landet ett eller annat exemplar av en fågelart, som är ny eller nästan ny för vårt fågelliv. Enligt motionen är skyddet här särskilt viktigt eftersom en utbredning norrut av mera sydliga arter äger rum och det är uppenbart att denna inte främjas med nuvarande system. Vidare erinrades att blotta förekomsten av en viss sällsynt fågelart — alldeles oavsett huruvida den häckar eller ej — i och för sig är en tillgång av icke ringa naturvärde.

Riksdagen hemställde om översyn av fridlysningsbestämmelserna (rskr 1954: 145). Utskottet (L³U 13) framhöll särskilt såsom en väsentlig fördel

med förslaget att ett omedelbart skydd erhöles för nya arter av däggdjur och fåglar, som kunde komma in i landet.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 maj 1954 begärde Svenska naturskyddsföreningen en revision av gällande fridlysningsbestämmelser med samma principiella syfte som motionen. I skrivelsen framhöll föreningen att dessa bestämmelser bör utformas inte bara mot bakgrund av vetenskapliga iakttagelser och ändrade miljö- och jaktbetingelser. Även en annan kategori än jägarna nämligen den naturintresserade allmänheten har, påpekades i skrivelsen, berättigade anspråk på att få sina synpunkter beaktade. Dess intresse för djurlivet i olika former ökar stadigt och därmed uppskattningen av att det i markerna förekommer ett rikt facetterat djurliv.

Efter ett medlemsförslag i Nordiska rådet angående bl. a. en principiell omändring av fridlysningsystemen i de nordiska länderna antog rådet år 1963 en rekommendation (nr 58) av följande lydelse.

Nordiska rådet hemställer till regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige att i dessa länder den princip läggs till grund för jakt- och fridlysningslagstiftningen, att däggdjur och fåglar skall vara totalfridlysta, om det i lagstiftningen inte gjorts uttryckligt undantag härifrån.

Jaktutredningen uppger att den rekommenderade principen redan är genomförd i Finland genom antagandet av 1962 års finska jaktlag samt att man i Danmark och Norge är på väg mot en sådan omläggning av fridlysningsordningen. Utredningen föreslår att en motsvarande omläggning nu genomförs i Sverige.

Jaktutredningen säger sig vid övervägandet av detta spörsmål ha blivit alltmer övertygad om det riktiga i att till grund för en fridlysningslagstiftning lägga regeln »vad som inte är tillåtet är förbjudet» och finner att utförligare argumentation härför ur specifik naturskyddssynpunkt är överflödig. Utredningen framhåller dock särskilt att det högre djurlivet genom en sådan regel i princip blir skyddat och att reformen kan komma att främja såväl allmänhetens som jägarnas vörndnad för djurlivet.

Utredningen anser att en ny fridlysningsordning inte får sitt största värde genom att fler arter blir fridlysta. Viktigare är att den nya ordningen hindrar att man skjuter till måls på djur som saknar värde som villebråd och som inte heller är skadegörare. Klart är, tillägger utredningen, att man inte bör vänta sig omedelbara resultat av den föreslagna reformen men med upplysningsverksamhet, som skall börja i skolan, och följdriktig rättstillämpning kommer den nya inställningen att slå igenom i allt vidare kretsar och även bland dem, mot vilkas beteende reformen i första hand riktar sig.

Utredningen föreslår att den nya principen skall komma till uttryck på så sätt att i jaktstadgans bestämmelser om fridlysningsintaget den regeln att djur av annan art än sådan, för vilken Kungl. Maj:t bestämt jakttid, inte får jagas under någon tid av året. Liksom hittills skall enligt förslaget gälla

att i fråga om djurart med fastställd jakttid jakt är förbjuden på annan tid.

Utredningen anger särskilt de djurarter som tills vidare inte bör ha fridlysningsskydd och således få jagas hela året, nämligen

däggdjur: vildsvin, vanlig räv, grävling, mink, iller, hermelin, småvessla, dvärgvessla, vildkanin, gråsäl, vikare, mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, bisamråtta, övriga sorkdjur (sorkar och lämlar), råttor, skogsmöss och husmöss,

fåglar: kråka, råka, kaja, skata, björktrast (snöskata), nötskrika, pilfink, gråsparv, skarv (ålkråka), havstrut, gråtrut, silltrut, fiskmås och skrattmås.

Det nu tillämpade systemet med undantag från förbud mot jakt under fridlysningstid föreslår utredningen i stort sett bibehållet oförändrat i sak. Dispensmyndighet bör dock enligt utredningens mening i regel vara statens naturvårdsnämnd. Med hänsyn till att ändringar i fastställda jakttider kan komma att behövas även under löpande jaktår föreslår utredningen att även sådana ändringar får beslutas av naturvårdsnämnden. Vidare föranleder omläggningen att den skillnad försvinner som i jaktstadgan görs mellan olika grupper av fågelarter och deras grad av sällsynthet. Denna skillnad kommer f. n. till uttryck genom fridlysning under hela året, halva året eller särskild tid, dvs. grupp A, D resp. B enligt nyss lämnade redogörelse för gällande bestämmelser. I utredningsförslaget har i anledning härav rätten för vissa trädgårdshavare m. fl. att döda fåglar i grupp D ersatts med en rätt att döda koltrast och stare om annan åtgärd visat sig överksam för att hindra avsevärda skador. Utöver de fågelarter som enligt förslaget bör få dödas hela året anses nämligen koltrast och stare vara de enda arter som kan sägas tillhöra de mera avsevärda skadegörarna. I alla övriga fall fordras tillstånd av statens naturvårdsnämnd.

Remissyttrandena

Förslaget till omläggning av fridlysningssystemet och de skäl härför som redovisas i betänkandet gillas av nästan alla remissinstanser. Om fördelarna med reformen anför *statens veterinärmedicinska anstalt* att vår insikt om det omistliga i tillgången till en natur med dess djurliv, en del av vår egen livsmiljö, alltmer har fördjupats under senare år, inte minst som en reaktion mot den accelererade naturförstörelsen. Man har börjat inse det nödvändiga i att på allt sätt slå vakt om denna tillgång. De vilda djuren utgör, fortsätter anstalten, på många sätt en källa till rekreation och deras reklamvärde inom turistindustrin är betydande. Genom människans åtgärder får viltfaunan på många sätt sitt livsrum inskränkt och man bör därför inte minst på jaktens område göra allt för att kompensera detta och för att den vilda faunan skall bevaras artrik och livskraftig. Mot denna bakgrund ser anstalten förslaget med tillfredsställelse.

Mellan jaktfrågor och naturresursproblem finns även enligt 1964 års naturresursutredning ett klart samband. Den biologiska produktionen och inte minst de djur som kan göras till föremål för jakt utgör en naturtillgång. Utnyttjandet av denna har inte bara ekonomiska utan även sociala aspekter på grund av det rekreativa värde som jakten innehåller. Att garantera förekomsten av ett variationsrikt viltbestånd är, fortsätter naturresursutredningen, en betydelsefull uppgift. Den omvändning av principen för fridlysningssystemet, som jaktutredningen tagit upp, är väsentlig och värdefull men jaktbestämmelserna bör efter hand anpassas till den ekologiska forskningens resultat. Den föreslagna fridlysningsordningen är enligt statens naturvårdsnämnd fundamental för en allmänt positiv inställning till vårt lands djurvärld och stämmer väl överens med modernt tänkesätt inom viltvården i åtskilliga andra länder.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser i likhet med jaktutredningen att den nya regeln bör vara av ett inte ringa propagandistiskt värde för jakt- och naturvård, genom att den inskräper hos allmänheten att den vilda däggdjurs- och fågelfaunan är en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas och som den enskilde ej får behandla efter gottfinnande. Svenska jägareförbundet uppger att förbundet under utredningens gång anslutit sig till de motiv som föranlett att förslaget ursprungligen väckts och understryker på nytt den principiella och psykologiska betydelsen av att det förverkligas, nämligen ökad respekt för det högre djurlivet och därigenom, på sikt, en ny och riktigare allmänt omfattad grundsyn på vildnaden.

I ett stort antal remissyttranden uttalas vidare att smidigheten och enkelheten i det nya systemet är uppenbara och att det ger större möjlighet att komma till rätta med den motbjudande okynnesskjutning och målskjutning som minderåriga med luftgevär ofta utövar på främst småfåglar.

Några remissinstanser yppar tvivel på ett alltför snabbt resultat av reformen. Bl. a. yttrar ÖÅ att utredningens intentioner att genom de nya fridlysningbestämmelserna få till stånd en förändrad inställning hos allmänheten till vår fauna som ett objekt för naturvård mer än som ett jaktobjekt radikalt torde bryta mot en hos stora grupper av medborgare förhärskande och hävdbunden syn på det vilda. Det torde därför enligt ämbetets mening vara nödvändigt att genom brett upplagda upplysningskampanjer — i likhet med aktionerna mot nedskräpning i naturen — sprida kännedom om bestämmelserna och inpräglade de nya principerna för att därigenom åstadkomma snabbast möjliga effekt av bestämmelserna särskilt med hänsyn till nu hotade djurstammar.

Mindre övertygad om förslagets fördelar är också länsstyrelsen i Gotlands län som anser att en godtagbar ordning beträffande fridlysning av djurarter kan nås utifrån den grundprincip, på vilken nu gällande författningsbestämmelser uppbyggts. Länsstyrelsen vill dock inte motsätta sig

den föreslagna regeln. Länsstyrelsen godtar denna med tvekan och hyser tvivel om att den inom överblickbar tid kan slå igenom i vida kretsar och även bland dem, mot vilkas beteende reformen i första hand riktar sig.

En del av de remissinstanser som tillstyrker förslaget huvudsakliga innehåll kritiserar en rad föreslagna detaljändringar i främst jaktstadgan. I några fall berörs reformens inverkan även på jaktlagen. Sålunda ifrågasätter *hovrätten för Nedre Norrland* om inte en så ingripande ändring av jakträttens innebörd som den föreslagna borde komma till uttryck i 1 § JL. Den nya principen synes hovrätten nämligen inte stå i god överensstämmelse med den i nämnda lagrum angivna grundsatsen, att jakträttsinnehavaren på sitt område äger fritt jaga med de undantag och inskränkningar som är stadgade i jaktlagen eller annan författning. Enligt förslaget blir läget det omvända. Endast i den mån jakten enligt särskilt stadgande eller särskilda föreskrifter är tillåten äger jaktinnehavaren jaga på sitt område. Det kan enligt hovrätten vidare ifrågasättas om inte en omläggning av fridlysningssystemet borde medföra en av utredningen ej beaktad terminologisk ändring. Eftersom enligt förslaget alla djur är fridlysta i den mån jakt inte är särskilt tillåten, synes det hovrätten mindre följdriktigt att använda begreppet fridlysning i betydelsen av förbud mot jakt.

Göta hovrätt har liknande mening och anför att den föreslagna ändringen av fridlysningssystemet är av så genomgripande natur att hovrätten ifrågasätter om den inte nödvändiggör en översyn av jaktlagstiftningen i dess helhet i syfte att erhålla en efter den nya principen avpassad systematisk uppbyggnad av bestämmelserna. Denna princip synes nämligen böra komma till uttryck inte bara i jaktstadgan utan även i jaktlagen och få sin plats i dessa författningars inledande stadganden. En sådan översyn önskas också av *RÅ* och *kammarkollegiet*. Dessa remissinstanser delar även de kritiska synpunkter på begreppet fridlysning som hovrätten för Nedre Norrland har framfört.

Liknande kritik uttalas även av *länsstyrelsen i Norrbottens län* som anser att det med den omläggning av gällande fridlysningssystem, som föreslagits av utredningen, inte är följdriktigt att i bestämmelserna använda ordet fridlysning. Alla djur skall ju enligt förslaget, oberoende av fridlysning, vara totalfredade, såvida de inte »förklaras lovliga». Med tanke inte minst på den allmänhet, som önskar tillgodogöra sig innehållet i jaktförfattningarna, är det enligt länsstyrelsen önskvärt att den nya principen i fråga om djurens fredande får ett klart och otvetydigt uttryck.

Bland de många detaljfrågor i betänkandet som angår olika djurarter har vissa tilldragit sig ett stort intresse bland remissinstanserna. Främst märks här en intensiv kritik från många håll mot förslaget om rätt att döda koltrast och stare. I allmänhet förordas totalfridlysning med dispensmöjlighet. En annan lösning anger *skogshögskolan* som finner det fullt berättigat att ge lantbrukare och trädgårdsägare möjlighet att skydda sina produkter

genom avskjutning, om andra åtgärder visat sig ineffektiva, framför allt under eftersommaren och hösten, när i första hand staren drar fram i stora flockar över landet. Däremot torde de aktuella fåglarnas skadegörelse vara betydligt mindre under våren och försommaren, när de i regel endast uppträder parvis och då i stor utsträckning uppföder sina ungar med insektslarver och liknande. För att mildra kritiken mot förslaget skulle man därför enligt högskolan kunna tänka sig att en »skydds jakt» vore tillåten endast under viss tid på eftersommaren och hösten.

Att till de fredlösa fågelarterna alltjämt föra råkan kritiserar av bl. a. *naturhistoriska riksmuseet, viltforskningsrådet, Svenska naturskyddsföreningen* samt *Sveriges Ornitologiska Förening*.

Den föreslagna omläggningen av fridlysningssystemet borde enligt ett antal remissinstanser ha föranlett utredningen att fullfölja sin grundtanke med förslaget därhän att fler djurarter — även de eljest fredlösa — fridlystes under den tid de har ungar och ägg. Sådana önskemål uttalas bl. a. av *statens veterinärmedicinska anstalt, länsstyrelsen i Örebro län, naturhistoriska riksmuseet, viltforskningsrådet, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, Svenska naturskyddsföreningen* och *Svenska djurskyddsföreningen*.

Mot ståndpunkten att jakt på de fredlösa djuren av djurskyddsskäl inte skulle få bedrivas under yngeltid uttalar sig dock *veterinärstyrelsen* och pekar på det inkonsekventa i att införa bestämmelser som medverkar till ökning av en djurstam, vars antal man sedan söker nedbringa till ett minimum.

Departementschefen

Fridlysning är en gammal företeelse i svensk jaktlagstiftning. Tidigare fridlystes mest arter av matnyttigt viltbråd men även skadevilt av arter som från naturvårdssynpunkt behövde skydd mot utrotning. I 1938 års jaktlagstiftning inskrevs en ny princip som innebär att jakt efter alla vilda arter av däggdjur och fåglar är underkastad jaktbestämmelserna. Även arter som saknar värde som viltbråd eller är betydelslösa som skadegörare omfattas alltså i princip av regleringen. I dag, snart 30 år senare, ter sig denna ordning för de flesta helt självklar. Detta beror framför allt på den upplysningsverksamhet som bedrivits av de stora frivilliga jakt- och naturvårdsorganisationerna. Denna verksamhet har också inneburit att genom forskning vidgade kunskaper om djurens egenskaper och levnadssätt kunnat föras ut till allmänheten.

Gällande fridlysningssystem innebär att storleken av de allra flesta jaktbara djurstammarna regleras på så sätt att jakten är tillåten endast under viss kortare eller längre tid av året. Dessa s. k. jakttider, ofta olika i skilda delar av landet, bestäms av Kungl. Maj:t för varje jaktår efter förslag av

den centrala tillsynsmyndigheten för jakten och viltvården i landet, f. n. statens naturvårdsnämnd. Jakttidsförslaget är i sin tur resultatet av ett ingående förberedelsearbete inom den till Svenska jägareförbundet knutna jakttidsberedningen. Jakttiderna tas upp i en särskild kungörelse. I den anges också de djurarter som av naturvårdsskäl helt undantas från jakt. Tillhör djur andra arter än dem för vilka jakttid eller totalfredning gäller är de tillåtna för jakt, när det gäller däggdjur hela året och fåglar tiden september—februari. Vissa fågelarter, t. ex. kråkor och skator, får dock jagas året om.

Som jag antytt har mångårig samlad erfarenhet och stor sakkunskap fått bestämma innehållet i det för olika arter gällande fridlysningskyddet. I den årliga jakttidskungörelsen har alltså detta skydd kunnat kontinuerligt anpassas efter arternas talrikhet och lokala förekomst. Även om detta system i huvudsak fungerat väl, har skäl till kritik dock inte saknats. Naturligt nog har kunskap om detaljerna i fridlysningsbestämmelsernas innehåll haft svårt att tränga utanför de kretsar som är särskilt intresserade av jakt och naturvård. Följden härav har ibland varit att sällsynta fridlysta djur fångats eller dödats av okynne eller oförstånd. Det har vidare påtalats att till landet inflyttade, till en början fåtaliga exemplar av unika arter ofta blivit utan omedelbart fridlysningskydd. Den ökade fritiden i vårt samhälle bereder allmänheten allt större möjligheter till givande kontakt med naturen. Vistelsen i skog och mark får för många ett ökat värde av ett artrikt djurliv. Intresset att slå vakt om möjligheterna att skydda artrikedomen och dess tillväxt har därför accentuerats.

Det är sådana synpunkter som under senare år från olika håll, senast genom en rekommendation i Nordiska rådet år 1963, lett till förslag om en ny fridlysningsordning så att alla vilda däggdjur och fåglar i princip blir fridlysta och ingen jakt tillåten annat än under bestämd jakttid. Jaktutredningen, som haft i uppdrag bl. a. att närmare undersöka de sakliga och författningstekniska följderna av en sådan omläggning, har nu efter slutfört arbete föreslagit att omläggningen genomförs. Utredningen har till förslaget knutit förhoppning om att den nya ordningen på lång sikt skall medföra en ökad respekt för det högre djurlivet hos allmänheten och jägarna.

Jämfört med det omfattande skydd som redan nu råder för de allra flesta kända arterna i landet innebär utredningsförslaget i huvudsak endast att den stora grupp av icke särskilt uppräknade fågelarter som f. n. är fridlysta endast tiden mars—augusti får ett ökat skydd. Vidare följer av förslaget automatiskt att, eftersom varje för jakt ej uttryckligen tillåten art blir fredad, skyddet omfattar även nyinflyttade arter av däggdjur och fåglar.

Förslaget har vunnit allmänt gillande bland remissinstanserna, av vilka många betonat reformens principiella värde. Även enligt min mening bör fridlysningsystemet vara utformat på ett sådant sätt att det tydligt framstår som ett led i naturvården och inte i första hand som ett medel att beva-

ra villebrådsstammar för jaktändamål. Jag delar således jaktutredningens och remissinstansernas mening och förordar att den nya fridlysningsordningen nu genomförs.

I remissyttrandena från Göta hovrätt, hovrätten för Nedre Norrland, RÅ m. fl. har ifrågasatts om inte den nya ordningen borde komma till uttryck inte bara i de av Kungl. Maj:t utfärdade författningar som f. n. reglerar fridlysning och jakttider utan även i jaktlagens bestämmelser om jakträtt. Föreskrifter om jakttider, fridlysning och andra inskränkningar i jaktutövningsrätten är av offentligrättslig natur och gäller var och en som utövar jakt. Sådana föreskrifter påverkar emellertid inte den principiella ensamrätt av civilrättslig natur som jaktlagen tillförsäkrar jordägaren att på egna marker jaga vilda däggdjur och fåglar. Reformen motiverar därför inte någon formell ändring av det jakträttsliga begreppet. Det kan tilläggas att en fridlysningsordning i enlighet med vad jag här förordat jämfört med omfånget av nu rådande fridlysningskydd inte innefattar några mera genomgripande sakliga ändringar. Det är sålunda enligt min mening tillräckligt att jaktstadgans inledande bestämmelser föreskriver att jakt får bedrivas endast under jakttid som Kungl. Maj:t för vissa djurarter bestämmer. Jag är således inte beredd att föreslå någon ändring i jaktlagen i detta sammanhang.

Nyssnämnda och ett par andra remissinstanser har även kritiserat tanken att efter en omläggning i enlighet med utredningens förslag alltjämt tala om »fridlysning» och betecknat denna term som mindre rättvisande, eftersom alla icke lovliga arter blir fredade automatiskt och alltså inte i kraft av något särskilt beslut. Denna uppfattning har onekligen visst fog för sig. Begreppet fridlyst är emellertid numera en i naturvårdssammanhang inarbetad term och fridlysningstid är, när det gäller vilda däggdjur och fåglar, i det allmänna medvetandet liktydigt med tid under vilken jakt ej är tillåten. Jag anser därför att fridlysningsbegreppet bör behållas. I jaktstadgan bör alltså klart utsägas att djur, som tillhör art för vilken jakttid ej är bestämd, är fridlyst hela året och att annat djur är fridlyst under tid som ej är jakttid.

Av den mångfald olika bestämmelser om viltskydd och jaktutövning m. m. som nu finns i jaktstadgan berörs åtskilliga av utredningens reformförslag. Till dessa frågor ämnar jag återkomma i senare sammanhang. Jag vill här beröra endast ett par detaljer som väckt särskilt intresse bland remissinstanserna och i den allmänna debatten. I den mån gällande ordning genom speciella bestämmelser i jaktstadgan innebär generella undantag från fridlysning eller dispensmöjlighet för viss skydds jakt efter skadegörande viltarter, innefattar förslaget inte någon mera genomgripande ändring häri beträffande däggdjuren. I fråga om den stora gruppen halvårsfredade fåglar däremot föreslås att en nu gällande regel om rätt att döda sådana fåglar, när det behövs för att förekomma avsevärd skada på växtlighet, ersätts med

en möjlighet till dispens. För samma skyddsändamål skall dock enligt förslaget koltrast och stare utan dispens få dödas, om annan åtgärd visar sig överksam. Med hänsyn till den intensiva kritik förslaget rönt på denna punkt ämnar jag inte förorda en lösning i enlighet med utredningsförslaget. Såsom påpekats i åtskilliga remissyttranden bör dessa av allmänheten uppskattade fågelarter så långt det är möjligt skyddas mot jakt.

Frågor om jakttider för olika djurarter tar jag inte upp i detta sammanhang. För vissa arter som helt saknar fridlysningsskydd enligt nuvarande ordning, de s. k. fredlösa arterna, har jaktutredningen föreslagit fortsatt tillämpning av det nuvarande systemet. Med hänsyn till de starka önskemål som uttalats från jakt- och naturvårdshåll vill jag dock här nämna att jag anser det lämpligt att jakttiderna bestäms efter undersökning av möjligheterna att freda dessa arter under den s. k. yngeltiden.

Frågor om jaktvårdsområden

Gällande bestämmelser

Den rätt att jaga som tillkommer en fastighetsägare på den egna marken kan få annat innehåll om fastigheten ingår i jaktvårdsområde. Enligt 10 § 1 mom. JL kan ägare av särskilda fastigheter i ändamål att främja jaktvården på fastigheterna besluta att dessa helt eller delvis tillsammans skall utgöra jaktvårdsområde. Fattar de enhälligt sådant beslut och beslutet fastställs av länsstyrelsen, blir det bindande för fastigheternas ägare under den tid, lägst 10 högst 25 år, som bestämts för jaktvårdsområdets bestånd. Beslutet om områdets bildande skall innehålla de huvudsakliga grunderna för jakt och viltvård inom området.

Jaktvårdsområde kan komma att omfatta även fastighet vars ägare vägrar medverka därtill. Då krävs emellertid att frågan handläggs vid förrättning under ledning av särskild förrättningsman som utses av länsstyrelsen. Samtliga berörda fastighetsägare skall kallas till förrättningen. Förrättningsmannen skall före sammanträdet göra upp förslag beträffande jaktvårdsområdets gränser samt grunderna för jaktutövningen och viltvården inom området. Detta förslag skall vid sammanträdet läggas fram för omröstning. För att förslaget skall anses antaget fordras att det vid sammanträdet avgetts ja-röster av — oavsett närvaro — minst $\frac{3}{4}$ av hela antalet fastighetsägare inom det tilltänkta området och att de ja-röstande äger minst $\frac{3}{4}$ av den mark som ingår i detta.

Inom ett år före utgången av beståndstiden för jaktvårdsområde får fastighetsägarna enligt 10 § 5 mom. vid sammanträde besluta om förlängning av beståndstiden med lägst 10 och högst 25 år. För giltigheten av sådant beslut fordras att beslutet biträtts av flertalet bland de närvarande röstande samt vidare att inte nej-röster avgetts av mer än $\frac{1}{4}$ av hela antalet fastighetsägare eller av fastighetsägare som äger mer än $\frac{1}{4}$ av den i området ingående marken. Föreskrifter om kallelse till sammanträdet meddelas av Kungl. Maj:t.

För ändringar i jaktvårdsområdes omfattning eller i grunderna för jakten och viltvården inom området ställs enligt en huvudregel i 10 § 6 mom. samma krav som på förfarandet vid områdets bildande. Föreligger inte enhälligt beslut, måste således förrättning hållas. Från denna huvudregel görs i samma lagrum ett viktigt undantag. Bestäms dylika ändringar i samband med beslut om förlängning av beståndstiden för jaktvårdsområdet, skall nämligen i stället tillämpas vad som gäller för giltigheten av beslut om sådan förlängning. Innebär i dylikt fall beslutet att mark skall uteslutas ur eller anslutas till jaktvårdsområdet, fordras samtycke av ägaren till den marken.

För giltigheten av fastighetsägarnas beslut om såväl nybildning av jaktvårdsområde som förlängning av beståndstid eller förändring i fråga om områdets omfattning m. m. fordras enligt 11 § 1 mom. JL fastställelse av länsstyrelsen. Vid fastställelseprövningen skall länsstyrelsen se till att beslutet fattats i laga ordning, att det överensstämmer med lag och författning och är tjänligt för jaktvårdens främjande samt att det inte kränker enskild rätt.

Har delägarna i ett jaktvårdsområde fattat beslut som angår jaktutövningen inom området eller som rör upplåtelse av jakträtt där, får enligt 13 § 4 mom. JL talan föras mot beslutet genom besvär hos länsstyrelsen. Om inte länsstyrelsen förordnar annat, länder dock beslutet till efterrättelse utan hinder av besvären. Någon rätt att hos länsstyrelse föra talan mot delägarebeslut, som enligt vad nyss sagts är beroende på länsstyrelsens fastställelse för sin giltighet, finns inte. I tillämpningsföreskrifterna i jaktstadgan öppnas emellertid rätt att inom 20 dagar avge påminnelser i fastställelseärendet, innan detta avgörs av länsstyrelsen (40 § 3 mom., 41 § och 41 a § JS). Mot länsstyrelsens beslut i fastställelseärendet får talan föras genom besvär hos Kungl. Maj:t i jordbruksdepartementet. Besvärstiden är 2 månader.

Här bör tillfogas att det finns ytterligare en möjlighet att ändra jaktvårdsområdets omfattning. Enligt 11 § 2 mom. JL kan nämligen länsstyrelse på ansökan av delägare i jaktvårdsområde besluta att fastighet i området inte längre skall tillhöra detta. Regeln gäller endast i fråga om fastighet som utgör gård eller trädgård eller eljest väsentligen saknar betydelse för jaktvården på området.

Kostnader i anledning av förrättning, kungörelser o. d. i samband med jaktvårdsområde betalas med medel ur jaktvårdsfonden.

Svenska jägareförbundets förslag

I de skrivelser från Svenska jägareförbundet som nämndes inledningsvis tar förbundet först upp ett förslag från Västerbottens läns jaktvårdsförening om ändring i 10 § JL i vad avser anslutning av mark till jaktvårdsområde under jaktvårdsområdets beståndstid. Föreningen anför i huvudsak.

Det förekommer rätt ofta att ägare till fastigheter belägna i gräns med jaktvårdsområden önskar ansluta sina marker till dessa områden. Med nuvarande bestämmelser kan emellertid sådan anslutning inte ske annat än genom en för jaktvårdsfonden ofta dyrbar förrättning eller i samband med förlängning av jaktvårdsområdets beståndstid. I det sistnämnda fallet måste en markägare i många fall vänta flera år på att få önskad anslutning genomförd, trots att de flesta jaktvårdsområdesdelägarna godtar den. Om ett jaktvårdsområde fastställts på 25 år kan en önskad anslutning helt utebli eller

kanske få vänta i närmare 24 år på sitt genomförande. Vid en beståndstid av 10 år kan väntetiden bli upp till 9 år. Föreningen anser därför att nuvarande bestämmelser om anslutning av mark till jaktvårdsområde är synnerligen otillfredsställande och utgör ett svårt hinder för en sund utveckling av jaktvårdsområdesidén. Sådan anslutning som avses här bör kunna ske när som helst under ett jaktvårdsområdes verksamhetstid. På samma sätt som fastighet enligt 11 § 2 mom. JL kan uteslutas ur jaktvårdsområde bör anslutning också kunna ske. Dylika ärenden bör i så fall bli föremål för omröstning bland delägarna vid sammanträde under förutsättning att saken kungjorts i kallelsen till detta. För omröstning om anslutningen bör samma regler tillämpas som nu gäller vid omröstning angående förlängd beståndstid.

I den andra skrivelsen berör Svenska jägareförbundet frågan om tidpunkten för giltighet av beslut om jaktvårdsområde. Förbundet anför att besvär över länsstyrelsens fastställelsebeslut i fråga om nybildning av ett jaktvårdsområde innebär att området inte kan sätta igång sin verksamhet som planerats. På motsvarande sätt kan ett jaktvårdsområde tvingas upphöra med sin verksamhet när det är fråga om förlängning av ett befintligt områdes giltighetstid, nämligen om dröjsmålet med besvärens avgörande blir så långvarigt att områdets löpande giltighetstid hinner gå ut innan besvären avgjorts. Detta medför enligt förbundet ett avsevärt men för det jaktvårdsarbete som utgör huvudgrunden för jaktvårdsområdesbildningen. En eller ett fåtal delägares avvikande mening medför hinder för flertalet markägares planer att i samarbete ordna välbehövliga viltvårdsåtgärder och en till vilttillgången anpassad beskattning av förekommande villebråd. När fråga är om förlängning av tiden för jaktvårdsområde, som ägt bestånd under en eller flera perioder, kan ett av långvarig besvärspövning betingat avbrott i giltighetstiden medföra att fördelar, som vunnits genom samarbete under många år, tillspilloges samt att uppbyggnadsarbetet får börja på nytt om besvären inte föranleder någon ändring. Förbundet tillägger att det inte hör till ovanligheterna att ett överklagande fördröjer ett fastställelsebeslut mer än ett år samt att övervägande antalet klagomål hitintills inte föranlett någon ändring av överklagade beslut.

Med anledning av det anförda hemställer förbundet om sådan ändring i jaktlagen, att länsstyrelses beslut jämlikt 11 § 1 mom. JL att fastställa nybildat eller förlängt jaktvårdsområde skall gälla från dagen för beslutet, om ej länsstyrelsen förordnar annat, samt att länsstyrelse får förordna att, i avbidan på ärendets slutliga prövning, fastighetsägarnas beslut jämlikt 10 § JL tills vidare skall lända till efterrättelse.

Remissyttrandena

De föreslagna ändringarna i bestämmelserna för jaktvårdsområden tillstyrks av många remissinstanser. Beträffande förslagen i allmänhet uttalar *statens naturvårdsnämnd* att markägarnas möjligheter att sammansluta sina marker till jaktvårdsområden bör underlättas så mycket som möjligt eftersom jaktvårdsområdet utgör den lämpligaste grunden för ordnade viltvårds- och jaktförhållanden. Varje ändring av lagstiftningen, som utan att inkräkta på den enskilde markägarens rätt förenklar sådan sammanslutning, är enligt nämndens mening därför angelägen. *Svenska naturskyddsföreningen* anser det viktigt att de grundprinciper för jaktutövning och viltvård som är förenade med ett jaktvårdsområde som sådant får gälla på så många håll som möjligt. Det är, tillägger föreningen, olyckligt om förekommande lagtext vållar onödiga hinder. *Jägarnas riksförbund* ensamt avvisar båda förslagen men yrkar långtgående ändringar i andra delar av lagstiftningen om jaktvårdsområden och föreslår särskild utredning härom.

Bakgrunden till förslaget från en länsjaktvårdsförening om lätnader i möjligheterna till anslutning av mark till jaktvårdsområde belyses närmare av *Svenska jägareförbundet*.

Enligt jägareförbundets normalstadgar för jaktvårdsområde, vilka gällde intill ikraftträdandet av 1963 års jaktlagsändring, ägde jaktvårdsområdesföreningens styrelse oåterkallelig fullmakt »att såsom ombud för delägarna träffa sådan överenskommelse, som i 10 § jaktlagen sägs, med ägare av intill belägen mark, vilken lämpligen bör anslutas till området, samt att söka länsstyrelsens fastställelse å överenskommelsen».

I jaktutredningens föregående betänkande med förslag till ändringar i jaktlagstiftningen (SOU 1961: 67) behandlades ifrågavarande spørsmål. Utredningen föreslog en ändring i 11 § JL varigenom nämnda fullmakt skulle lagfästas. Härom anförde departementschefen i prop. 1963: 136 att han, med hänsyn till de principiella erinringar som i flera remissyttranden riktats mot att tillämpa en sådan metod, inte kunde biträda förslaget i denna del. Emellertid biträdde departementschefen utredningens förslag, att ändringar i ett områdes status borde kunna vidtagas på sammanträde för förlängning av beståndstiden och därvid i den förenklade ordning, som är medgiven för förlängningsbeslutet. Det år 1963 tillkomna 6 mom. av 10 § JL har utformats i enlighet därmed.

Det råder ingen tvekan om att tillämpningen av de äldre stadgarna som regel fungerade väl. Åtminstone i ett fall godkände Kungl. Maj:t anslutning, som skett enligt fullmakt i stadgarna. Förbundet medger numera det betänkliga i generella fullmakter men skulle önska en mera ändamålsenlig metod att ansluta grannfastigheter under beståndstiden än föreskrivna nybildningsförfarande. Så länge frågan endast gäller en från vederbörande markägares sida frivillig anslutning till befintligt jaktvårdsområde synes knappast några allvarligare invändningar kunna riktas mot den föreslagna förenklingen. Förbundet anser däremot, att nuvarande bestämmelser bör förbli gällande i vad avser ändring i de huvudsakliga grunderna för jaktutövningen och viltvården.

Den föreslagna ändringen tillstyrks eller lämnas utan anmärkning av *Göta hovrätt, domänstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, länsstyrelserna i Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Jämtlands och Västerbottens län, viltforskningsrådet och Svenska naturskyddsföreningen*. Länsstyrelsen liksom även *hushållningssällskapet i Västerbottens län* anmärker att en förutsättning för möjlighet till ett smidigare sätt att ansluta mark till fastställt jaktvårdsområde dock bör vara, att anslutningen inte bedöms kunna hindra eller försvåra bildandet av jaktvårdsområde för övriga angränsande fastigheter.

Länsstyrelsen i Kronobergs län avstyrker ändringsförslaget i denna del och anför. I samband med 1963 års ändringar i jaktlagen var även frågan om förenklat förfarande vid ändring i jaktvårdsområdes omfattning föremål för övervägande. Ett förenklat förfarande genomfördes därvid beträffande dylika ändringar, som vidtas på sammanträde för förlängning av beståndstiden. För att trygga fasthet och reda inom jaktvårdsarbetet ansågs det däremot angeläget att behålla samma ordning som förut beträffande ändringar som fastighetsägarna önskar genomföra under den löpande beståndstiden. Länsstyrelsen anser inte att det finns skäl att nu frångå den ståndpunkt, som kom till uttryck vid 1963 års behandling av jaktutredningens förslag. På samma grunder ifrågasätter *kammarkollegiet* om det finns tillräckliga skäl att nu ta upp frågan på nytt.

I fråga om det andra förslaget till ändring i lagbestämmelserna om jaktvårdsområde, nämligen tidpunkten för giltighet av beslut om nybildning eller om förlängning av beståndstiden för sådant område, bekräftas behovet av en ändring i flera remissyttranden. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* tillstyrker förslaget i vad avser länsstyrelsens fastställelsebeslut och anför att det när länsstyrelsen meddelar fastställelse av förlängningsbeslut och dess beslut överklagas i flera fall händer att beståndstiden går tillända innan Kungl. Maj:ts beslut i besvärssärendet föreligger. Under melantiden kan inte jaktvårdsområdet fortsätta sin verksamhet, vilket är till avsevärt men för jaktvården. När det gäller nybildning av ett jaktvårdsområde kan med nuvarande bestämmelser jaktvårdsområdet inte sätta i gång sin verksamhet förrän länsstyrelsens fastställelsebeslut vunnit laga kraft. I händelse av besvär över fastställelsebeslutet kan det dröja avsevärd tid innan verksamheten kan påbörjas. Även detta är till men för jaktvården. Länsstyrelsen finner det därför motiverat att länsstyrelsens beslut jämlikt 11 § 1 mom. JL att fastställa nybildat eller förlängt jaktvårdsområde skall gälla från dagen för beslutet, om ej länsstyrelsen förordnat annat. Samma mening uttalar *länsstyrelsen i Värmlands län* samt *länsstyrelsen i Kalmar län*, som dock tillfogar att den inte kan biträda förslaget att länsstyrelsen skall äga förordna, att fastighetsägares beslut jämlikt 10 § JL tills vidare skall lända till efterrättelse i avbidan på ärendets slutliga prövning. En förutsättning bör i varje fall vara att länsstyrelsen fastställt jaktvårdsområ-

dets beslut, innan verkställighet kan ske. Det torde, påpekar länsstyrelsen, inte heller på andra områden förekomma, att en myndighet äger förordna om omedelbar verkställighet av ett av annan meddelat beslut.

Förslaget tillstyrks oreserverat eller lämnas utan erinringar av *Göta hovrätt, länsstyrelserna i Jönköpings, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län samt viltforskningsrådet*.

Kritiska uttalanden mot förslaget gör bl.a. *statens naturvårdsnämnd*, som finner den föreslagna ändringen vara mindre angelägen. De olägenheter som kan uppstå på grund av dröjsmål med det slutgiltiga fastställelsebeslutet bör enligt nämndens mening kunna undvikas, om delägarnas beslut fattas i god tid. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* känner en viss tvekan inför förslaget men vill inte motsätta sig dess genomförande, medan det enligt *länsstyrelsen i Västmanlands län* inte föreligger anledning till ändring av lagstiftningen i enlighet med förslaget. En ingående kritik gör *kammarkollegiet*.

F. n. saknas klara regler i fråga om verkställighet av administrativa beslut. Allmänt torde kunna sägas att beslut, som förändrar enskilds rättsställning på ett för honom menligt sätt, dvs. förpliktande beslut, i regel inte gäller förrän laga kraft inträtt. Eftersom bildande och även förlängning av jaktvårdsområde inskränker den enskilde fastighetsägarens jakträtt, torde alltså fastställelsebeslut i dylik fråga f. n. inte lända till efterrättelse förrän beslutet vunnit laga kraft.

Denna ordning är otvivelaktigt förenad med vissa olägenheter, särskilt när fråga är om förlängning av jaktvårdsområdes beståndstid. Emellertid skulle omedelbar giltighet av ett fastställelsebeslut som avser jaktvårdsområdes bildande kunna ge upphov till svårlösta ersättningsfrågor för den händelse anförda besvär leder till att beslutet — kanske efter något år — upphävs; vid förlängning av tiden för ett redan bestående jaktvårdsområde torde risken för dylika komplikationer vara betydligt mindre. Kollegiet är med hänsyn till vad nu sagts inte berett att tillstyrka ett fullt så allmänt hållet stadgande som jägareförbundet föreslagit. Enligt kollegiets mening bör ett stadgande i förevarande ämne inte sträcka sig längre än att länsstyrelse vid fastställelse av beslut om förlängning av beståndstiden för jaktvårdsområde skall äga förordna att beslutet skall omedelbart lända till efterrättelse.

Jägareförbundet har vidare föreslagit att länsstyrelsen skall kunna förordna att i avbidan på ärendets slutliga prövning fastighetsägares beslut jämlikt 10 § tills vidare skall lända till efterrättelse. Kollegiet, som utgår från att förslaget åsyftar tiden intill dess fastställelsefrågan prövats av länsstyrelsen, kan på nyss anförda skäl inte tillstyrka förslaget såvitt angår beslut om bildande av jaktvårdsområde. Ej heller vid förlängning av beståndstiden för jaktvårdsområde synes tillräckliga skäl föreligga att införa möjlighet till dylikt interimsförordnande, då ju enligt 10 § 5 mom. JL frågan om förlängning av fastighetsägarna kan tas upp redan ett år före utgången av den bestämda tiden.

Departementschefen

Ända sedan 1912 års jaktlag har fastighetsägarna haft särskilda möjligheter att genom samverkan få till stånd bindande föreskrifter för jaktutövning och viltvård på fastigheterna. Enligt nuvarande jaktlag sker sådan samverkan inom jaktvårdsområde. De stora möjligheter som inom jaktvårdsområdets ram öppnas att driva en planerad och aktiv viltvård har medfört att denna form för samverkan uppskattas alltmer av såväl jordägare och jägare som jakt- och viltvårdsorganisationer. Mer än en femtedel av landets hela areal av skog, åker och äng ingår i dag i jaktvårdsområden. Den anslutning idén med jaktvårdsområden vunnit har medfört att dessa områden är av stor betydelse för det moderna viltvårdsarbetet.

Förslagen från Svenska jägareförbundet om ändrade bestämmelser för anslutning av mark till jaktvårdsområde samt för ikraftträdande av beslut om bildande av jaktvårdsområde och om förlängd tid för sådant områdes bestånd har mötts av en viss kritik.

Det är enligt min mening angeläget att det alltmer ökande intresse för god jaktvård som kan tillgodoses inom jaktvårdsområdets ram inte motverkas av formella hinder, som för de berörda intressenterna ter sig av underordnad betydelse i förhållande till syftet med jaktvårdsområdesidén. I likhet med åtskilliga remissinstanser anser jag därför vissa reformer möjliga.

När det gäller anslutning av mark till jaktvårdsområde bör huvudregeln för förfarandet alltså vara densamma som nu gäller vid ändring av jaktvårdsområdes omfattning. Undantag ter sig dock i vissa fall befogade när en markägare som också innehar marken eller jakten begär anslutning och en sådan skulle bli av verklig betydelse för jakt och viltvård inom området. De fall som åsyftas är bl. a. följande. Den för anslutning avsedda marken kan tidigare ha ingått i annat jaktvårdsområde som upplösts. Vidare kan en fastighet genom rationalisering eller av annan orsak ha fått ny struktur och därför bättre än förut lämpa sig för en anslutning. Även då en fastighet övergått till ny ägare, som har bättre förutsättningar än den förre ägaren att delta i jaktvårdsarbetet, bör en undantagsregel kunna fylla en uppgift. Ägare som vid nybildning av ett jaktvårdsområde ställt sig avvaktande, på grund av att han förfogat över mark som lämpat sig som eget jaktvårdsområde eller av andra skäl, bör också ha en möjlighet att få gå in i jaktvårdsområdet med sin mark utan alltför lång väntetid. I de fall som här angetts kan särskilda skäl anses föreligga för undantag från huvudregeln. Undantag bör emellertid inte komma i fråga i andra fall än när delägarna i jaktvårdsområdet går med på en anslutning. Krav på full enighet mellan delägarna torde dock inte behöva uppställas. Det synes tillräckligt att delägarnas beslut fattas i den ordning som gäller för förlängning av beståndstid.

Jag förordar sålunda att jaktlagens regler om jaktvårdsområde komplet-

teras med en bestämmelse enligt vilken mark, som är av betydelse för jaktvården på ett jaktvårdsområde, efter begäran av ägaren får anslutas till området genom beslut av länsstyrelsen. Sådant beslut bör dock enligt vad jag nyss anfört inte få meddelas med mindre särskilda skäl föreligger. Vidare bör delägarna i jaktvårdsområdet biträda ansökningen i den ordning som gäller för förlängning. Den nya regeln kan med fördel tas in i 11 § 2 mom. JL och där utgöra momentets första stycke. Härigenom vinner man bl. a. att paragrafens bestämmelser i 3 mom. om besvär blir tillämpliga på länsstyrelsens beslut enligt den nya regeln. Tillägget bör föranleda en mindre följdändring i 12 § 1 mom.

Det har från remisshall påpekats att tillstånd till anslutning inte bör beviljas, om den mark som avses lämpligen bör ingå i annat jaktvårdsområde som håller på att bildas i närheten. Det torde vara uppenbart att anslutning i dylikt fall inte bör få komma till stånd. Något särskilt stadgande härom i lagtexten är därför inte behövt.

I fråga om tidpunkten för giltighet av beslut om jaktvårdsområde har jägareförbundet föreslagit att ett beslut om bildande av sådant område skall gälla utan hinder av besvär av en minoritet, som motsätter sig att deras fastigheter skall ingå i området. Detta förslag synes inte genomförbart. Grundregeln att en fastighetsägare inte skall behöva bli bunden av ett sådant beslut, förrän det efter officialprövning slutgiltigt fastställts av myndighet, bör alltså gälla även i fortsättningen.

När det gäller beslut om förlängning av beståndstid för jaktvårdsområde är situationen delvis annorlunda. Verksamheten har prövats i minst tio år och alla delägare som idkar jakt kan förutsättas känna till de olika bestämmelser som gäller inom området. Besvär över ett förlängningsbeslut kan, om beståndstiden hinner gå ut innan den nya börjar löpa, leda till att en sedan lång tid bestående och av det stora flertalet fastighetsägare önskad ordning upphör under en jämförelsevis lång period. Det förekommer att denna period utnyttjas för jaktutövning, utarrendering av jakt eller andra åtgärder som är oförenliga med de interna bestämmelser som gällde för jakten och viltvården inom området. Utan att formellt stå i strid med nämnda bestämmelser kan sådana åtgärder för lång tid framåt skada jaktvårdsarbetet inom området, i de fall området i enlighet med förlängningsbeslutet får fortsatt bestånd. Erfarenheten har visat att förlängningsbeslut nästan undantagslöst fastställts. Mot bakgrunden av det sagda anser jag förslaget i denna del bör genomföras på så sätt att, om delägarna inom förekriven tid beslutat om förlängning av beståndstiden och begärt länsstyrelsens fastställelse av beslutet, jaktvårdsområdet får bestå efter den löpande beståndstidens utgång till dess beslutet om förlängning slutligt prövats.

Jag förordar sålunda att jaktlagens regler om jaktvårdsområde kompletteras med den bestämmelsen att om delägarnas beslut avser förlängning av tiden för jaktvårdsområdets bestånd och beslutet inte slutligt fastställs före

utgången av den löpande beståndstiden jaktvårdsområdet ändå består intill dess fastställelsefrågan slutligen prövats. Bestämmelsen kan lämpligen fogas till 11 § 1 mom. som ett nytt tredje stycke. Genom denna placering markeras att förutsättningen för att denna situation skall uppstå är att delägarnas beslut är föremål för prövning av fastställelsemyndighet.

Jakt efter varg och järv

Gällande bestämmelser

Jaktlagen innehåller regler om rätt i olika fall för var och en att jaga och döda vissa djur. En av de äldsta bestämmelserna om sådan allmän jakträtt är 14 § 1 mom. Om varg eller järv bevisligen uppehåller sig i trakten, får enligt detta lagrum var och en företa jakt efter sådant djur på annans jaktområde och behålla de djur som fålls. Någon motsvarande bestämmelse om rätt att jaga björn eller lo på annans jaktområde finns inte. Däremot får björn eller lo som kommer in i gård eller trädgård enligt 15 § 1 mom. sista stycket JL dödas av den som bor där eller innehar trädgården, även om jakträkten tillkommer annan.

Den rättighet att jaga varg och järv eller att döda björn och lo som här nämnts gäller i hela landet.

Begränsad till vissa delar av landet är den rättighet att jaga på annans mark som de renskötande samerna har sedan gammalt. Rättigheten är på visst sätt knuten till de områden där de driver sin renskötsel. Enligt 55 § lagen den 18 juli 1928 (nr 309) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige (*renbeteslagen*) är renskötande samer berättigade att jaga på s. k. utmark inom de trakter där de enligt särskilda bestämmelser i 2 och 3 §§ samma lag får uppehålla sig med sina renar under hela eller del av året. Rättigheten att jaga gäller i vissa fall endast när de vistas där med renarna och är dessutom begränsad till i huvudsak områden inom lappmarken och de s. k. renbetesfjällen i Jämtlands län. På de områden som ligger nedanför lappmarksgränsen eller dessa renbetesfjäll men som dessa samer har rätt efter gammal sedvana besöka med sina renar är de således inte berättigade att jaga. Inom dessa områden kan de emellertid företa jakt efter förekommande varg eller järv med stöd av nyssnämnda bestämmelse i 14 § 1 mom. JL.

Till frågan om jakt efter varg och järv hör även följande. En av ålder brukad metod att stimulera till jakt efter skadevilt är att betala s. k. skottpengar. Enligt 10 § JS utbetalas viss belöning av allmänna medel till den som dödar varg eller järv, nämligen för vuxet djur 100 resp. 20 kr. och hälften för årsunge (2 mom.). I övrigt gäller för skottpengar en allmän regel att belöning för att döda eller fånga vilt inte får utfästas utan tillstånd av länsstyrelsen, om det gäller djurart som på viss ort är fridlyst under någon tid av året (1 mom.). Härutöver har sedan lång tid tillbaka medgetts särskilda belöningar för dödande av varg och järv att utbetalas från statens lappfond. Vidare har i regel olika lappbyar beslutat att ur sin bykassa betala belöningar för dödad varg och järv. Den samman-

lagda belöningen för en dödad varg eller järv kan härigenom komma att uppgå till mångdubbla beloppet av det som utgår enligt 10 § JS.

Den som vill utnyttja de befogenheter att jaga på annans mark som anges i jaktlagen eller som avses i renbeteslagen är liksom varje jakträttsinnehavare underkastad de begränsningar som följer av bl. a. reglerna om fridlysning. Som framgått av den tidigare redogörelsen har Kungl. Maj:t förbjudit jakt efter varg t. o. m. utgången av innevarande jaktår eller den 30 juni 1967. Till följd av denna fridlysning utgår f. n. inga skottpengar för varg som dödats under jaktåret. Denna tillfälliga fridlysning av varg har beslutats bl. a. på grund av att en varginventering visat att det i landet f. n. finns endast omkring tio vargar samt att ingen observation föreligger om att någon vargkull fötts här under år 1965, trots att vargen även under det året var fridlyst. Från förbudet att jaga varg får dock undantag meddelas av länsstyrelsen. I särskilda bestämmelser om sådant undantag har Kungl. Maj:t föreskrivit att länsstyrelsen vid prövning av fråga om undantag från jaktförbudet skall beakta såväl intresset av att en vargstam bevaras i landet som angelägenheten av att antalet vargar inte tillåts bli större än vad som krävs för att behålla vargstammen vid ungefär nuvarande omfattning.

I fråga om djurarterna björn och lo är numera särskilda jakttider bestämda i fridlysningskungörelsen. Under tid då jakt inte är tillåten kan emellertid, förutom när björn och lo kommer in i gård och trädgård, viss jakt på björn och lo undantagsvis förekomma. Här bortses från den rätt att döda rovdjur som kan följa av allmänna bestämmelser om nödhandling. Dels kan statens naturvårdsnämnd eller vederbörande länsstyrelse enligt 17 § 1 mom. JS ge tillåtelse att döda sådant djur, om det behövs till skydd för befolkningen, dels finns i momentets tredje stycke en regel till skydd för tamdjur. Där sägs nämligen att, om tamdjur dödats eller skadats av björn eller lo och skälig anledning finns att anta att angreppet skall upprepas, den som äger tamdjuret eller eljest har det under sin vård äger rätt att förfölja och döda det angripande djuret utan hinder av gällande fridlysningsbestämmelser. Undantaget gäller dock endast under förutsättning att den jagande har rätt till jakt på området. Denna nu beskrivna s. k. speciella nödvärnsrätt eller förföljningsrätt gäller alltså inte till förmån för samerna, när de vistas med sina renar utanför lappmarkerna eller renbetesfjällen. Regeln är f. n. inte tillämplig i fråga om varg eller järv.

Enligt 18 § JL skall villebråd ibland tillfalla kronan. Enligt denna paragraf skall bl. a. björn och lo som man dödar eller fångar eller anträffar som fallvilt tillfalla kronan, om inte Kungl. Maj:t förordnar annat. Om undantag från huvudregeln har Kungl. Maj:t förordnat i kungörelsen den 1 juni 1951 (nr 296) om rätt i vissa fall att behålla dödad eller fångad björn eller lo (ändrad 1966: 286). Enligt denna kungörelse får den som under tillåten jakttid fällt eller fångat björn inom vissa angivna delar av Norrland

behålla och tillgodogöra sig djuret. Samma gäller i fråga om sådan jakt som utövas med stöd av den nyssnämnda speciella nödvärnsrätten. Nämnda bestämmelser i fråga om jakt efter björn gäller enligt kungörelsen inom hela landet i fråga om jakt efter lo.

I fråga om skada på tamdjur gäller, utöver nyssnämnda bestämmelser om den speciella nödvärnsrätten, enligt jaktförfattningarna att skada på tamdjur som orsakas av björn, lo, varg, järv eller örn skall ersättas av statsverket, om den inte beror på uppenbar vårdslöshet vid djurens bevakning eller på att djuren släpps på område där de inte får komma in för att beta. (27 § 2 mom. JS samt kungörelsen den 12 april 1946 (nr 146) om ersättning för skada av järv eller varg).

Från förslagsanslaget »Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur, m. m.» utgår årligen medel till statskontoret och länsstyrelserna för att disponeras i enlighet med de bestämmelser om dylika ersättningar som Kungl. Maj:t meddelar. Genom beslut den 16 juni 1966 har Kungl. Maj:t uppdragit åt 1964 års rennäringsakkunniga och statens naturvårdsnämnd att i samråd se över grunderna m. m. för bestämmande av ersättning för skador på tamdjur av björn, järv, lo, varg eller örn samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag översynen kan föranleda.

Jaktutredningen

Jaktutredningen framhåller att de flesta av de regler om allmän jakt rätt som tidigare ingått i jaktlagstiftningen upphävts under senare år. Anledningen härtill har framför allt varit att jaktvården inom ett område sköts bättre, om jakträtten tillkommer endast ägaren eller den han sätter i sitt ställe. I de fall där allmän jakträtt ansetts ofrånkomlig till följd av villebrådsarts egenskaper, har rätten gjorts beroende på beslut i administrativ väg.

Till utredningen har Svenska jägareförbundet överlämnat en skrivelse från en länsjaktvårdsförening. Föreningen anför, att den allmänna jakträtten inte längre fyller någon uppgift men utgör ett problem ur kontrollsynpunkt. Den som anträffas på annans mark med jaktvapen kan, där det finns en fast eller tillfällig stam av varg eller järv, alltid göra gällande att han endast avser att utnyttja den allmänna jakträtten.

Utredningen tar upp frågan om allmän jakträtt och uttalar, att det — med undantag för vissa smådjur och för skyddet av gård och trädgård — i princip inte bör finnas någon omedelbart på stadgande i lag grundad rätt att jaga eller tillägna sig villebråd på område där annan har jakträtt. Utredningen utgår därvid från att även i vårt land skall tillämpas den för nutida naturvård gällande grundsatsen att ingen i ett land ursprunglig djurart får utrotas om inte tvingande skäl föranleder det. Utredningen fortsätter. De stora rovdjuret i vårt land utgör en nationell tillgång och det är därför en

plikt att genom lagstiftning och andra åtgärder sörja för att dessa rovdjursstammar behålls vid en reproduktionsduglig storlek. Lika väl som björn, lo och örn har varg och järv ursprunglig hemortsrätt i vårt land. Stammarna av varg och järv — f. n. omkring tio vargar och ett hundratal järvar — befinner sig emellertid på ständig och särskilt när det gäller vargen snabb tillbakagång. Frågan om hur långt denna skall få gå bör inte utan kontroll överlåtas till jägarnas godtycke och bli beroende av t. ex. utfästa belöningar. Bestämmelserna i 14 § 1 mom. JL utgör en föråldrad rest från tidigare rovdjursrikare dagar och saknar numera berättigande. De utnyttjas ibland som täckmantel för illegal jakt. Om den fria jakten på järv upphävs, förhindras även den hänsynslösa förföljelse som ibland förekommer när vandrande järvar långt utanför renområdena hetsas från socken till socken och slutligen dödas, en meningslös och grym jaktform som även upprört allmänheten. Överväger man att upphäva 14 § 1 mom. JL måste samtidigt hänsyn tas till de renägande samernas möjligheter att skydda sina hjordar för angrepp. Dessa möjligheter skulle dock knappast minska, eftersom renbeteslagen ger samerna jakträtt inom de allra flesta områden där varg och järv uppehåller sig. I de sällsynta fall när järv följer renhjordarna så långt ner i skogslandet att enskild jakträtt skulle hindra Ortsbefolkningen att hjälpa samerna vid rovdjursjakten, bör frågan om jakträtt kunna lösas under hand. I de trakter det här gäller är jakten i mycket stor utsträckning organiserad i jaktvårdsområden och andra lokala jaktvårdssammanslutningar. Det bör därför inte möta någon svårighet att genom medverkan av länsjaktvårdsföreningarna få till stånd ett samgående mellan medlemmarna i jaktvårdsområdena och övriga sammanslutningar å ena sidan samt lappbyarna å den andra. Genom ett sådant samgående kan jakträttsinnehavarna, när det behövs, hjälpa samerna att avvärja fara för upprepat angrepp av rovdjur. Uppkommer sådan fara under fridlysningstid, ingår behövlig dispens som ett moment i den kontroll av rovviltstammarna som bör åligga statens naturvårdsnämnd eller länsstyrelsen. Även om det med hänsyn till varg- och järvestammarnas nuvarande storlek enligt utredningen således är antagligt att ett upphävande av allemansjakten inom överskådlig tid inte innefattar minskat skydd för samernas näring, visar erfarenheten emellertid att även en ytterligt beträngd djurart kan repa sig oväntat raskt. En sådan iakttagelse har utredningen kunnat göra särskilt i fråga om lo. Det är alltså lämpligt att vid förändrade förhållanden kunna ingripa mot en alltför snabbt tillväxande rovdjursart.

Med hänvisning till det anförda föreslår utredningen att den i 14 § 1 mom. JL medgivna allmänna jakträtten i fråga om varg och järv upphävs men ersätts med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att, om synnerliga skäl föreligger för ingripande mot viss djurart, förordna att djur av sådan art får jagas på annans jaktområde. Enligt utredningen får man med en sådan bestämmelse ett betydligt mer

finslipat instrument för att nedbringa en sådan viltstam än vad den nuvarande allmänna jakträtten innebär. Sålunda kan man lokalt begränsa förordnandets räckvidd till trakter där verkligt behov föreligger, t. ex. ett län, och undanta skyddsområden m. m. Individuellt kan förordnandets omfattning begränsas exempelvis till samerna och av dem anlitade medhjälpare. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t skall enligt den av utredningen föreslagna lagtexten inte vara begränsat till viss djurart. Härigenom öppnas möjlighet att tillgodose en från samernas håll ofta upprepad begäran att få samma jakträttsliga möjligheter att ingripa mot lo som de f. n. har i fråga om varg och järv.

Vad beträffar skottpengar uttalar utredningen att en ordning som bygger på att förföljelse av vissa djurarter belönas med pengar måste anses vara motbjudande från etisk synpunkt. När det gäller djurarter som är fridlysta under viss tid av året bör skottpengar inte komma i fråga annat än om utomordentligt starka skäl föreligger för en snabb decimering för att erhålla skydd mot skadegörelse av den arten. Liksom rätten att anställa jakt efter varg och järv på annans jaktområde är de med statsmedel bestridna skottpengarna för varg och järv en relik från äldre tider. För björn och lo utgår, fortsätter utredningen, inga skottpengar och tamdjursägarnas möjligheter till jakt efter dessa djur är starkt beskuren av fridlysning. Den omständigheten att staten övertagit ansvaret för de ekonomiska följderna av rovdjursförekomsten bidrar samtidigt till att fridlysningen respekteras. Beträffande varg och järv kan det därför betraktas som mindre följdriktigt att skottpengarna kvarstår vid sidan av rätten till ersättning. Oavsett vilka åtgärder som kan vidtas i syfte att bättre tillgodose behovet av skydd för tamdjur, finner jaktutredningen det vara helt oförenligt med nutida tänkesätt att staten genom att uppmuntra till jakt skall medverka till att varg och järv utplånas ur vår fauna. I enlighet härmed föreslår utredningen att bestämmelserna om stalliga skottpengar skall utgå ur jaktstadgan. I fråga om skottpengar i övrigt innebär utredningens förslag att tillstånd av statens naturvårdsnämnd fordras för att skottpengar skall få utfästas för djur som tillhör andra arter än de helt fredlösa.

Av de fyra stora rovdjuren björn, varg, järv och lo är det f. n. endast järven som saknar skydd av fridlysning medan, som nämnts, vargen tills vidare är fridlyst hela jaktåret. För björn och lo gäller fastställda jakttider. En omläggning av fridlysningsordningen för hela landets fauna i enlighet med utredningens tidigare återgivna förslag innebär att järven kommer att tillhöra de fridlysta arterna och vargens nuvarande fridlysningskydd får varaktigare karaktär. Innebörden av utredningens förslag är vidare att skyddet av dessa arter skall göras lika flexibelt som i fråga om björn och lo, d. v. s. behovet av generella undantag från fridlysningen får prövas i samband med fastställandet av de jakttider som skall gälla för varje jaktår. I fråga om vargen förutsätter utredningen fortsatt total frid-

lysning tills vidare. Beträffande järven förordar utredningen i enlighet med ett förslag från Vetenskapsakademien att fridlysningen skall gälla endast under månaderna mars, april och maj d. v. s. under den mest kritiska delen av yngeltiden. En konsekvens av det nu antydda fridlysningssskyddet för varg och järv är att, i enlighet med utredningens nyssnämnda förslag i fråga om skottpengar, sådana belöningar inte får utfästas utan tillstånd av statens naturvårdsnämnd.

Som redan framgått av redogörelsen för utredningens förslag beträffande fridlysningsordningen avses nuvarande möjligheter att genom licens medge jakt under fridlysningstiden bestå. I denna del av förslaget görs inget undantag i fråga om varg och järv. Den s. k. speciella nödvärnsrätten, som f. n. gäller björn och lo, föreslås utsträckt att omfatta även järven, på skäl som inte framgår av betänkanudet, däremot inte varg.

Bland de djurarter som anges i jaktlagens bestämmelser om när vilt skall tillfalla kronan är f. n. björn och lo men inte varg och järv medtagna (18 § 1 mom.). I en framställning till Kungl. Maj:t, som överlämnats till jaktutredningen, har från naturhistoriska riksmuseet och Vetenskapsakademien föreslagits åtgärder för att säkra vetenskapligt forskningsmaterial av såväl björn och lo som varg och järv. Av framställningen framgår bl. a. följande.

Vetenskaplig bearbetning av ett däggdjursmaterial som skall motsvara nutida krav på tillförlitlighet fordrar ett betydande materialunderlag. Det kan utan minsta överdrift sägas att mindre än 100 fullvuxna exemplar av vart och ett av nämnda rovdjur inte kan ge detta ur vetenskaplig synpunkt nödvändiga underlag. Det samlade materialet i zoologiska universitetsmuseer i landet ter sig enligt inhämtade uppgifter mot bakgrunden härav helt otillfredsställande. Materialet är dessutom i många fall ofullständigt och delvis defekt. Från fackzoologisk synpunkt innebär detta bl. a. att varhelst i världen någon zoolog önskar studera eller nybeskriva andra raser eller arter av dessa djur, är han för sitt arbete beroende av att kunna disponera svenskt jämförelsematerial. Det skulle göra ett ogynnsamt intryck inom och utom landet om i en framtid, när våra sista exemplar av nämnda djur försvunnit, det måste konstateras att allt inte gjorts för att fackmässigt tillvarata det nu tillgängliga materialet för vetenskapen och skydda det från förintelse. Ett fullgott skydd kan erbjudas endast vid de större vetenskapligt arbetande museerna. För att ge framtida forskning ett så gott material som möjligt borde alltså alla exemplar som framdeles fälls av de ifrågavarande fyra arterna utan undantag komma de vetenskapliga museerna till handa och där tas till vara.

I enlighet med förslaget att de bestämmelser i jaktförfattningarna som reglerar jakten efter björn och lo också skall göras tillämpliga i fråga om järv och, med visst undantag, varg föreslår utredningen att även bestämmelserna i 18 § JL om kronans rätt till vilt skall gälla i fråga om varg och järv. Det av Kungl. Maj:t i särskild kungörelse förordnade undantaget att björn och lo som dödats under jakttid eller med stöd av den speciella nöd-

värnsrätten skall få behållas av den jagande, anser utredningen emellertid böra gälla även framgent och avse även järv. Motsvarande utvidgning blir då, i konsekvens med vad utredningen föreslår i fråga om varg, inte aktuell för den djurarten.

Jaktutredningens förslag avser att hålla de aktuella rovviltstammarna kvar på en även från skadesynpunkt godtagbar storlek. Utredningen betonar dock att kontrollen av en sällsynt djurart inte får vara ensidigt inriktad på artens eventuella skadegörelse. Kontrollen skall också avse artens status, som i regel kan utläsas av fluktuationer i skadefrekvensen. Visar det sig att jakttrycket blir för stort, skall jakttiden kunna minskas. I fråga om kontrollen av viltstammarna har utredningen tagit ställning till olika förslag om o r g a n i s a t i o n a v r o v v i l t k o n t r o l l e n som utredningen fått kännedom om under arbetets gång. Ett förslag innebär att i varje berört län skall inrättas en särskild rovvilt nämnd med företrädare för bl. a. länsstyrelsen, domänverket och den bofasta befolkningen samt i förekommande fall lappväsendet och de renskötande samerna. Ett annat förslag har enligt betänkandet framställts av företrädare för samerna, som önskar skapa en för de fyra nordligaste länen gemensam rovvilt nämnd.

Jaktutredningen har tagit avstånd från båda dessa förslag och menar att särskilda rovvilt nämnder med föreslagen sammansättning inte behövs och att sådana nämnder kunde tynga kontrollverksamheten. En gemensam rovvilt nämnd för de fyra nordligaste länen kunde enligt utredningen befaras medföra en ytterligare byråkratisering av skötseln av denna angelägenhet. Utredningen anser att tillräcklig sakkunskap står till förfogande för länsstyrelserna genom den frivilliga lokala jaktvårdsorganisationen, nämligen länsjaktvårdsföreningarna. Utredningen fortsätter.

Länsföreningarna kännetecknas i så gott som hela Norrland samt i Dalarna och Värmland av en mycket stor anslutning bland jägarna, och deras styrelser besitter en god kännedom om vildnadsförhållandena i länets olika delar. Detsamma är förhållandet med Svenska jägareförbundets hos länsföreningarna verksamma fältpersonal: jaktvårdskonsulenter och länsjaktvårdare. Styrelserna och nämnda befattningshavare är redan nu av länsstyrelserna utnyttjade som sakkunniga organ i jakt- och viltvårdsfrågor. Intet torde hindra länsstyrelserna att när det gäller de stora rovdjuren anmoda styrelserna eller deras arbetsutskott att med sig adjungera samer eller andra djurägare från den del av länet saken gäller. Ett så sammansatt sakkunnigorgan synes med erforderlig snabbhet kunna utforma och delge länsstyrelsen de förslag till åtgärder som kan befinnas nödiga. Utredningen vill framhålla nyttan för båda sidor av samarbete mellan samer och bofasta i dessa jaktliga frågor. Utredningen är viss om att samarbete mellan de två befolkningsgrupperna i rovviltfrågan skall bli till bådads båtnad.

Slutligen uttalar jaktutredningen att rovdjursfrågan inrymmer även de frågor om ersättning som följer av att de tamdjursägande innebyggarna i trakter där rovdjuren har sitt huvudsakliga tillhåll inte ensamma skall behöva bära den förlust som rovdjurens skador på tamdjur med-

för. Den principiella syn på rovdjurspolitiken som jaktutredningen anlagt i betänkandet måste, enligt utredningens bestämda slutsats, leda till att ersättningsärendena i praktiken behandlas generöst. Utredningen redovisar ett par förslag till lösning av ersättningsfrågorna som i annat sammanhang avgetts av domänstyrelsen samt Svenska Samernas Riksförbund. Utredningen ansluter sig till en i dessa förslag anvisad princip för ersättning för rovdjursskador på tamdjursskötseln.

Remissyttrandena

Jaktutredningens förslag att upphäva allmän jakträtt och särskilt regeln i 14 § 1 mom. JL om rätt för envar att på annans jaktområde företa jakt efter varg och järv som bevisligen uppehåller sig i trakten tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanser som inte särskilt företräder samernas intressen. Behovet av åtgärder för att skydda landets mera sällsynta större rovdjur vitsordas allmänt. Till utredningens principiella uttalande, att dessa stammar utgör en nationell tillgång och att det därför är en plikt att genom lagstiftning och andra åtgärder sörja för att de bevaras vid reproduktionsduglig storlek, ansluter sig uttryckligen flera remissinstanser, bl. a. *skogshögskolan* och *Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté*. *Statens naturvårdsnämnd* tillfogar att det inte kan råda någon tvekan om att de stora rovdjuren utgör ett viktigt element i miljön, och att det inte heller kan vara något tvivel om att vårt land som kulturnation bör vidta åtgärder för att säkra deras fortbestånd. *Överståthållarämbetet* har samma mening och betonar att det måste anses vara en samhällsangelägenhet av vikt att förslagen snarast genomförs. *Rikspolisstyrelsen* tillstyrker förslaget med särskild hänvisning till de bättre möjligheter att övervaka markerna mot olovlig och olaga jakt som följer av förslaget.

De renskötande samernas företrädare har som antytts framfört avvikande omdömen om förslaget. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att förekomsten av de fyra stora rovdjuren i landet är övervärderad och kräver en annan syn på ersättningsfrågorna. Förbundet begär dock inte någon fullständig utrotning av dessa djur. Den till lantbruksstyrelsen knutna *rennäringarnämnden* anser det som en självklarhet — sett från de rennäringssynpunkter nämnden har att anlägga — att rovdjuren är att betrakta som skadedjur, som snabbast möjligt bör avlägsnas. Naturskyddsskäl eller jämförliga synpunkter är från renodlad rennäringssynpunkt ovidkommande. Som företrädare för rennäringen bestrider nämnden därför den föreslagna begränsningen av rätten till jakt efter olika rovdjur. Nämnden framhåller i stället som synnerligen angeläget, att samerna får jakträtt efter lodjur och andra rovdjur även nedanför lappmarksgränsen. Från *lappväsendet i Norrbottens län* anför förste konsulenterna där att frågan om skyddet av de stora rovdjuren är av mycket känslig natur för den renskötande same-

befolkningen. Även om principen att även dessa djurslag till viss grad bör skyddas för att undgå utrotning nu bör accepteras, är det nödvändigt att beakta den mycket omfattande skadegörelse som rovdjuren årligen åsamkar samernas renegendom. Betänkandet ger en helhetsbild av rovdjursfrågan, som inte förefaller konsulenterna neutral. Skyddsmotiven är synbarligen genomgående överdimensionerade, medan olägenheterna av olika slags skadegörelse av de stora rovdjuren inte redovisas med önskvärd utförlighet. De föreslagna bestämmelserna innebär enligt deras mening för de renskötande samerna en ganska betydande försämring av möjligheterna att hålla rovdjurstammarna inom måttliga gränser. 1964 års *rennäringssakkunniga* vill, under förutsättning att vissa angivna villkor uppfyllts, inte motsätta sig att huvudlinjerna i utredningsförslaget genomförs. De sakkunniga yttrar.

De renskötande samernas inställning till de för renarna farliga rovdjuren — varg, järv, lodjur, björn och örn — är otvetydig och praktiskt taget enhällig: rovdjuren bör om möjligt helt utrotas inom de trakter där renskötsel förekommer. Motsättningen till rovdjuren är för dem en naturlig företeelse, nedärvd sedan sekler och betingad av en klar insikt om de förluster och svårigheter som föranleds av rovdjurens uppträdande i och omkring renhjordarna. Därvid är det dock inte enbart fråga om ekonomiska faktorer, ehuru dessa är av stor betydelse i sammanhanget, utan även om en traditionell känsla av ansvar för renarna. Att skydda dem mot rovdjursangrepp betraktar samerna som en moralisk plikt av hög dignitet. Objektivt sett kan det måhända sägas att motsättningen är intensivare än som kan förklaras med hänvisning till rovdjurens nuvarande faktiska betydelse för rennäringens ekonomi. Otvivelaktigt beror samernas inställning delvis på äldre förhållanden, när särskilt vargen var betydligt talrikare än i våra dagar och ingen ersättning av allmänna medel kunde påräknas vid inträffande skador. Möjligt är också att attityden skulle ha blivit mindre utpräglad, om ersättningsreglerna varit gynnsammare för renägarna än som hittills varit fallet. I stort sett torde inställningen till rovdjuren vara så djupt rotad hos de renskötande samerna att någon väsentlig förändring av den inte kan åstadkommas genom naturvårdsargument, lagstiftning eller förbättrade ersättningsregler.

Avslutningsvis tillfogar rennäringssakkunniga att det inte med fog kan göras gällande att rovdjursplågan numera är så väsentlig för rennäringen att det är nödvändigt att låta hänsynen till denna näring väga tyngre än naturvårdssynpunkterna, när det gäller att avgöra i vad mån de stora rovdjuren för framtiden skall tillåtas fortleva i vårt land. Viktiga förutsättningar för en dylik avvägning är emellertid att reglerna om ersättning får en nöjaktig utformning och att vissa för de renskötande samerna särskilt stötande bestämmelser i förslaget modifieras.

Utredningen har föreslagit att om synnerliga skäl för ingripande mot en djurart föreligger Kungl. Maj:t eller den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer skall få förordna att djur av sådan art får jagas även på annans jaktområde. Förslaget har i allmänhet inte föranlett remissinstanserna till någon kommentar när det gäller samernas jaktmöjligheter. *Domänstyrelsen* avstyrker

dock bestämt någon rätt för samerna att bedriva rovdjursjakt inom områden där de vistas med sina renar enligt sedvanerätt men ej har jakträtt. Inom dessa områden är enligt styrelsen rovviltstammarna små och orsakar i stort sett ingen annan skadegörelse än vid de sporadiska och kortvariga besöken av renhjordarna. *Kammarkollegiet* anser att den föreslagna anordningen är till fyllest för att tillgodose de från lappväsendets sida uttalade önskemålen om en rätt för de renskötande samerna att oberoende av jakträtt få jaga rovdjur överallt där de befinner sig med sina renar och således företa jakt även efter lo.

Förslaget att föra varg och järv till sådant vilt som i regel skall tillfalla kronan gillas av alla remissinstanser. Inte heller de föreslagna ändringarna i fråga om statliga och andra skottpengar har gett anledning till anmärkningar vid remissbehandlingen.

Mot jaktutredningens förslag att behålla den totala fridlysningen av varg görs inga andra invändningar än som föranleds av hänsynen till renskötseln och som utvecklas vidare i den kommande framställningen. I fråga om järven, som av utredningen föreslås fridlyst endast under månaderna mars, april och maj, säger *kammarkollegiet* att det under förutsättning av en generös behandling av ersättningsärendena saknas anledning att motsätta sig förslaget. Detta godtas också tills vidare av *domänstyrelsen*, *naturhistoriska riksmuseet* och *Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté*. Längre fridlysningstid påyrkas av *Svenska naturskyddsföreningen* och fullständig fridlysning av *statens veterinärmedicinska anstalt* och i Götaland och Svealand av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

I fråga om omfånget av den speciella nödvärnsrätten eller förföljningsrätten ställer sig *kammarkollegiet* tveksamt till förslaget att sådan rätt inte skall omfatta även varg. Under förutsättning att renägarna tillerkännas betryggande gottgörelse för vargdödade renar, vill kollegiet dock inte motsätta sig förslaget. Möjlighet finns ju alltid, tillägger kollegiet, att framdeles införa rätten även i fråga om varg, om det skulle visa sig påkallat. Mera bestämda krav på att vargen skall få göras till föremål för den speciella förföljningsjakten framförs av bl. a. *lantbruksstyrelsen*, som anser att sådan jakt skall få utövas även när det gäller varg, om det inte införs fullt tillfredsställande ersättningsregler som håller renägarna skadelösa för alla de former av skador som vargen kan åsamka. *Rennäringsnämnden* tillägger att samerna inte kan godkänna en motivering som förekommit nämligen att en utsträckt förföljningsrätt i verkligheten skulle innebära jakträtt efter varg. Förste konsulenterna vid *lappväsendet i Norrbottens län* kan inte godta utredningsförslaget med hänsyn till de intressen lappväsendet har att bevaka. Vargen bör i förhållande till övriga stora rovdjur inte placeras i någon särskild klass när det gäller förföljningsrätten. Någon risk för att vargen blir utrotad i vårt land, om förföljningsrätten kommer att omfatta även varg, förligger nämligen inte enligt konsulenternas me-

ning. Skyddet av vargstammen bör därför begränsas att omfatta reglering av den tillåtna jakttiden för varg. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* finner inte heller åberopade skäl tillräckliga för att motivera ett undantag för vargen i fråga om den speciella nödvärnsrätten. Enligt länsstyrelsen borde för övrigt — för att tolkningssvårigheter skall undvikas — denna rätt begränsas till jakt som börjar viss kortare tidsrymd efter angreppet på tamdjuret.

Ett av de villkor som *rennärings-sakkunniga* ansett böra ställas för att den allmänna rätten att jaga varg och järv skall få slopas är att den speciella nödvärnsrätten anpassas bättre till samernas villkor. De sakkunniga anför.

I de fall då ett rovdjursangrepp redan lett till att renar dödats eller skadats samt det finns anledning anta att angreppet skall upprepas synes det vara mycket begärt av en renägare eller renskötare att han skall underlåta att genom jakt på rovdjuret söka bereda sina renar största möjliga skydd. Kravet på passivitet i en dylik situation måste komma i konflikt med den ansvarsmedvetenhet i förhållande till renarna som är en nödvändig förutsättning för en god renvård och som det även från allmänna synpunkter, däribland djurskyddsintresset, är angeläget att slå vakt om. Utredningsförslaget innebär en ytterligare inskränkning av samernas nödvärnsrätt i förhållande till rovdjuren, då även järven hänförs till de djurarter där jakträtt erfordras för att utöva förföljningsrätt. Beträffande vargen innebär förslaget en permanentning av de bestämmelser som gäller för jaktåret 1966/67. Den föreslagna ordningen förefaller orimlig i det att renägare och andra innehavare av tamdjur ställs försvarslösa vid rovdjursangrepp, när de vid angrepp av exempelvis rentjuvar äger en vittgående nödvärnsrätt. Av hänsyn till den allmänna laglydnaden är det även olämpligt att stadga straff för gärningar, om vilka man — med kännedom om samernas inställning till rovdjuren och renarna — med visshet kan förutsäga att de inte kommer att uppfattas som klandervärda av den berörda befolkningstammarna. Att den av jaktutredningen föreslagna kontrollen över rovdjurstammarna i förening med hjälp från jakträttsinnehavarna för att avvärja fara för upprepat angrepp av t. ex. lo eller järv inte kan vara till fyllest i de situationer då nödvärnsrätt är påkallad förefaller uppenbart.

Enligt *rennärings-sakkunnigas* mening bör förföljningsrätten utvidgas till »en verklig nödvärnsrätt» mot rendödande rovdjur. De sakkunniga föreslår därför att varg och örn tas med i denna grupp av rovdjur samt att kravet på jakträtt utesluts. För att sistnämnda ändring inte skall misstänkas bli utnyttjad i ekonomiskt syfte föreslås den kombinerad med föreskrift att djur som dödats vid sådan nödvärnsjakt skall tillfalla jakträttsinnehavaren. Det understryks samtidigt att detta ändringsförslag inte kan antagas leda till att exempelvis vargen därigenom på en omväg ånyo görs fredlös året om eller till att risken för dess utrotning nämnvärt ökas. Rätt att jaga varg avses sålunda föreligga endast i de fall då ett tamdjur redan dödats eller skadats genom vargangrepp och det dessutom finns skäligen anledning befara att samma varg skall förnya angreppet.

Jaktutredningens förslag i fråga om organisationen av rovviltkontrollen godtas av de flesta remissinstanserna. I några remisstytranden kritiseras dock förslaget. *Domänstyrelsen* anser att behandlingen av frågor om de stora rovdjuren måste kunna anpassas efter dagsläget. Det är enligt styrelsen därför angeläget att det bildas ett organ med lokalkännedom och inflytande från de olika intressegrupper som berörs och att dessa får deltaga vid bedömningen av förvaltningen av den naturtillgång som de fyra stora rovdjuren utgör. *Skogshögskolan* finner förslaget med rovvilt nämnder mer tilltalande än utredningens alternativ och tillägger att det är tveksamt om jaktvårdsföreningarna, trots att de i och för sig representerar stor sakkunskap, kan anses vara det lämpligaste rådgivande organet i dessa ofta mycket kontroversiella frågor. Det borde övervägas att ge statens naturvårdsnämnd i uppdrag att årligen för hela landet ange de allmänna riktlinjerna för rovvilt nämndernas verksamhet. För rovvilt nämnder uttalar sig även *statens veterinärmedicinska anstalt* samt *rennäring snämnden*. Nämnden yttrar att den utväg som utredningen anvisar, nämligen att jaktvårdsområdena skulle lämna samerna hjälp i fråga om rovdjursjakt, synes föga funktionell och effektiv. Rovdjurskontrollen bör i stället tas om hand av en gemensam rovdjursnämnd för de tre renskötseläna med lika representation för sakägare-skadelidande, å ena, och övriga, å andra sidan. Utredningens förslag ogillas även av *Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté*. Stammarna av flertalet av de fyra stora rovdjuren är enligt kommittén f. n. så små att deras förekomst måste ses i rikssammanhang och inte enbart regionalt. En överblick av situationen i hela landet är i själva verket en nödvändig bakgrund för åtgärder. En av förutsättningarna för att de nya bestämmelserna skall nå avsedd verkan är att utvecklingen inom rovdjursstammarna hålls under fortlöpande kontroll av en central statlig myndighet. Bedömningen av lämpliga kontrollåtgärder och licenstilldelning bör därför, anser kommittén, ske centralt, lämpligen hos det statliga naturvårdsverket.

Departementschefen

I äldre tiders jaktlagstiftning hörde björn, varg, järv och lo till de s. k. skadliga djur som envar fick döda på annans mark. Efter hand kom björn stammen i landet att minska så att skyddsåtgärder för att bevara stammen i stället blev nödvändiga. Den fria rätten att döda björn upphävdes i samband därmed. Motsvarande skedde senare i fråga om lo. Numera har björn och lostammarna utvecklats så att jakt ansetts böra tillåtas under viss tid varje år. Lodjuren har t. o. m. vuxit så i antal och utbredning att jaktmöjligheterna inom vissa områden nyligen måst ökas ytterligare.

I fråga om varg och järv kom rätten för envar att företa jakt på annans område att leva kvar i nuvarande jaktlag. Bestämmelsen om denna

allmänna jakträtt återfinns i 14 § 1 mom. På senare år har, enligt vad omfattande undersökningar har visat, varg- och järvstammarna emellertid snabbt minskat, i fråga om varg så att den särskilda åtgärden att helt fridlysa varg befanns nödvändig i december år 1965. Stammen av järv, som nyligen inventerats, är också starkt på tillbakagång. Till denna utveckling anses ha bidragit, förutom den fria jakträtten, främst att jakten stimuleras genom de belöningar som sedan länge tillämpats till skydd framför allt för rennäringen. Särskilt har höga skottpengar som utfästs bl. a. av lappbyarna utgjort lockelse att ta upp den många gånger tidsödande och krävande jakten efter varg eller järv. De senare årens utveckling av jaktvapen och ökad användning av moderna transportmedel i fjälltrakterna, särskilt flygplan och översnöfordon, har också underlättat jaktmöjligheterna. Den fria rätten till jakt efter varg och järv ter sig därför mindre tillfredsställande från naturvårdssynpunkt. Även av jaktvårdsskäl kan kritik riktas mot denna rätt, eftersom den tjänat som en förevändning för illegal jakt efter annat vilt. Å andra sidan har den fria jakträtten otvivelaktigt haft betydelse när det gällt att skydda tamdjur och framför allt renar mot rovdjursangrepp. Av vissa remissyttranden framgår att denna rätt fortfarande är betydelsefull. Sedan länge utgår av statliga medel ersättning för rovdjursdödade tamdjur. För andra typer av skador, t. ex. förluster i samband med att varg skingrar renhjordar, utgår dock ingen gottgörelse av allmänna medel.

Jaktutredningen har undersökt om inte rätten enligt 14 § 1 mom. JL att jaga varg och järv bör upphöra och föreslår att alla kvarvarande bestämmelser om rätt till allemansjakt skall utmönstras ur jaktlagstiftningen, eftersom de motverkar jakträttsinnehavarens intresse för god jaktvård. Utredningen finner samtidigt att kontrollerade stammar av varg och järv, vilka likaväl som björn och lo tillhör den ursprungliga faunan i vårt land, alltjämt bör få finnas kvar. Av hänsyn till rennäring och annan tamdjurskötsel kan dock enligt utredningens mening vissa möjligheter till skyddsjakt på annans mark inte undvaras. Utredningens förslag är att 14 § 1 mom. JL upphävs och ersätts med ett bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, att förordna om skyddsjakt i fall synnerliga skäl föreligger för ingripande mot viss djurart. När det gäller skyddet för samernas renskötsel får det föreslagna bemyndigandet sin största betydelse för jakten utanför de områden där samerna enligt de särskilda reglerna i renbeteslagstiftningen har rätt att idka jakt. Förslaget berör nämligen inte samernas rätt till jaktutövning inom dessa områden. Där emot kan bemyndigandet användas för att ge andra än renskötande samer möjlighet till jakt efter varg och järv i renbeteslanden, när sådan jakt i dessa trakter blir nödvändig i rent bekämpningssyfte.

Utredningen föreslår att regleringen av vargjakten tills vidare skall fortsätta efter samma normer som f. n. gäller enligt Kungl. Maj:ts föreskrifter.

Enligt dessa får länsstyrelsen tillåta vargjakt med beaktande av såväl intresset att en vargstam bevaras i landet som det angelägna i att antalet vargar inte tillåts bli större än som behövs för att tillgodose nämnda intresse. Detta innebär att vargstammen bör behållas i ungefär nuvarande omfattning. Motsvarande bör enligt föreslaget gälla i fråga om den kontroll av järvstammen som utredningen finner nödvändig. Utredningen föreslår vidare i detta sammanhang att förutom björn och lo även varg och järv räknas in bland de djur som får ett förstärkt skydd mot otillåten jakt genom att de enligt 18 § 1 mom. JL alltid skall tillfalla kronan, om Kungl. Maj:t ej förordnar annat.

Utredningens förslag i fråga om varg och järv bör enligt remissinstansernas mening genomföras så långt det är motiverat av naturvårdsskäl. De invändningar mot förslaget som gjorts från samernas sida men även från annat remisshåll avser med något undantag inte förslagets grundprinciper utan vissa detaljer i regleringen. Till dessa ämnar jag återkomma. I huvudfrågan delar jag utredningens och remissinstansernas mening. Jag förordar således att den fria rätten att jaga varg och järv enligt nuvarande regler i 14 § 1 mom. JL upphör. På de skäl utredningen anfört bör emellertid alltjämt finnas möjlighet att i skyddssyfte tillåta eller anordna jakt på annans mark. Av utredningens förslag till författningstext framgår att det av utredningen tänkta bemyndigandet för Kungl. Maj:t, eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, att förordna om dylik jakt inte skall vara inskränkt till vissa angivna djurarter. Enligt min mening nödvändiggör emellertid de skyddshänsyn det här gäller inte en så vidsträckt fullmakt för Kungl. Maj:t att tillåta jakt på annans mark som utredningen föreslagit. De avsedda fördelarna uppnås, om det av lagtexten framgår att bemyndigandet avser vissa djurarter. I första hand bör det då omfatta varg och järv. Vidare bör utredningens strävan att jämställa dessa arter med björn och lo komma till uttryck på så sätt att även dessa arter anges i lagtexten. Frågor om tillstånd till jakt efter dessa fyra stora rovdjursarter bör i framtiden avgöras efter en avvägning mellan intresset av att bevara stammarna vid reproduktionsduglig storlek och angelägenheten att hålla skadorna på tamdjursskötseln vid en godtagbar nivå. Jag förordar sålunda att 14 § 1 mom. JL ändras så att, om björn, varg, järv eller lo bevisligen uppehåller sig i trakten, jakt efter sådant djur får företas på annans jaktområde, i den mån Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillåter det. De närmare föreskrifter om reglering av sådan jakt som i enlighet härmed ankommer på Kungl. Maj:t bör lämpligen beredas plats i jaktstadgan. Varg och järv bör såsom utredningen föreslagit tillfalla kronan. I enlighet härmed bör i 18 § 1 mom. JL den uppräknig av djur som, om de dödas, fångas eller anträffas döda, i regel tillfaller kronan, inledas med djurarterna björn, varg, järv och lo.

Till problemet med regleringen av björn-, varg-, järv- och lostammarna hör vissa frågor om skottpengar och fridlysning m. m. samt organisationen

av rovviltkontrollen. Avgörandet av dessa frågor kräver, som förut nämnts, inte riksdagens medverkan. Med hänsyn till att de har nära samband med särskilt samernas intresse av den fria jakträtten till skydd för renskötseln och den stora vikt åtskilliga remissinstanser fäst vid frågornas lösning vill jag dock något beröra dem i detta sammanhang.

Som jag redan nämnt finns i jaktstadgan alltjämt regler om belöningar för den som dödar varg eller järv. I fråga om järv utgår alltjämt sådana s. k. skottpengar, medan av de tillfälliga bestämmelserna om fridlysning av varg följer att skottpengar på varg f. n. inte utbetalas. Utredningen föreslår att de statliga skottpengarna på både varg och järv skall upphöra samtidigt med den fria jakträtten och att möjligheten att utfästa belöningar av andra medel, enskilda eller ailmänna, skall vara beroende på tillstånd av den centrala tillsynsmyndigheten för naturvården. I likhet med remissinstanserna anser jag att förslaget i denna del bör genomföras.

Den omläggning av systemet för fridlysning som jag i det föregående behandlat medför att varg och järv är fridlysta hela året, om jakttid ej bestäms. Det ankommer på Kungl. Maj:t att i samband med fastställandet av jakttiderna för varje jaktår ta ställning till behovet av jakttid även i fråga om varg och järv. Tills vidare bör varg alltjämt vara helt fridlyst och järv vara fredad viss tid. Någon väsentlig ändring i nuvarande regler om rätt att utan hinder av fridlysning efter särskilt tillstånd fälla fridlyst djur finner jag inte behövlig. Bland de generella undantagen från fridlysningsbestämmelserna finns emellertid f. n. en regel i jaktstadgan, enligt vilken björn och lo får dödas om sådant djur dödat eller skadat tamdjur och det kan antas att rovdjurets angrepp upprepas. Utredningen har förslagit att denna s. k. speciella nödvärnsrätt i fortsättningen bör gälla även beträffande järv men däremot inte i fråga om varg. Flera av de remissinstanser som godtagit utredningens förslag i övrigt, däribland lantbruksstyrelsen, 1964 års rennäringsakkunniga, lappväsendet i Norrbottens län och länsstyrelsen i samma län, har emellertid gjort bestämda invändningar mot att varg skulle ges en särställning i denna situation. Denna kritik bör enligt min mening beaktas. Som jag nämnt bör en avvägning ske av behovet att skydda tamdjurskötseln och intresset att bevara reproduktionsdugliga rovdjurstammar i landet. Detta leder till att det f. n. får anses försvarligt att låta den speciella nödvärnsrätten avse alla de fyra djurarterna björn, varg, järv och lo. Jag ämnar därför förorda att denna rätt får utövas även mot varg. I samband med att bestämmelserna härom i jaktstadgan kompletteras bör de dock, såsom föreslagits från remisshåll, skärpas så att åtgärd mot rovdjur får vidtas endast i nära anslutning till rovdjurets angrepp. Rovdjur som dödas vid sådan skydds jakt torde i regel böra tillfalla kronan och inte, som f. n. gäller för björn och lo med stöd av undantagsbestämmelse enligt 18 § 1 mom. JL, få behållas av den jagande. Av vad jag nyss anfört om skottpengar framgår vidare att sådana belöningar inte kan väntas utgå an-

nat än i undantagsfall. Tillsammans kommer dessa åtgärder enligt min mening att innefatta en tillräcklig garanti för att en speciell nödvärnsrätt även mot varg inte kommer att locka till missbruk.

Den speciella nödvärnsrätten innefattar f. n. inte befogenhet för någon att utöva jakten på annat område än där han har jakträtt. Bibehålls denna ordning kan de renskötande samerna, sedan den allmänna rätten till jakt efter varg och järv upphört, inte utöva den speciella nödvärnsrätten utanför de områden där de enligt renbeteslagens bestämmelser får utöva jakt. Vid remissbehandlingen har från samernas håll uttalats bestämda önskemål om att en dylik konsekvens bör motverkas. Om, såsom jag här förordat, Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, får bemyndigande att tillåta jakt efter björn, varg, järv och lo på annans mark, kan emellertid vid behov till befogenheten att utöva den speciella nödvärnsrätten knytas rätt att vidta denna skydds jakt även på annans jaktområde.

När det gäller organisationen av rovviltkontrollen har utredningen föreslagit att länsstyrelsen i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t tills vidare föreskrivit i fråga om varg alltjämt skall handha verksamheten i fråga om samtliga de fyra stora rovdjursarterna. Från remisshåll har krav förts fram på en särskild organisation, s. k. rovvilt nämnder med lokal anknytning. Innan erfarenheter vunnits av den nuvarande anordningen bör dock någon ny organisationsform inte skapas. I likhet med utredningen anser jag därför att länsstyrelsen efter samråd med vederbörande lokala jaktvårdsorgan lämpligen kan ha hand om hithörande uppgifter även i fortsättningen.

I fråga om ersättning till samerna för rovdjursskador på rennärningen tar jaktutredningen upp till bedömande vissa förslag till vidgade normer för sådana ersättningar. Dessa förslag har under utredningsarbetets slutskede i annat sammanhang avgetts av domänstyrelsen resp. Svenska Samernas Riksförbund. Som jag framhöll i den inledande redogörelsen för gällande bestämmelser i detta avsnitt har Kungl. Maj:t emellertid bl. a. med anledning av dessa förslag beslutat om översyn av ersättningsnormerna. Det kan väntas att utredningens synpunkter på förslagen kommer att tas i betraktande vid denna översyn. Jag har därför inte anledning att ta upp dem till särskild behandling i detta sammanhang. När översynen är slutförd ämnar jag återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga.

Jakt efter säl

Gällande bestämmelser

På öppna havet och skärgårdens holmar, klippor och skär som ej hör till visst hemman hade enligt tidigare bestämmelser i jaktlagen den bofasta kustbefolkningen rätt att fritt idka den jakt efter säl och sjöfågel som bedrivits av ålder. I praktiken visade sig stadgandet emellertid medföra rättsosäkerhet, särskilt som det var svårt att avgöra vilka som var att hänföra till sådan befolkning. Efter lagändring för att undanröja denna olägenhet gäller numera enligt 2 § 3 mom. JL att jakt inte utan tillstånd av länsstyrelsen får idkas på allmänt vatten eller på nämnda holmar, klippor och skär, om ej Kungl. Maj:t för visst område förordnar annat. Bestämmelsen gäller inte i fråga om sådant allmänt vatten närmast strand där strandägaren i visst fall har jakträtt närmast stranden. I direktiv för länsstyrelsernas tillståndsprövning, som Kungl. Maj:t utfärdat, gäller alltjämt grundsatsen att kustbefolkningen har företrädesrätt till jakttillstånd.

Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att för vissa havsområden förordna att jakten där skall vara fri för envar har inte kommit till användning.

Även utanför ramen för den reguljära jakt efter säl som äger rum med tillstånd av länsstyrelse, kan viss säljakt förekomma. Enligt 14 § 2 mom. JL har nämligen den som tillfälligtvis påträffar säl, var det vara må, rätt att döda och behålla djuret. Denna rätt gäller således även på enskilt vatten.

Av bestämmelserna i 26 § JL om jaktvårdsavgift följer att den som vill jaga säl med stöd av tillstånd från länsstyrelse är skyldig att betala jaktvårdsavgift medan den som under de omständigheter som anges i 14 § 2 mom. JL dödar säl är befriad från avgiftsskyldighet.

I syfte att hålla sälbeståndet nere till skydd för fisket har sedan länge utbetalats skottpengar på säl. Enligt senaste kungörelse i ämnet (1965: 117) utbetalas 30 resp. 15 kr. beroende på djurets storlek för säl som dödas på svenska ost- och sydkusten. Vid västkusten, där säl är sällsynt, är djuret skyddat genom lokala fridlysningsbestämmelser.

Jaktutredningen

Utredningen har som framgår av den tidigare redogörelsen uttalat att all lagstadgad rätt för envar att jaga på annans jaktområde i princip bör upphöra. I konsekvens härmed har utredningen undersökt om inte den bestämmelse i 14 § 2 mom. JL som ger rätt att var det vara må döda och behålla säl bör upphävas. Utredningen framhåller att säl i äldre tider var ett

jaktbyte som spelade en inte oväsentlig roll i fiskar- och skärgårdsbefolkningens hushållning men att den numera har förlorat det mesta av denna betydelse. Samtidigt är det, menar utredningen, svårt att tillförlitligt bedöma vad den allmänna rätten att döda säl verkligen betyder för det efterhållande av sälen som otvivelaktigt är påkallat till skydd för fisket inom vissa områden av Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken. Yrkesfiskarna vill emellertid inte mista möjligheten att döda säl som de tillfälligtvis träffar på i samband med sin yrkesutövning. Som grund för den möjligheten behöver dock enligt utredningen inte ligga någon rätt för envar att döda säl, oavsett vem jakträtten tillkommer. Erfarenheten visar nämligen att den allmänna rätten att döda säl i hög grad försvårar att i skärgårdar och på öppna vatten kontrollera efterlevnaden av de jakträttsliga och andra bestämmelser som finns för jaktvård och till skydd för viltbråd. En person som anträffas försedd med jaktvapen på vattenområde, där annan har jakträtt och kanske på tid då fridlysning gäller för flertalet djurarter, åberopar ofta att han medför vapnet för den händelse att han träffar på säl. Utredningen föreslår därför att 14 § 2 mom. JL i vad avser rätten att döda säl upphävs. Emellertid kan det då bli nödvändigt med en möjlighet att ingripa mot sälbeståndet till skydd för fisket och tillåta jakt utanför ramen för den normala jakträttsliga ordningen.

I likhet med vad utredningen föreslår i fråga om varg och järv bör enligt förslaget Kungl. Maj:t, eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, när synnerliga skäl föreligger att ingripa mot säl, kunna förordna att jakt efter säl får företas även på annans jaktområde dvs. huvudsakligen på enskilt vatten. På detta sätt kan man enligt utredningen även i fråga om jakten efter säl lokalt begränsa förordnandets räckvidd till trakter där verkligt behov föreligger, t. ex. en viss kuststräcka eller ett visst län, och man kan begränsa kretsen av jaktberättigade till yrkesfiskare. När det gäller jakten efter säl på allmänt vatten finns redan enligt bestämmelserna i 2 § 2 mom. JL möjligheter att tillgodose yrkesfiskets intresse av effektiv säljakt. Behöver jakten företas på enskilt vatten tänker sig utredningen att överenskommer kan träffas med jakträttsinnehavaren.

Beträffande skyldigheten att betala jaktvårdsavgift för säljakt på licens även vid jakt enligt den föreslagna ordningen gör utredningen inget uttalande. I fråga om skottpengar på säl föreslår utredningen att nuvarande bestämmelser bibehålls.

Remissyttrandena

Utredningens förslag att upphäva den fria rätten att döda och behålla tillfälligtvis påträffad säl tillstyrks eller lämnas utan erinran av många remissinstanser, däribland *domänstyrelsen*, *fiskeristyrelsen*, *kammarkollegiet*, *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Svenska jägareförbundet* och *Svenska*

Naturskyddsföreningen. Fördelen med förbättrad jakttillsyn framhålls särskilt av *rikspolisstyrelsen*, som erinrar om att de snabbgående motorbåtarna har medfört att många far ut i havsbandet och där dödar säl på ett sätt som knappast kan hänföras till jakt. Genom den föreslagna ändringen skulle detta bli förbjudet och ändringen bör således, säger styrelsen, medföra stora möjligheter till effektiv jaktövervakning. *Statens naturvårdsnämnd* betonar att det även ur allmän viltvårdssynpunkt är lämpligt att jakten efter säl på allmänt vatten kontrolleras genom länsstyrelsen på sätt utredningen föreslagit. Länsstyrelsen får nämligen härigenom möjlighet att reglera all jakt på allmänna vattenområden inom länet och förutsättningarna för kontroll av jaktförfattningarnas efterlevnad i de vidsträckta skärgårdsområdena underlättas avsevärt. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalar att det för västkustens del är betydelsefullt att sälen inte längre hänförs till de djur, som envar får döda. Under de senaste åren har nämligen särskilt intresse ägnats åt att bevara det lilla sälbestånd, som ännu finns kvar där. Dessutom är en total fridlysning av säl på denna kust högst önskvärd, tillägger länsstyrelsen.

Utredningsförslagets inverkan på yrkesfiskarnas möjligheter att döda säl har föranlett kritik mot förslaget i flera remissyttranden. *Länsstyrelserna i Uppsala, Gotlands, Gävleborgs och Västerbottens län* samt *hushållningssällskapen* i dessa län motsätter sig förslaget och yrkar i andra hand att ingen inskränkning görs i den generella rätten för yrkesfiskarnas del. Samma uppfattning hävdas av *Jägarnas Riksförbund*, *Sveriges Fiskares Riksförbund* och *Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund*. Representativa för kritiken är synpunkterna från det sistnämnda förbundet.

Sälarnas skadegörelse enbart inom ostkustfisket har beräknats till 450 000 kr. för år 1964, därav 400 000 kr. på fångst, som till större delen utgjordes av lax. Det är redan därför angeläget att den allmänna jakträtten på säl bibehålls för utövare av yrkesmässigt fiske. Genom att i lagen bibehålla en sådan begränsad allmän jakträtt, undviks även de olika svårigheter av administrativ art som med säkerhet uppstår vid en licensgivning. Rörligheten av det nutida fisket innebär nämligen att detta bedrivs även utanför det egna länets gränser. Under fiske påträffas därvid ofta säl i fiskeredskapen, vilka kan vara utlagda på områden där fisket är fritt men jakten är eller anses vara enskild. Slopas den nuvarande rätten för yrkesfiskarna att döda säl och behålla den, betyder detta vidare att fiskaren inte kan tillgodogöra sig sälens värde som en visserligen liten men dock kompenstation för den skada på redskap och fångst sälen förorsakat vid tillfället. Samtidigt hindras det efterhållande av sälstammarna som fiskets organisationer begärt under senare år och som bl. a. föranlett en höjning av skottpengarna på säl. Förbundet finner det därför ytterst angeläget, att den nu gällande rätten till allmän jakt på säl enligt 14 § 2 mom. jaktlagen bibehålls för yrkesfisket. Enligt förbundet kan detta ske genom att stadgandet får följande ändrade lydelse: »Den som under utövande av yrkesmässigt fiske tillfällighetsvis påträffar säl, evar det vara må, äger döda och behålla djuret.»

Storleksordningen av sälskadorna på fisket bekräftas av bl. a. *hushållningssällskapet i Gotlands län*, som meddelar att enbart gotlandsfiskarnas förluster på redskap och lax i garnen beräknas till i medeltal 190 000 kr. per år under 1964 och 1965. Till detta kommer, säger sällskapet, de mycket stora skador som sälen åstadkommer genom kraftig decimering av laxbeståndet samt de förluster, som fiskarna åsamkas genom att de trots god laxförekomst tvingas flytta till andra områden på grund av lokalt stor säl-förekomst.

Betydelsen av att yrkesfiskarna får behålla oinskränkt rätt att döda säl även på enskilt vatten betonas särskilt av *länsstyrelsen och hushållningssällskapet i Västerbottens län* samt *Norrbottens läns jaktvårdsförening*.

På väst- och sydkusten är enligt *Sveriges Fiskares Riksförbund* sälskadorna numera mindre framträdande, vilket torde ha samband med reduktionen av sälbeståndet i dessa områden. Förbundet tillstyrker därför att skyddsåtgärder vidtas för det bestånd av säl, som finns kvar på dessa kuststräckor.

Departementschefen

I äldre tider hade varje svensk medborgare en vidsträckt rätt att idka jakt i ytterskärgårdarna och på öppna havet. Det var i första hand sjöfågeljakten som dominerade men även jakten efter säl var tidvis betydande. Av olika orsaker kom den fria jakträtten till havs med tiden att reduceras och är f. n. underkastad tillståndsprovning av länsstyrelse. Enligt tillämpningsföreskrifter är jakten i första hand förbehållen kust- och skärgårdsbefolkningen. En liknande utveckling har inte skett i fråga om rätten att jaga säl. Enligt 14 § 2 mom. JL får den som tillfälligtvis påträffar säl, var det vara må, döda och behålla djuret. Denna rätt att döda säl är såtillvida begränsad att den egentligen inte tillåter organiserad säljakt.

I fråga om rätt att utöva jakt på annans jaktområde har, som framgått av min tidigare redogörelse för frågan om varg och järv, jaktutredningen uttalat att alla bestämmelser om allemansjakt på annat än smådjur bör upphävas. Sälstammarna anses på vissa håll, t. ex. västkusten, vara små. Vidare framhålls att rätten att döda tillfälligtvis påträffad säl nyttjas som förevändning för otillåten jakt efter sjöfågel. På grund härav föreslår utredningen att nuvarande bestämmelse i 14 § 2 mom. JL om rätt att döda tillfälligtvis påträffad säl skall upphävas. Den jakt efter säl som behövs för att skydda fisket bör enligt utredningens uppfattning kunna tillgodoses genom jakttillstånd av länsstyrelse beträffande allmänt vatten och privata överenskommelser med jakträttsinnehavarna i fråga om det enskilda vattenet. Skulle det finnas synnerliga skäl att ingripa mot säl, föreslår utredningen att Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall kunna tillåta jakt på annans jaktområde. Ett sådant tillstånd bör enligt ut-

redningen kunna begränsas till viss kuststräcka och meddelas i första hand yrkesfiskare.

Som tidigare framgått anser jag att allemansrätten till jakt medför påtagliga olägenheter framför allt från jaktvårdssynpunkt. Även den fria jakt-rätten i fråga om säl medför sådana olägenheter. I likhet med de flesta remissinstanserna finner jag därför att denna rätt bör upphöra. Emellertid är, såsom med stor skärpa betonats från yrkesfiskets företrädare och andra remissinstanser, förekomsten av säl i fiskevattnen till stor skada för yrkesfisket. Sälén tar nämligen ofta fisk från fiskegarnen. Fångsten går härigenom förlorad och redskapen får skador. Den jakt efter säl som med stöd av 14 § 2 mom. JL hittills kunnat bedrivas bl. a. av dem som har fiske till huvud- eller binäring har varit värdefull för att hålla sälstammarna nere. En möjlighet till sådan jakt torde inte heller i fortsättningen kunna undvaras. Den som under utövning av yrkesfiske tillfälligtvis påträffar säl, t. ex. i redskapen eller eljest, eller under gång till eller från fiskeplats, bör därför i regel få döda och behålla djuret, oavsett vem jakträtten tillkommer. En bestämmelse härom kan enligt min mening med fördel få stå kvar i 14 § 2 mom. JL. Genom en sådan placering vinner man även, i följd av hänvisning till detta lagrum från 26 § 2 mom. andra stycket JL, den fördelen att bestämmelserna om jaktvårdsavgift liksom hittills inte blir tillämpliga i fråga om rätten att under här avsedda omständigheter döda säl. Från denna rätt att döda säl kan emellertid finnas anledning att göra undantag för viss kuststräcka eller viss årstid. Sådant undantag bör få beslutas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Jag förordar sålunda att 14 § 2 mom. JL, såvitt nu är i fråga, ändras så att lagrummet ger den som vid yrkesfiske tillfälligtvis påträffar säl rätt att döda och behålla djuret, oberoende av vem jakträtten tillkommer, om ej Kungl. Maj:t, eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, förordnar annat. Som jag kommer att föreslå i det följande bör de bestämmelser i nämnda moment som angår andra djurarter än säl flyttas till annan paragraf.

I likhet med utredningen anser jag att skottpengar på säl alltjämt bör utgå.

Särskilda bestämmelser om vissa djurarter

Gällande rätt

Jordägarens principiella ensamrätt till jakt eller fallvilt är underkastad inskränkningar även i fråga om andra djurarter än björn, varg, järv, lo eller säl. I 14 § 2 mom. samt 15 och 24 §§ JL ges möjlighet även för den som inte är jakträttsinnehavare att i olika fall döda vissa djur, som kan vålla skada eller obehag, och i 18 § JL finns regler att visst vilt alltid skall tillfalla kronan. Såvitt nu är av intresse innehåller dessa bestämmelser följande.

Enligt 14 § 2 mom. har var och en rätt att var som helst döda och behålla inte bara säl som han tillfälligtvis påträffar utan även v i s s a s m å d j u r, såsom mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, sorkar, lämlar, råttor, skogsmöss och husmöss.

Om en räv kommer in i gård eller trädgård, har enligt 15 § 1 mom. JL den som bor där eller innehar trädgården och hans folk rätt att döda och behålla djuret även om jakträtten tillhör någon annan. Detsamma gäller i fråga om grävling, iller, mink, hermelin, vessla, ekorre, vildkanin, igelkott, duvhök, sparvhök, kråka, råka, kaja, skata, björktrast (snöskata), nötskrika, pilfink och gråsparv. Likaledes får björn eller lo som kommer in i gård eller trädgård dödas av nämnda personer.

Bestämmelserna om kronans rätt till vissa djur avser i första hand att ge ett ökat skydd för vissa värdefulla eller sällsynta djurarter. Därför stadgas i 18 § 1 mom. JL att sådant djur som dödas, fångas eller anträffas som fallvilt alltid skall tillfalla kronan, oavsett vem som har jakträtten. Som tidigare framgått kan Kungl. Maj:t förordna om undantag från denna regel. Kronans rätt i denna del avser f. n. björn, lo, stork, örn, glada, bruna glada, pilgrimsfalk, jaktfalk och berguv. I fråga om rätten till fallvilt av andra djur gäller enligt 18 § 2 mom. JL att älg, hjort, rådjur eller bäver som anträffas dött under tid då sådant djur är fridlyst skall tillfalla kronan, medan rätt till fallvilt i övrigt tillkommer jakträttsinnehavaren.

I viss överensstämmelse med 18 § 2 mom. JL föreskrivs i 25 § JS att, om älg, hjort, rådjur eller bäver under fridlysningstid påträffas så illa sårat eller eljest skadat att det är nödvändigt att döda djuret, skall detta tillfalla kronan. Motsvarande anses i praktiken gälla när sådant djur visserligen inte »anträffas» dött eller illa sårat men omedelbart avlider genom olycks-händelse, t. ex. vid sammanstötning med tåg eller bil.

Här kan även erinras om bestämmelserna i 5 § 1 mom. JL, enligt vilka den som äger väg inte har jakträtt på vägen, om han inte äger mark intill

denna, medan den som äger marken på bägge sidor av väg har jakträtt på vägen, även om han inte äger vägen. Går väg i gränsen mellan skilda ägares mark och äger ingen av dem vägen, har enligt samma lagrum var och en av dem jakträtt på vägen. Den jakträtt som avses i dessa bestämmelser innefattar även rätten till fallvilt.

I fråga om valdjuren saknas bestämmelser i jaktlagen eller jaktstadgan. Som tidigare nämnts i samband med frågan om fridlysningsordningen finns emellertid regler om fridlysning av val enligt kungörelsen den 15 december 1882 (nr 58 s. 1) angående förbud mot jakt efter val vid Sveriges västkust under viss tid av året. Därjämte har i förordningen den 29 september 1916 (nr 407) angående förbud mot avspäckning eller annat tillgodogörande av vissa valdjur föreskrivits att sådant tillgodogörande i fråga om vissa större valar inte får ske inom svenskt område utan tillstånd av Kungl. Maj:t. Bestämmelserna utgör emellertid inte hinder mot tillgodogörande av död eller strandad val som tillfälligt anträffas inom svenskt område.

Jaktutredningen

I betänkandet erinrar utredningen till en början om att befogenheten för var och en att döda vissa smådjur enligt 14 § 2 mom. JL sammanhänger med att jakträtten i princip avser alla däggdjur och fåglar utan undantag. Utredningen fortsätter. En alltför rigorös tillämpning av denna princip skulle leda till mindre önskvärda konsekvenser särskilt i straffrättsligt hänseende. Medgivandet att döda smådjur är därför allttjämt likasom vid lagens tillkomst nödvändigt. Bestämmelserna bör emellertid alltid innefatta en biologiskt riktig och uttömmande uppräkningslista av de djur som omfattas av undantaget. Lagrummet upptar för närvarande bl. a. sorkdjur (sorkar och lämlar). Sedan bestämmelsen tillkom har emellertid ett sorkdjur, bisamrättan, kommit in i landet från Finland och fått en inte obetydlig spridning i Norrbottens län. Bisamrättan är väsentligt större än de övriga djur som omfattas av undantaget i 14 § 2 mom. och den är framförallt inte utan betydelse som viltbröd utan utgör ett ganska värdefullt pälsdjur. Eftersom bisamrättan således kan vara ett visst tillskott till den jaktbara faunan i de småviltfattiga trakter där den nu uppehåller sig, bör den inte längre höra hemma bland de övriga djurarter som räknas upp i 14 § 2 mom. JL. Utredningen föreslår därför att lagrummet, såvitt nu är i fråga, ändras så att det upptar lämlar samt sorkar med undantag av bisamrätta. Utredningen föreslår samtidigt att hela undantagsregeln såsom en generellt normerande regel för jakträttens omfattning får inleda 14 § JL. I sitt förslag till lagtext föreslår utredningen vidare, på skäl som inte framgår av betänkandet, att befogenheten att utan jakträtt döda ifrågakvarande djur inom gård och trädgård skall vara förbehållen innehavaren av gården

eller trädgården medan enahanda rätt skall tillkomma var och en som utanför gård och trädgård av en tillfällighet påträffar sådana djur.

Redogörelse har tidigare lämnats för utredningens förslag att låta kronans rätt till vissa djur omfatta även varg och järv. Utredningen föreslår vidare att också valdjuren i fortsättningen som regel skall tillfalla kronan. Anledningen härtill är enligt betänkandet främst att de ålderdomliga bestämmelserna om skydd för valen inte kunnat förhindra att vissa djurplågeriskandaler inträffat och att det därför sedan länge är ett önskemål från naturskyddshåll om totalfredning av valar.

I fråga om rätten till älg, hjort och rådjur som anträffas som fallvilt tar utredningen upp spørsmålet om rätten till vilt som dödas i trafiken. Med hänvisning till den åderlåtning som älg- och rådjursstammarna i vissa trakter tillfogas genom kollisioner med tåg och bil har enligt utredningen röster höjts för att under fridlysningstid dödat eller till följd av ådragna skador avlivat hjortvilt bör tillkomma vederbörande jakträttsinnehavare. Exempel finns enligt utredningen på hur en älgstam inom ett område kan decimeras av trafikdöden så att minskningen kullkastar den beräkning som ligger till grund för det antal älgar som på licens normalt får fällas inom området under särskild jakttid.

För att bereda möjlighet för Kungl. Maj:t att i sådana och jämförliga fall låta dödat hjortvilt tillfalla jakträttsinnehavaren i stället för kronan föreslår utredningen att bemyndigandet för Kungl. Maj:t att förordna om avvikelser från 18 § 1 mom. JL skall gälla även i fråga om 2 mom. samma paragraf och inte bara avse regelrätt fallvilt utan även djur som lovligt fälls eller eljest dödas under fridlysningstid. Enligt utredningens förslag till lagtext får undantag medges av Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Remissyttrandena

Jaktutredningens förslag till ändrade bestämmelser i fråga om vissa smådjur lämnas i huvudsak utan erinran av remissinstanserna. Mot den i lagtexten föreslagna uppräkningsen av smådjursarter invänder dock ett stort antal remissinstanser att fladdermössen inte längre bör vara ut-satta för allemansjakt. *Skogshögskolan* påpekar att fladdermössen är ut-präglade insektsätare och inte gör någon skada utan i stället borde hän-föras till de ur människans synvinkel nyttiga djuren. Det förhållandet att fladdermössen stundom bosätter sig på vindar och liknande ställen, där de utan tvekan kan förorsaka sanitär olägenhet, bör enligt högskolan i de flesta fall kunna förhindras genom relativt enkla åtgärder. *Naturhistoriska riksmuseet* har motsvarande uppfattning och tillägger att flera arter av fladdermössen är sparsamt förekommande eller sällsynta och att popula-

tionerna dessutom tycks vara på nedgång, sannolikt till följd av användningen av insektsbekämpningsmedel. De relativt få fall där fladdermöss kan anses vålla avsevärd sanitär olägenhet bör enligt museet kunna regleras på samma sätt som skett med fågelbon på eller i byggnader. Att fladdermöss fredas utanför gård eller trädgård yrkas även av *statens naturvårdsnämnd*. Totalfredning för fladdermössen yrkas av *skogsstyrelsen, länsstyrelserna i Jönköpings, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län, Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté, Svenska jägareförbundet, Dalarnas jaktvårdsförbund samt Svenska naturskyddsföreningen*.

Mot utredningens förslag till ny lagtext i 14 § JL uttalar Göta hovrätt att avfattningen synes kunna medföra tolknings- och tillämpningssvårigheter. Det kan enligt hovrätten vidare ifrågasättas om en intresseavvägning av det slag utredningen föreslår överhuvudtaget är erforderlig.

I fråga om kronans rätt till vissa djur som hör till de sällsynta arterna har i remissyttrandena inte gjorts andra invändningar än att det uttalats önskemål om viss komplettering i uppräkningsdelen av de djurarter som anges i 18 § 1 mom. JL. Sålunda föreslår *domänstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet* och *Dalarnas jaktvårdsförbund* att bäver, som länge varit helt fridlyst, flyttas från 2 mom. i 18 § JL till 1 mom. samma paragraf. Sistnämnda båda förbund föreslår vidare liksom *länsjaktvårdsföreningarna i Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län samt länsstyrelsen i Norrbottens län* att samma skydd bereds för djurarterna myskoxe, fjällräv, lappuggla och fjälluggla.

Jaktutredningens förslag till ändrade bestämmelser i fråga om rätt till älg, hjort eller rådjur som förolyckas eller avlivas under fridlysningsstid har i allmänhet inte föranlett några erinringar från remisshåll. Endast *hovrätten för Nedre Norrland* ifrågasätter om utredningens skäl för den föreslagna undantagsbestämmelsen är bärande. Enligt hovrättens mening är det inte påkallat att i nu förevarande sammanhang göra annan ändring i 18 § JL än som föranleds av att varg, järv och val införlivas med de djurarter som i princip tillfaller kronan. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* är av motsatt uppfattning och uttalar att hjortvilt som skadas genom kollision med trafikmedel utan närmare utredning i frågan synes kunna tillfalla vederbörande jakträttsinnehavare. *Svenska jägareförbundet* framhåller att det skulle innebära en betydande vinning för viltvården om förslaget förverkligades. Gällande regler medverkar enligt förbundet inte till att trafikdödat eller trafikskadat hjortdjur blir skyndsamt omhändertaget eller i förekommande fall avlivat. Förbundet pekar vidare på att den nya bestämmelsen bör gälla även i fråga om den situation som avses i 25 § JS och hänvisar bl. a. till behovet att ha en regel för de fall när rådjurskid skadas vid slätter.

Departementschefen

Som jag nämnde i samband med den tidigare redogörelsen för fridlysningsfrågan omfattar jakträtten i princip alla vilda däggdjur och fåglar. För att nå en rimlig avgränsning har dock enligt 14 § 2 mom. JL envar som, var det vara må, påträffar vissa smådjur rätt att döda och behålla djuret. Bland de i lagrummet uppräknade arterna finns bl. a. sorkar och fladdermöss.

Utredningen föreslår med instämmande av remissinstanserna att från sorkarna undantag görs i fråga om bisamrätta. Remissinstanserna har samtidigt föreslagit att fladdermöss får utgå ur den nuvarande uppräknningen i 14 § 2 mom. Jag biträder båda dessa förslag.

Av vad jag i det föregående anfört i fråga om björn, varg, järv och lo samt säl framgår att den särskilda rätten att döda dessa djur föreslås bli reglerad genom bestämmelser i 14 § JL. Den kvarvarande allmänna rätten att döda vissa smådjur bör däremot inte undergå någon principiell ändring. Bestämmelsen härom i nuvarande 14 § 2 mom. andra punkten får emellertid i fortsättningen mindre likhet med reglerna i paragrafen i övrigt än med de bestämmelser i 15 § 1 mom. JL som gäller befogenheten att döda djur som kommer in i gård och trädgård. Lagregeln i 14 § 2 mom. andra punkten kan därför efter redaktionell jämkning med fördel flyttas till 15 § 1 mom. och där utgöra momentets första stycke. I enlighet med vad jag nyss nämnt bör i detta nya första stycke inte tas med fladdermöss. Eftersom enligt påpekanden under remissbehandlingen möjlighet bör finnas att ingripa mot fladdermöss i och i närheten av bostäder är det i stället lämpligt att fladdermössen tas med bland de djur som enligt nuvarande 15 § 1 mom. får dödas i gård och trädgård. Samtidigt bör den likställighet mellan de fyra stora rovdjuren som föreslås i andra sammanhang här föranleda den ändringen i andra stycket av nuvarande 15 § 1 mom. att förutom björn och lo även varg och järv, som till äventyrs kommer in i gård och trädgård, får dödas där även om jakträtten tillkommer annan. Bestämmelsen härom kan i detta sammanhang lämpligen föras samman med reglerna i nuvarande första stycket. Detta stycke blir, med den ändring jag här förordat, paragrafens andra stycke.

Jag har i samband med min redogörelse för fridlysningsfrågan även uttalat att den årliga regleringen av jaktidsbestämmelserna för de jaktbara djurarterna gör det möjligt att anpassa fridlysningskyddet efter förändringar i arternas talrikhet och lokala förekomst. För att undvika konflikt med den befogenhet att döda djur som ges i 15 § 1 mom. JL sägs i 11 § JS att fridlysning inte utgör hinder att utöva den rätt som följer av 15 § 1 mom. JL. I den mån en djurart, som anges i sistnämnda lagrum, behöver ökat skydd genom fridlysning, kan detta skydd sålunda motverkas av rätten att döda djur av den arten i gård och trädgård. Omvänt kan djurart som f. n.

inte nämns i lagrummet tillväxa så i antal och utbredning att arten bör få bekämpas. Motsvarande förändringar kan inträffa i fråga om de smådjur som får dödas av var och en. För att underlätta den allt nödvändigare samordningen av fridlysningskyddet med jaktmöjligheterna vill jag därför föreslå att Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, får bemyndigande att förordna om undantag från första eller andra stycket av 15 § 1 mom. JL i dess nya lydelse eller om tillämpning av något av dessa stycken på annan djurart än som anges där. Ett sådant bemyndigande bör fogas till momentet som ett nytt tredje stycke. Tillägget gör en mindre följdändring i 26 § 2 mom. andra stycket nödvändig.

Uppräkning av djurarter förekommer även i bestämmelserna i 18 § JL, vilka reglerar kronans rätt till vissa djur, huvudsakligen sällsynt eller värdefullt vilt. I paragrafens första moment anges de djur som i regel tillfaller kronan och i andra momentet de djur som tillfaller kronan endast i fall de anträffas döda under fridlysningsstid. Utredningen föreslår nu att uppräkningsparagrafens första moment kompletteras dels med varg och järv, enligt vad jag tidigare nämnt, dels med val. I samband med sistnämnda ändring kan enligt utredningen vissa ålderdomliga bestämmelser i särskilda författningar till skydd för valdjuren slopas. En dylik ändring vill jag i likhet med remissinstanserna inte motsätta mig.

Många remissorgan har i anslutning till de ifrågasatta ändringarna i 18 § JL pekat på att den sällsynta bävern, som länge varit fridlyst hela året, bör föras från andra momentet till uppräkningsparagrafens första momentet. Samtidigt uttalas önskemål om att bl. a. fjällräv samt vissa ugglearter alltid skall tillfalla kronan. Vad sålunda anförts från remisshall anser jag mig böra biträda, såvitt avser bäver, fjällräv, lappuggla och fjälluggla. De ytterligare justeringar som föreslagits först under remissbehandlingen är jag emellertid inte beredd att tillstyrka.

Enligt 18 § 2 mom. JL gäller i övrigt att älg, hjort eller rådjur som under fridlysningsstid anträffas som fallvilt, dvs. dött, alltid tillfaller kronan. I fråga om annan tid samt andra djurarter, med undantag av dem som anges i paragrafens första moment, tillkommer rätten till fallvilt jakt-rättsinnehavaren. Från regeln om fallvilt av nämnda hjortdjur kan Kungl. Maj:t inte medge undantag. Bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge undantag finns emellertid i fråga om kronans rätt till vilt enligt 1 mom. Utredningen har anförts att denna olikhet kommit att framstå som en brist särskilt när de värdefulla djur som avses i 2 mom. under fridlysningsstid dödas i samband med trafikolyckor eller därvid skadas så att de måste avlivas. Det är nämligen, med hänsyn till att antalet sådana fall ständigt ökar i takt med utvecklingen av landsvägstrafiken, enligt utredningen skäligt att jakträttsinnehavaren får rätten till det vilt som dödas på detta sätt. Även utan samband med trafikolyckor inträffar det att djur under fridlysningsstid påträffas så skadade eller sårade att de måste avlivas. Utredningen

föreslår därför att Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, får rätt dels att medge undantag även från ifrågavarande bestämmelse i 2 mom., dels att i övrigt bestämma om rätten till älg, hjort eller rådjur som lovligt dödas under fridlysningstid. Vid remissbehandlingen har med något undantag inga erinringar förts fram mot detta förslag. Enligt min mening bör utredningsförslaget förverkligas i första hand för att öka benägenheten att skyndsamt ta hand om skadat vilt. Förslaget är även väl förenligt med jaktlagens bestämmelser om jakträtten på väg. Den regel som sålunda behövs kan lämpligen utformas som ett undantag från den huvudregel som alltjämt bör gälla. Jag förordar därför att ifrågavarande bestämmelse i 18 § 2 mom. JL ändras så att älg, hjort eller rådjur som dödas eller anträffas som fallvilt, när sådant djur är fridlyst, tillfaller kronan, om inte Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, förordnar annat. Att den med rätten till vilt följande rätten till fallvilt i övrigt tillkommer jakträttsinnehavaren torde inte behöva utsägas särskilt i lagtexten. Bestämmelsen härom kan därför utgå. Detta föranleder en följdändring i 30 § JL.

Förordnas om undantag från kronans rätt till dessa djur, bör samtidigt vissa villkor gälla för den till vars förmån undantaget görs. För att skadat fridlyst vilt av ifrågavarande arter skall få tillfalla jakträttsinnehavaren bör, i de fall när djuret måste spåras upp och avlivas, i regel gälla att denne medverkat därvid. Vidare bör, i principiell överensstämmelse med skyldigheten att betala särskild avgift till länets älgskadefond (älgavgift) för älg som blir fälld, ett motsvarande belopp betalas till fonden av den som får tillgodogöra sig fallvilt av älg med stöd av förordnande om undantag från kronans rätt. Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, bör äga meddela föreskrifter om villkor i nu nämnda hänseenden.

Rätt att ingripa mot annans hund

Gällande ordning

I jaktlagstiftningen finns åtskilliga bestämmelser som inte avser jakt eller jaktutövning utan i första hand har viltvårdande eller djurskyddande syfte. Till dessa bestämmelser hör reglerna om rätt att ingripa mot annans hund som springer lös i viltmarker. Vissa av dessa regler gäller hela året, andra åter huvudsakligen under den tid av året när jakt efter de flesta viltarter är förbjuden.

Under hela året gäller i huvudsak följande. Löper hund lös i mark där det finns villebråd, har jakträttsinnehavaren eller hans folk rätt att upptaga hunden. Den som sålunda fångat in annans hund är skyldig att genast underrätta hundens ägare eller innehavare. Är denne okänd eller oanträffbar, skall underrättelsen om åtgärden kungöras i ortstidning. Den som vill få tillbaka upptagen hund skall utge lösen med 10 kr. Vid upprepad förseelse inom ett år är lösenbeloppet 20 kr. I båda fallen skall ersättning utgå även för hundens föda och övriga kostnader. Har inte ägaren eller innehavaren löst hunden inom åtta dagar efter tillsägelse eller inom 30 dagar från kungörandet, är hunden förverkad. Om jakträttshavaren hellre vill det, är hundens ägare eller innehavare skyldig att utge lösen enligt nyss nämnda grunder, förutsatt att talan väcks vid domstol inom 30 dagar efter det att hunden eljest varit förverkad (22 § första stycket JL).

Jagas eller ofredas villebråd av hund som löper lös, är hundens ägare eller innehavare skyldig att ersätta jakträttsinnehavaren för skada på villebrådsbeståndet som kan ha orsakats av hundens löslöpande (22 § andra stycket JL).

Under tiden den 1 mars—den 20 augusti gäller vissa strängare regler. Inträffar det under denna tid att löslöpande hund jagar eller ofredar villebråd, får hunden fångas och hållas kvar mot lösen och kostnader enligt nyssnämnda huvudregel. Låter sig hunden emellertid inte fångas in, och framgår det av omständigheterna uppenbarligen att hundens löslöpande beror på ägarens eller innehavarens vårdslöshet, får undre nämnda tid jakträttsinnehavaren eller hans folk döda hunden. De har dock skyldighet att genast göra anmälan om det inträffade till polisman i orten vid risk att annars inte till sitt fredande få återropa nyssnämnda förhållande (22 § tredje stycket JL). Försummas sådan anmälan eller dödas hund utan att de i lagrummet angivna villkoren är uppfyllda, kan det medföra ansvar för skadegörelse. I straffrättsligt avseende innebär stadgandet vidare, enligt vad högsta domstolen uttalat i dom den 29 september 1966 att — oavsett hu-

ruvida omständigheterna sådana de ter sig för den som dödar en löslöpande hund uppenbarligen ger honom anledning att antaga att löslöpanDET beror på ägarens vårdslöshet — ansvar ändå inte inträder, om det sedermera utreds att ägaren varit vårdslös.

Med de nu nämnda bestämmelserna i 22 § JL korresponderar vissa bestämmelser i jaktstadgan om skyldighet att ha tillsyn över hund. Sålunda gäller enligt 9 § JS för tiden den 1 mars—den 20 augusti att hund skall hållas under sådan vård att den hindras löpa lös i mark där det finns villebråd. Under annan tid av året skall hund, utom när den inte begagnas till jakt, hållas under tillsyn som behövs för att hindra att den jagar villebråd. Om särskilda skäl föreligger, får länsstyrelse förordna att nyssnämnda skyldighet att hålla hund under sådan vård att den förhindras löpa lös i mark där det finns villebråd skall gälla även under annan tid av året än tiden den 1 mars—den 20 augusti. Sådant förbud, ofta kallat hundförbud, gäller således under en del av den egentliga jaktsäsongen. Genom sådant förbud söker man särskilt under snörika vintrar hindra att löslöpande hundar förföljer och river rådjur. Från hundförbud får emellertid länsstyrelse medge undantag för jakt med hundar som är ofarliga för villebråd som man avser att skydda genom hundförbudet. Vanligtvis är det nämligen aktuellt att förordna om hundförbud under tid då jakt efter rådjur eller annat vilt samtidigt är tillåten enligt bestämmelserna om jakt-tider.

Löper hund lös i strid mot nämnda bestämmelser i jaktstadgan, döms hundens ägare eller innehavare till böter mellan 30 och 300 kr.

Idkas jakt med drivande hund på område som är av sådan beskaffenhet att drevet måste antas komma att huvudsakligen gå fram över annans jaktområde och det av omständigheten uppenbarligen framgår att syftet är att komma åt villebråd från det området, skall jakten enligt 19 § tredje stycket JL anses som olovlig.

Viss möjlighet att ingripa mot annans hund finns även enligt annan lagstiftning. I syfte att bereda skydd för människor eller tamdjur kan nämligen i vissa fall annans hund få dödas enligt lagen den 30 juni 1943 (nr 459) om tillsyn över hundar (2 § och 3 § andra stycket) och enligt renbeteslagen (38 § 2—3 p.).

Enligt senast tillgängliga statistik är antalet hundar i landet f. n. över 350 000. Av beräkningar som Svenska jägareförbundet nyligen utfört för jaktåret 1965/66 har omkring 120 hundar deltagit i olika fall av rådjursrivning under jaktåret. Antalet sådana rivningsfall uppgår till 91 och fördelar sig så att 52 fall inträffat under tid för hundförbud och återstoden under annan tid av året.

Jaktutredningen

De svåra väderleksförhållandena under vintern 1965—66 medförde enligt jaktutredningen utomordentliga påfrestningar för villebrådsstammarna i landet och särskilt för rådjuren. Länsstyrelserna nödgades därför tillgripa hundförbud i betydligt större omfattning än tidigare varit nödvändigt. Samtidigt visade det sig emellertid enligt utredningen att disciplinen bland ägare av jakthundar eller ägare av sällskapshundar inte överallt var sådan att hundförbuden fick åsyftad verkan. Utredningen har därför övervägt komplettering och ytterligare skärpning av jaktlagstiftningens bestämmelser om hållande av hund. Därvid har utredningen funnit att en allvarlig brist i gällande lagstiftning visat sig vara, att reell möjlighet ofta saknas att med omedelbar verkan ingripa när en hundägare saboterar ett hundförbud, exempelvis genom att han själv jagar med drivande, icke rådjursren hund eller genom att eftersätta sin vårdnadsplikt, så att hunden får löpa lös och jaga på egen hand. Polisanklagandet med åtal som följd står givetvis till buds. Som regel dröjer det dock innan saken kommer inför domstol, och någon rätt att vidta omedelbar åtgärd har inte polisen. Med hänsyn härtill finner utredningen det vara synnerligen angeläget att skapa en möjlighet för ett omedelbart ingripande i sådana situationer. Det krävs enligt utredningen med andra ord tillgång till en snabbt genomförbar och allvarligare reaktion än den som ett senare ådömt bötesstraff innefattar. Utredningen föreslår därför att en rätt att döda löslöpande hund som jagar eller eljest driver villebråd motsvarande den som finns under tiden den 1 mars—den 20 augusti skall införas i fråga om tid som omfattas av länsstyrelsens förordnande om hundförbud. Villkoren i övrigt för ingripandet föreslås vara desamma, dock med ett viktigt undantag. För att förebygga att den föreslagna rättigheten utnyttjas i oträngt mål anser nämligen utredningen att den inte bör tillkomma jakträttsinnehavaren eller hans folk utan i stället polismyndigheten. Utredningen anför härom följande. Jakttiderna för de flesta djurarter infaller under den del av jaktåret då hundförbud blir aktuella. Även en rådjursren hund kommer vid drev efter hare eller räv lätt in på grannens mark. Pågår då där ett drev efter rådjur, kan det hända att hunden kopplar på detta. Resultatet blir då att en olyckshändelse, som rimligen inte är att tillskriva hundens ägare såsom vårdslöshet, leder till att hunden blir skjuten. Utredningen föreslår därför att beslutanderätten att hund, vilken under tid för hundförbud driver eller eljest jagar sådant villebråd som förbudet avser att skydda — i praktiken rådjur — får skjutas skall tillkomma polismyndigheten. På så sätt får man enligt utredningen objektivt klagat om hundens löslöpande är att tillskriva vårdslöshet hos hundens ägare eller innehavare. Det blir, säger utredningen vidare, sedermera givetvis polisens sak att avgöra vem som skall »utföra exekutionen».

Förutom den nyssnämnda skärpningen av jaktlagens bestämmelser om hund föreslår utredningen även en höjning av lösenbeloppet för löslöpande hund som låter sig fångas. Dessa belopp har enligt utredningen varit oförändrade sedan år 1927. Samtidigt bör enligt utredningsförslaget den ändringen genomföras att ett högre belopp, 50 kr., skall utges för löslöpande hund som upptas under tiden den 1 mars—den 20 augusti och ett lägre belopp, 25 kr., för resten av året. Utredningen finner en sådan differentiering av beloppet bättre svara mot nutida viltvårdsprinciper än den gällande ordningen med förhöjning av beloppet vid upprepad förseelse inom ett år. I sitt förslag till ny lagtext har utredningen vidare låtit påbudet att kungöra meddelande om upptagen hund i ortstidning ersättas med skyldighet att underrätta polismyndigheten i orten. Slutligen har i förslaget inte tagits med den i gällande lagtext upptagna möjligheten att genom domstol få hundägaren ålagd att utge lösen och kostnader.

Remissyttrandena

De åtgärder utredningen föreslagit för att förbättra viltets skydd mot löslöpande hundar gillas av flera remissinstanser, däribland *rikspolisstyrelsen*, *domänstyrelsen*, *statens naturvårdsnämnd*, *länsstyrelserna i Skaraborgs, Gävleborgs och Jämtlands län*, *Svenska jägareförbundet*, *Jägarnas riksförbund, RLF*, samt *Svenska naturskyddsföreningen*. Frågan om hundhållningen är enligt sistnämnda förening ett centralt problem inom jaktvården och skarpare reaktioner krävs även för jägarnas del. Vidare behövs en ökad informationsverksamhet. Enligt föreningens uppfattning blir det ändå svårt att nå den breda allmänheten eftersom de delar av friluftsfolket som är hundägare men inte jägare helt naturligt har obetydlig kännedom om jaktlagstiftningen och därmed också om de bestämmelser som gäller hundhållningen.

I fråga om rätten att döda löslöpande hund uttalar *statens naturvårdsnämnd* att det ligger i sakens natur att stor ovilja råder mot att döda en hund men finner att de villkor som enligt förslaget skall vara uppfyllda medför att den nya rättigheten kommer att tillämpas endast i absoluta undantagsfall och då verkliga skäl föreligger. *RLF* är dock i viss mån kritiskt och finner att de i lagtexten angivna grunderna för rätt att döda löslöpande hund är alltför vaga. Även i övrigt har kritik riktats mot den föreslagna utvidgningen av rätten att döda annans hund. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser sålunda att förslaget i praktiken inte tillför redan bestående regler för hundhållningen mycket nytt. *Länsåklagaren i Västerbottens län* finner förslaget motbjudande och hävdar att den rätta vägen att försöka få bort problemet med ofredande hundar är att träffa den försumlige med ett hårt straff. Redan med hänsyn härtill, fortsätter länsåklagaren, föreligger inte fog att tillskapa en ytterligare möjlighet att döda

hundar såsom utredningen föreslagit. Utredningen har betonat vikten av att möjlighet skapas för ett omedelbart ingripande och har föreslagit polismyndighet som »exekutor». I anledning härav, anmärker länsåklagaren, har man allt skäl att förvänta en utredningsrutin som inte tillgodoser det önskade kravet på snabbhet, om samtidigt det angelägna kravet på en föregående objektiv undersökning skall iakttas. *Svenska kennelklubben* tar bestämt avstånd från utredningens förslag i denna del och uttalar efter samråd med *Svenska Brukshundklubben*, *Svenska Stövarklubben* och *Fågelhundsklubbarnas samarbetsnämnd* i huvudsak att redan den i 22 § JL medgivna rätten för jakträttsinnehavare att döda hund saknar förankring i våra dagars rättsmedvetande sådant det kommit till uttryck i en bred opinion bland allmänheten. Rätten är såsom den utformats i gällande jaktlag inte förenlig med den moderna uppfattningen om effektivt djurskydd, eftersom den inte knutits till några garantier för att det lagliga dödandet sker utan att hunden tillfogas onödigt lidande. En omarbetning redan av gällande bestämmelser är enligt dessa remissinstanser därför påkallad. I konsekvens med det anförda anser de en utvidgning av lagrummets tillämpning under tid som omfattas av hundförbud icke böra komma i fråga. *Svenska Dreverklubben* uttalar att, även om redan nu gällande rätt att döda löslöpande hund endast mycket sällan tillämpas, den länge har varit impopulär och mötts av stigande olust, särskilt därför att den alltför lätt kan leda till djurplågeri och därtill vålla bråk och osämja mellan grannar. Dreverklubben betonar att den nuvarande bestämmelsen i 22 § JL avser en nödfallsåtgärd som får tillgripas endast om löslöpande hund inte låter sig kopplas. Mot den bakgrunden framstår utredningens förslag både av humanitära och principiella skäl som synnerligen olustigt. Klubben tillägger att uttalandet i betänkandet att, sedan vårdslöshet konstaterats hos hundägaren, det är polisens sak att avgöra vem som skall »utföra exekutionen» hos många har väckt anstöt och ovilja inte bara för ordvalets skull utan även på grund av tanken bakom uttrycket.

Även den föreslagna anknytningen till hundförbud kritiseras av Dreverklubben som framhåller att ett av länsstyrelse förordnat hundförbud är lokalt och temporärt. Inom samma län och vid länsgränser kan olika bestämmelser gälla. Detta kan få till följd att en hund som helt lagligt används vid jakt kommer över en kritisk gräns och genom en för hundägaren okänd administrativ åtgärd blir fredlös och med polismyndighets tillstånd dödad. Klubben betonar i sammanhanget att temporära hundförbud vanligen meddelas endast genom radio. Enligt klubben är detta inte tillfredsställande, eftersom det finns många exempel på att dylika meddelanden förbigått även intresserade och lojala jägare.

Det förut redovisade uttalandet av högsta domstolen om den straffrättsliga innebörden av den nuvarande bestämmelsen i 22 § JL om rätt att döda hund har föranlett Rå, länsåklagaren i Hallands län samt *Svenska jägare-*

förbundet att ifrågasätta om inte stadgandet bör överarbetas. Jägareförbundet anser att ifrågavarande lagrum mot bakgrunden av högsta domstolens uttalande överbetonar jakträttsinnehavarens rätt att på alltför vaga grunder döda löslöpande hund.

Jaktutredningens förslag om ändringar i 22 § första stycket JL beträffande lösenbeloppet m. m. tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Med hänsyn till penningvärdefallet bör enligt domänstyrelsen lösenbelopp som avser tiden den 1 mars—den 20 augusti inte sättas lägre än 100 kr., om förbättring av hundhållningen skall uppnås under denna känsliga tid. *Länsjaktvårdsföreningarna i Blekinge, Hallands och Västerbottens län* motsätter sig en höjning av den lägre lösenavgiften och pekar på att det under pågående jaktsäsong ibland inte kan undvikas att jakthund kommer in på annans mark och att en höjning av avgiften för den tiden därför kan leda till att hundar i ökad utsträckning uppkopplas av okynne för att förmå hundägaren att betala lösen. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *länsjaktvårdsföreningen* i samma län vänder sig mot att utredningen i förslaget behållit skyldigheten för den som upptagit annans hund att ha hunden i sin vård hela 30 dagar efter tillsägelse till polismyndigheten, innan hunden är förverkad. Föreningen anför. Det är numera förenat med stora kostnader att ha en hund inackorderad. Efter som en upptagen hund kan vara totalt värdelös, riskerar upptagaren att själv få stå för alla med åtgärden förenade kostnader, om inte ägaren låter höra av sig. Den utsatta tidsfristen bör därför förkortas. Nämnda länsstyrelse, som delar jaktvårdsföreningens uppfattning, tillägger att den omständigheten att polismyndigheten underrättats inte innebär någon säkrare garanti för att hundägaren snabbare får kännedom om var hunden finns än gällande kungörelseförfarande.

Som framgått av den tidigare redogörelsen har jaktutredningen i sitt förslag inte tagit upp någon motsvarighet till den nuvarande bestämmelsen i 22 § första stycket sista punkten JL om att jakträttsinnehavare har rätt att få ut lösen för upptagen hund om han instämmer talan därom inom viss tid. *Hovrätten för Nedre Norrland* påpekar att någon motivering för ändringen inte har lämnats och uttalar att stadgandet bör stå kvar i jakträttsinnehavarens intresse.

I samband med frågorna om hundförbud och rådjursskydd har flera remissinstanser kritiserat att undantag från dylikt förbud enligt jaktutredningens förslag alltså får medges för jakt med hund som inte river eller jagar rådjur. Det hävdas från dessa remissinstanser att under hundförbud till skydd för viss art all jakt efter vilt av den arten — både med och utan hund — bör vara helt förbjuden. Förslag härom framförs av *statens naturvårdsnämnd*, *länsåklagaren i Jönköpings län*, *Södra Älvsborgs läns jaktvårdsförening*, *Västernorrlands läns jaktvårdsförening*, *Svenska jägareförbundet* samt *Svenska Dreverklubben*.

Departementschefen

Ett allvarligt problem för viltvården har i alla tider varit den skadegörelse på viltet som löslöpande hundar vållar. Därför finns bestämmelser i jaktlagstiftningen dels om att hundägare vid äventyr av bötesstraff skall se till att hunden inte kommer lös eller jagar villebråd, dels om att, ifall så ändå sker, hunden får fångas in av jakträttsinnehavaren eller hans folk och återlämnas endast mot lösen eller i vissa fall behållas.

Emellertid finns hundar som inte låter sig fångas in när de jagar eller ofredar villebråd. För att kunna ingripa i en dylik situation öppnar 22 § sista stycket JL rätt för jakträttsinnehavaren eller hans folk att under vissa förutsättningar döda löslöpande hund. Denna rättighet gäller emellertid endast under den tid av året när de flesta djurarter är i behov av särskilt skydd, nämligen den 1 mars—den 20 augusti. Under samma tid gäller enligt en kompletterande regel i jaktstadgan att hund skall förhindras löpa lös i mark där det finns villebråd. I fråga om annan tid av året, dvs. under den normala jaktsäsongen, får hundar givetvis användas vid jakt men skall eljest hindras från att jaga villebråd. Om det under denna tid behövs till skydd för visst villebråd, oftast rådjur, får länsstyrelse meddela s. k. hundförbud, vilket innebär att den strängare regeln i jaktstadgan för tiden mars—augusti skall gälla även under hela eller del av jaktsäsongen.

Under senare år har hundskadorna på viltet minskat till följd av dessa bestämmelser och tack vare en målmedveten upplysningsverksamhet från jaktvårds- och hundägarorganisationer. Även efterlevnaden av hundförbud har i viss mån förbättrats. Under den stränga vintern 1965—66 var antalet sådana förbud mycket stort och antalet fall då löslöpande hundar rivit rådjur under förbudstid ökade i motsvarande mån. Mot bakgrund av erfarenheter av detta slag har jaktutredningen föreslagit att rätt att döda hund skall gälla även under tid för hundförbud. I övrigt skall enligt förslaget villkoren vara desamma som nu, dvs. det skall uppenbarligen framgå av omständigheterna att hundens löslöpande beror på vårdslöshet av hundens ägare eller innehavare. Åtgärden skall enligt förslaget emellertid inte få vidtas av jakträttsinnehavaren eller hans folk utan endast genom polismyndighetens försorg. Genom denna anordning kan enligt utredningens mening en objektiv utredning vinnas om att vårdslöshet föreligger innan hunden avlivas.

Tanken på en utvidgad rätt att döda annans hund godtas av flera remissinstanser, främst de som företräder jägar- och naturvårdsintressen. Andra åter har med bestämdhet avvisat förslaget. Detta gäller särskilt de stora hundägarorganisationerna. För egen del kan jag inte biträda utredningens förslag. Om man bortser från den säkerligen ovanliga situationen att behörig polispersonal befinner sig på platsen, förutsätter förslaget nämligen att,

innan åtgärd kan vidtas, polisanmälan måste ske liksom utredning om det inträffade. Först därefter kan hunden uppsökas, identifieras och avlivas. Härmed har dock enligt min mening det väsentligaste värdet med rätten att döda löslöpande hund gått förlorat, nämligen möjligheten att genast avbryta hundens jakt. Dessa olägenheter skulle visserligen försvinna om man, som föreslagits från remisshall, lät jakträttsinnehavaren eller hans folk få utöva rättigheten även i hundförbudsfallen. På skäl som utredningen själv anfört finner jag emellertid en sådan lösning inte tillfredsställande.

Mot bakgrund av det anförda framstår den föreslagna åtgärden att i efterhand döda löslöpande hund främst som en repressalieåtgärd. Kan nämligen genom polisens försorg en så säker identifiering av hunden ske att det förordnas om avlivning, bör med samma säkerhet kunna utredas om inte hundägaren brutit mot det straffbelagda hundförbudet. I sådant fall bör det enligt min mening alltså vara tillräckligt med straff. Inte heller anser jag, med hänsyn till det stora antalet hundar som f. n. finns i landet, de förhållandevis få fall när hundar rivit rådjur motivera den föreslagna skärpningen.

Åtgärder till ökat skydd för rådjursstammen under hundförbudstid är emellertid nödvändiga. I likhet med många remissinstanser anser jag därför att all jakt efter rådjur i regel bör vara förbjuden under sådan tid. Jag ämnar senare föreslå att bestämmelser härom tas in i jaktstadgan. I det följande kommer jag även att beröra vissa ändringar av straffbestämmelserna i jaktstadgan. Påföljden för överträdelse av hundförbud bör mot bakgrunden av vad jag här anfört kunna skärpas väsentligt.

Från remisshall har, i anknytning till de frågor som här berörts, anförts att ett avgörande av högsta domstolen i fråga om rätt att döda hund enligt gällande bestämmelse i 22 § JL bör föranleda lagändring. I den mån befogenheten att döda annans hund vidgats genom ifrågavarande avgörande, något som ej kan bedömas med säkerhet, bör dock enligt min mening erfarenheterna av den rättstillämpning som kan följa avvaktas, innan man överväger en lagändring.

I fråga om de övriga åtgärder som kan vidtas för att förbättra hundhållningen till skydd för viltet har utredningen bl. a. föreslagit höjning av de lösenbelopp som får avkrävas ägaren till upptagen hund. I likhet med de flesta remissinstanserna kan jag biträda detta förslag liksom även den omläggning av lösenpåföljden i övrigt m. m. som förslaget innehåller. I enlighet med påpekande från remisshall bör dock i jakträttsinnehavarens intresse den nuvarande möjligheten att vid domstol få hundägare ålagd att utge lösen stå kvar. Vidare bör, i samband med en modernisering av lagtextens angivande av vissa tidsfrister, den längsta tiden för skyldighet att hålla upptagen hund för ägarens räkning lämpligen förkortas från nuvarande 30 dagar till två veckor. I övrigt bör vissa redaktionella jämkningar vidtas i 22 § första stycket JL.

Viltskador på annans mark, m. m.*Gällande rätt*

I jaktlagen finns ett fåtal bestämmelser som reglerar vissa frågor om viltskador på växtlighet. En del särskilda bestämmelser i 15 § JL om trädgård har tidigare berörts. I 24 § 1 mom. JL föreskrivs att om avsevärd skada på gröda, skog eller plantering orsakas till följd av viss villebrådsarts utveckling och skadan inte kan förebyggas genom rimliga åtgärder från markinnehavarens sida, skall länsstyrelsen enligt 24 § 1 mom. första stycket JL förelägga jakträttsinnehavaren att vidta de åtgärder som den finner erforderliga i sådant avseende. Sådant föreläggande får dock inte meddelas, om det finns anledning anta att skadan kommer att i huvudsak gottgöras markinnehavaren. Om jakträttsinnehavaren inte åtyyder meddelat föreläggande, skall länsstyrelsen förordna att jakt på området genom därtill särskilt utsedd jägare skall äga rum i syfte att åstadkomma behövlig minskning av villebrådsstammen. I andra stycket av samma lagrum ges regler om hur det skall förfaras med djur som fälls vid den anbefallda jakten. Närmare bestämmelser om föreläggande eller förordnande för här avsedd jakt meddelas av Kungl. Maj:t. Sådana bestämmelser återfinns i 45—47 §§ JS.

Frågan om räckvidden av de nu återgivna bestämmelserna i 24 § 1 mom. har varit aktuell vid olika tillfällen. Vid remissbehandlingen av jaktutredningens första betänkande med förslag till ändringar i jaktagstiftningen (SOU 1950:40) framställdes vid remissbehandlingen önskemål om vissa ändringar i denna lagstiftning utöver dem som jaktutredningen förordat i betänkandet. Bl. a. ifrågasatte länsstyrelsen i Gotlands län en ändring av 24 § JL i syfte att bereda länsstyrelsen vidgade möjligheter till ingripanden för att förebygga skador genom vildkanin. Länsstyrelsen åsyftade avfattningen av första punkten i lagrummets första stycke och uttalade att den bestämda formen »markinnehavaren» och »jakträttsinnehavaren» inte kunde föranleda annan tolkning än att här avsågs samma mark, som innehades av en person men på vilken annan person hade jakt-rätten. Om emellertid, fortsatte länsstyrelsen, skada förorsakas på en fastighet men skadan har sin orsak i att jakträttsinnehavaren på en annan fastighet inte tillbörligen håller efter det skadegörande villebrådet på sin mark, är det givetvis den jakträttsinnehavaren som bör ges föreläggandet. Att ge föreläggandet åt jakträttsinnehavaren på de skadelidande fastigheterna vore meningslöst. Det föreföll länsstyrelsen som om stadgandet inte gärna kunde tolkas efter ordalagen och länsstyrelsen föreslog med an-

ledning härav den ändringen att ordet »jakträttsinnehavaren» utbyttes mot »vederbörande jakträttsinnehavare». I proposition 1951:189 uttalade dåvarande departementschefen i anledning härav att frågan om skyldighet att vidtaga åtgärder till förebyggande av viltskador på angränsande fastigheter hade en ganska stor principiell räckvidd och att han därför inte var beredd att utan närmare utredning ta ståndpunkt till frågan. Uttalandet föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Innehållet i förevarande paragraf var föremål för behandling vid 1955 års riksdag i anledning av bl. a. motionerna I: 174 och II: 207 om åtgärder mot viltskador på gröda m. m. I såväl motionerna som infordrade yttranden däröver behandlades emellertid främst frågan om innebörden av kravet i lagtexten att skadan skall vara »avsevärd». Frågan om paragrafens räckvidd i förhållande till angränsande fastigheter berördes inte och ej heller utskottet (L³U 17) tog upp saken från denna synpunkt. Utskottet anförde, såvitt nu är i fråga, följande.

Vad angår de i motionerna behandlade spörsmålen om beredande av ökat skydd mot viltskador i allmänhet vill utskottet hänvisa till att remissinstanserna på något undantag när funnit 24 § jaktlagen och därtill anslutande bestämmelser i jaktstadgan erbjuda tillräckliga medel till verksamt ingripande mot skador av ifrågavarande slag. Utskottet ansluter sig till den uppfattning, för vilken sålunda givits uttryck. Det är dock enligt utskottets uppfattning angeläget, att de maktmedel som härvidlag står länsstyrelserna till buds i förekommande fall utnyttjas. Utskottet förutsätter därför att länsstyrelserna uppmärksam följer utvecklingen av viltskadorna inom länen och vidtar de åtgärder, som må finnas påkallade.

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionerna inte någon riksdagens åtgärd.

Det nu aktuella spörsmålet berördes även i prop. 1963:136 med förslag till bl. a. nya bestämmelser i 24 § JL om bekämpande av vildkanin. Därvid yttrade jag att de nuvarande bestämmelserna i nämnda lagrum reglerade endast förhållandet mellan innehavare av mark och innehavare av rätten till jakt på samma område, samt föreslog att särskilda möjligheter till bekämpande av vildkanin inom större områden skulle öppnas. Förslagen godtogs och yttrandet föranledde inte någon erinran från lagrådets eller riksdagens sida.

Utöver viltskador på gröda, skog eller plantering uppkommer inte sällan person- och materielskador vid kollisioner mellan motorfordon och älg. I jaktlagen finns inga bestämmelser som föranletts av detta förhållande. I enlighet med de riktlinjer för älgjaktens organisation m. m. som godkändes av 1965 års riksdag (prop. 19, JU 4, rskr 144) föreskrivs emellertid i 15 § JS att, om det föreligger påtaglig fara för sammanstötning mellan motorfordon och älg, jakträttsinnehavare hos länsstyrelse kan få tillstånd (licens) att under särskild jakttid i anslutning till den allmänna höstjakten fälla visst antal älgar, även om hans mark inte är av

den storlek och beskaffenhet som i regel fordras för sådan licens. Vid tillståndsgivningen skall det antal älgar som får fällas bestämmas med hänsyn till behovet att minska älgstammen. Enligt 16 § JS kan licens för samma ändamål meddelas även i fråga om annan tid på året än i anslutning till den allmänna jakten. I 4 och 5 §§ kungörelsen den 9 april 1965 (nr 260) om älgavgift m. m. finns bestämmelser om att statens naturvårdsnämnd ur älgskadefond som finns i varje län får bevilja bidrag med anledning av sådan trafikskada på motorfordon som orsakats av älg inom länet och är av någon betydelse.

I fråga om vildmink finns i jaktlagen ingen annan bestämmelse än den i tidigare sammanhang nämnda i 15 § 1 mom. om rätt att döda och behålla mink som kommer in i gård eller trädgård. Sådan rätt gäller som framgått även i fråga om vildkanin men beträffande detta skadedjur finns särskilda bestämmelser i 24 § 2 och 3 mom. JL. Enligt dessa bestämmelser får en markinnehavare, även om jakträtten på marken tillkommer någon annan, låta anställa fångst av vildkanin där. Vid sådan fångst får skjutvapen eller hund inte medföras men fångad vildkanin tillfaller markinnehavaren. Orsakas avsevärd skada av vildkanin, får Kungl. Maj:t i fråga om visst område förordna att var och en där får fånga vildkanin och behålla fångat djur. Slutligen stadgas att i fråga om område, där stam av vildkanin finns, länsstyrelse får förordna att jakt efter vildkanin skall bedrivas av särskilt utsedda jägare i avsikt att söka utrota vildkaninstammen. Förordnas om dylik jakt, får länsstyrelsen även föreskriva om de undantag från bestämmelserna i jaktlagen som behövs för jaktens ändamålsenliga bedrivande. Länsstyrelsen bestämmer också vad som skall göras med de vildkaniner som fångas eller dödas vid jakten.

I sammanhanget bör i fråga om vildmink tilläggas att mink tillhör de djur som enligt kungörelsen den 6 december 1963 (nr 608) om utplantering av vilt m. m. (ändrad 1966: 290) inte får utsättas i frihet och som därför skall hållas instängda på betryggande sätt eller eljest under sådan tillsyn att djuren inte kan vinna frihet.

Jaktutredningen

Uttalandet i prop. 1963: 136 om räckvidden av 24 § 1 mom. JL har föranlett jaktutredningen att ta upp frågan till behandling. Utredningen berör inte nämnda departementschefsuttalande 1951 utan anför i huvudsak följande.

Den år 1938 tillkomna ordningen för ingripande i ändamål att förebygga ytterligare skadegörelse av villebråd på gröda m. m. är nödvändig för att garantera jaktlagstiftningens avvägning mellan närings- och jaktvårdsintressena.

Frågan avser nu om det genom 24 § 1 mom. JL möjliggjorda tvångsförfarandet kan tillgripas även då skadegörelse av villebråd på gröda m. m.

tillfogas en markinnehavare — ägare eller nyttjanderättshavare — som tillika har jakträtt på den av skadegörelsen drabbade brukningsdelen. Att så skulle kunna ske var otvivelaktigt avsikten med lagbestämmelsen. Även innehållet i motionerna vid 1955 års riksdag liksom i yttranden av två länsstyrelser, som hade speciell erfarenhet av tillämpningen av nämnda lagrum, ger klart vid handen att såväl motionärerna som dessa länsstyrelser uppenbarligen hyste samma uppfattning. Utredningen finner vidare antagligt att tredje lagutskottets utlåtande 1955 bör ha fått ett delvis annat innehåll, om utskottet beträffande ifrågasvarande spörsmål hyst en från remissinstanserna avvikande mening.

På sätt närmare framgår av utredningens förslag till lagtext anser utredningen att gällande lydelse av 24 § 1 mom. JL i förtydligande syfte bör jämkas så att bl. a. ordet »markinnehavarens» ersätts med orden »den skadelidandes» och att länsstyrelses föreläggande att vidtaga åtgärder skall riktas mot »den eller de personer, inom vilkas jaktområde villebrådet ifråga kan anses hava sitt huvudsakliga tillhåll».

I anslutning till de föreslagna ändringarna av 24 § 1 mom. JL tar jaktutredningen även upp frågan om möjligheterna att genom ökad licensjakt minska en älgstam för att därigenom motverka riskerna för kollisioner mellan motorfordon och älg. Utredningen anför i huvudsak. Bestämmelserna om licensjakt innebär inget tvång för jakträttsinnehavaren att skjuta fler älgar än han enligt sedvanliga grunder, stammens storlek eller skadegörelse på skog eller gröda kan finna påkallat. För att en licensjakt skall få avsedd verkan på trafiksäkerheten måste man med någorlunda säkerhet kunna avgöra på vilken mark den älgstam som utgör faromomentet har sitt huvudsakliga tillhåll. Det är jakträttsinnehavarna på den marken som skall få licensen. Man måste vidare ha någorlunda kännedom om älgstammens storlek och vandringsvanor. Den omständigheten att en s. k. älgväxel korsar en väg kan inte rimligtvis tas till intäkt för en minskning av eljest normalstor älgstam i trakten. I sådana fall bör skyltar och viltspeglar varna trafikanterna. Jaktutredningen anser därför att frågan om att minska faran för kollision mellan motorfordon och älg måste lösas enligt samma regler som gäller i jaktlagen i fråga om skadegörelse av vilt. Genom den utredning som utgör en grundläggande del av den i 24 § 1 mom. föreskrivna proceduren blir det möjligt att få tillfredsställande besked om de olika faktorer som bör vara klarlagda innan beslut träffas om en nedskärning av en älgstam. Förslagsställare hos länsstyrelsen bör vara polismyndighet eller vägförvaltning.

Enligt det i betänkandet intagna förslaget till lagtext föreslår jaktutredningen att 24 § 1 mom. JL i tillämpliga delar skall gälla för det fall att påtaglig fara befunnits föreligga i någon trakt för sammanstötning mellan motorfordon och älg samt faran inte är att tillskriva visst djur. Behörig att påkalla föreläggande för berörda jakträttsinnehavare att vidta behövliga åtgärder i skadeförebyggande syfte är polismyndighet eller vägförvaltning.

Meddelar länsstyrelsen förordnande om jakt genom särskilt utsedda jägare skall, enligt förslaget, om sålunda beslutad jakt gälla vad Kungl. Maj:t förordnar. I sistnämnda hänseende tillägger jaktutredningen att medverkan av länsjaktvårdsorganisation är nödvändig inte bara när det gäller ärendets handläggning hos länsstyrelsen utan särskilt vid »exekutionens utförande», dvs. verkställandet av den beslutade jakten.

Jaktutredningen behandlar i betänkandet utförligt den i jaktlagstiftningens föga uppmärksammade vildminken. Utredningen anför i huvudsak följande.

Sedan åtskilliga år är vildminken spridd över södra delen av vårt land och den saknas inte inom något län. Tätast torde förekomsten vara i Götaland och Svealand men tillgången i södra Norrland är även på sina håll oroväckande stor. Vildminken är ett rovdjur med förekomsten koncentrerad till sjöar och vattendrag men också till kusterna där man under senare år konstaterat en ökning som inger farhågor. Vildminkens skadegörelse är nämligen allmänt omvitnad. Den tar all slags fisk lika väl som kräftor och på många håll har tidigare kräftrika sjöar och vattendrag helt länsats på detta skaldjur genom minkens framfart. Vid eller i närheten av vatten tar minken också fåglar och mindre däggdjur. När vattnen under vintern isbeläggs, kan vildminken göra långa strövlåg på fasta landet för att söka efter föda, exempelvis i hönsgårdar och liknande anläggningar där stora skador kan anställas.

Alltsedan 1930-talet, då vildminkens skadegörelse började att observeras av jägare och viltvårdare, har man på jaktvårdshåll sökt stoppa vildminkens utbredning i landet på olika sätt och sökt utveckla jakt- och fångstmetoderna. Genom att minkstammarna i landet är en följd av att minkar i stort antal under åren kunnat rymma från minkfarmar för pälsdjursuppfödning har uppmärksamheten även riktats på möjligheterna att hindra dylika rymningar för att inte ytterligare öka vildminkstammen.

Sedan frågorna om bekämpande av vildmink efter motioner vid 1957 och 1959 års riksdagar överlämnats till jaktutredningen, har utredningen och Svenska jägareförbundet i samarbete bedrivit en landsomfattande upplysnings- och propagandakampanj avseende metoder och medel vid minkjakt samt utprovat och tillhandahållit lämpliga fångstredskap osv. Flera av förbundets länsföreningar har satt i gång systematiska åtgärder för att få ner minkstammen och därvid gjort värdefulla rön. Kampanjen var värdefull även ur den synpunkten att jägare, fiskare och folk i allmänhet nu fått upp ögonen för vildminken och dess uppträdande, förekomst och härjningar. Kampanjen gav emellertid inte något nämnvärt resultat i form av minskning av vildminkstammen. Bland orsakerna härtill kan nämnas den påspädning i den fritt levande minkstammen som kontinuerligt sker genom rymningar från vissa, framför allt mindre pälsdjursgårdar. Som korrektiv häremot infördes efter förslag av utredningen de bestämmelser som finns upptagna i kungörelsen om förbud mot utplantering av vilt, men hittills vunna erfarenheter talar inte för att nämnda bestämmelser gett åsyftat resultat. En annan omständighet som medverkat till det flerstädes mindre tillfredsställande resultatet av minkkampanjen är emellertid av jakträttslig natur. Ett av de värdefulla rön som kampanjen gett är att punktvis insatta åtgärder visserligen kan ge temporära resultat på platsen men att en någorlunda stabil effekt förutsätter att bekämpningen kan omfatta det mesta av

ett helt vattensystem. Detta låter sig genomföras i trakter där jaktvårdsområdena är talrika och därför ofta gränsar till varandra. Men i andra trakter har det inträffat att enskilda jakträttsinnehavare vägrat att ställa sina marker till förfogande för minkbekämpning. Så har skett bl. a. i Bohuslän, där minken är oerhört talrik och hotar att omintetgöra ansträngningarna att bevara beståndet av dykänder och annan sjöfågel. En eller flera öar har där till följd av markägarnas likgiltighet kommit att fungera som minkreservat.

Undersökningarna i vildminkfrågan har lett utredningen till följande. Tanken att man i Sverige skulle kunna totalt utrota vildminken måste betecknas som en utopi. Målet bör vara en decimering av stammen i sådan grad att de skador som vildminken åstadkommer nedbringas till ett minimum. Det är enligt utredningen med andra ord frågan om samma problem som gäller i fråga om skadegörelse av vildkanin. Lika litet som vid bekämpandet av vildkaniner hjälper det att punktvis bekämpa vildminken. Det måste därför skapas möjligheter för en samordnad bekämpning inom hela vattensystem där vildminken håller till så att åtgärder kan sättas in överallt där det visar sig nödvändigt. Utredningen tänker sig att detta skall ske länsvis och i samarbete mellan de jaktvårdande och fiskevårdande organen inom länet. Eftersom det har inträffat att enskilda jakträttsinnehavare vägrat att ställa sina marker till förfogande för organiserad minkbekämpning måste ett sådant hinder för en systematisk bekämpning av vildminkplågan elimineras genom lagändring. Utredningen erinrar i detta sammanhang att den i samband med frågan om varg, järv och säl föreslagit ett bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att, då synnerliga skäl för ingripande mot viss djurart föreligger, förordna att djur av sådan art får jagas även på annans jaktområde. Detta bemyndigande, som enligt den av utredningen föreslagna lagtexten inte är inskränkt till vissa angivna djurarter, kan enligt utredningen ge möjlighet att på ett för samtliga berörda intressen tillfredställande sätt motverka svårigheterna vid planläggning och genomförande av minkkampanjer. För att förebygga att jakt efter mink används som förevändning för jakt efter annat villebråd under en pågående minkkampanj anser utredningen det nödvändigt att jakt som medges enligt nyssnämnda bemyndigande begränsas till att avse fångst utan användning av skjutvapen. Det är enligt utredningen vidare ostridigt att minkfångst är en jaktform som kräver kunnighet, omdöme och noggrannhet av sin utövare. Erfarenheten visar att brister i fråga om nämnda egenskaper kan medföra att en sådan fångstman kan göra mer skada än nytta. Dessa konstateranden liksom slutsatsen tidigare att minkstammen inte kan hållas nere genom punktvisa aktioner av enskilda personer eller grupper av sådana utan att det fordas en systematisk samordning av åtgärderna inom större områden talar enligt utredningen vidare för att befrielse från skyldighet att betala jaktvårdsavgift inte bör gälla vid minkfångst på samma sätt som är föreskrivet i fråga om fångst av vildkanin.

Avslutningsvis föreslår jaktutredningen en skärpning av utplanteringskungörelsens föreskrifter om att mink skall hållas instängd så att den inte kan vinna frihet. I likhet med vad som är föreskrivet i finsk lagstiftning bör enligt utredningens förslag till ändrad jaktstadga den som i farm eller annan anläggning uppföder pälsdjur eller andra djur, som vid rymning kan förorsaka skada, vara skyldig att iaktta de bestämmelser till förhindrande av att djuren rymmer som statens naturvårdsnämnd utfärdar.

Remissyttrandena

Utredningens förslag i fråga om räckvidden av 24 § 1 m o m. J L i vad avser åtgärder mot viltskador som på annans mark drabbar gröda, skog eller plantering tillstyrks av *statens naturvårdsnämnd, länsstyrelserna i Skaraborgs och Örebro län, Svenska jägareförbundet, Jägarnas riksförbund, RLF* och *Sveriges Handelsträdgårdsmästareförbund*. Övriga remissinstanser lämnar förslaget utan erinran.

Mot tanken att genom föreläggande om jakt eller förordnande om tvångsjakt minska älgstammen inom vissa områden för att minska risken för kollisioner mellan motorfordon och älg uttalas ogillande i flera remissvar. *Länsstyrelsen i Kalmar län* avstyrker förslaget och åberopar i likhet med *Norra Kalmar läns jaktvårdsförening* att kollisionsriskerna genom sådan jakt endast tillfälligt möjligen kan minskas något. En stark lokal decimering av en viltstam medför dock, sägs det, att individer från kringliggande områden tar det »lediga» utrymmet i besittning. En i enlighet med förslaget framtvungad älgjakt kan därför få katastrofala följder för älgstammen inom stora områden. I uttalandet sägs vidare att andra åtgärder för att minska eller undanröja kollisionsrisken är effektivare, t. ex. viltspeglar, stängsel, gleshuggning och buskröjning närmast vägarna samt lokala hastighetsbegränsningar i kombination med varningstavlor för viltstråk. Liknande uttalanden görs av *domänstyrelsen, Svenska naturskyddsföreningen* samt *jaktvårdsföreningarna i Skaraborgs, Jönköpings och Västernorrlands län*. Sistnämnda jaktvårdsförening bekräftar dock liksom domänstyrelsen att älg vintertid ofta förekommer i stora anhopningar längs vägarna.

Förslaget tillstyrks av *rikspolisstyrelsen* och *Svenska jägareförbundet* samt lämnas utan erinran i remissvaren i övrigt. Rikspolisstyrelsen uttalar att antalet trafikdödade älgar under år 1962 uppgick till omkring 1 000 och att antalet med all sannolikhet därefter ökats betydligt. Styrelsen fortsätter. Under år 1966 förekom flera svåra olyckor vid kollisioner mellan älgar och motorfordon, varvid svåra person- och fordonsskador uppkom. I de mest utsatta polisdistrikten beräknar man att det inträffar en sammanstötning per vecka. För att hindra dessa olyckor finns på många platser viltspeglar och på särskilt farliga ställen har försök gjorts med höga staket. Trots dessa

åtgärder är antalet kollisioner mellan älgar, rådjur och motorfordon stort. Även om den föreslagna möjligheten att hos länsstyrelse påkalla åtgärd för att nedbringa viss viltstam av praktiska skäl endast kan användas i ringa omfattning, anser dock styrelsen att bestämmelsen kan få betydelse för trafiksäkerheten. *Svenska jägareförbundet* tillfogar till sitt tillstyrkande av förslaget att föreläggande eller förordnande om jakt bör få meddelas endast när andra åtgärder, såsom hastighetsbegränsning, uppsättande av varnings skyltar för viltstråk eller av viltspeglar, visat sig överksamma. Motsvarande uppfattning uttalas även av *länsstyrelsen i Jönköpings län* samt av flera av de remissinstanser som i första hand motsatt sig utredningens förslag. *Svenska jägareförbundet* anser vidare i likhet med *länsstyrelsen* och *jaktvårdsföreningen i Södermanlands län* att det bör åligga vägförvaltningen och inte den enskilde jakträttsinnehavaren att vidta de åtgärder i anslutning till vägarna som behövs i skadeförebyggande syfte, såsom t. ex. uppsättande av viltstängsel eller viltspeglar.

Ett stort antal remissinstanser vitsordar uttryckligen behovet av särskilda åtgärder mot v i l d m i n k e n. *Hushållningssällskapet i Uppsala län* bekräftar att vildminkens skadegörelse är en starkt bidragande orsak till att kräftbestånden i sjöar och vattendrag försämrats och tillägger att motsvarande gäller minskningen i vissa områden av sim- och dykänder. Betydande skadegörelse av mink åstadkoms enligt sällskapet dessutom i fiskodlingar och i vatten med värdefulla bestånd av inplanterad ädelfisk. Motsvarande uttalanden görs av *länsstyrelserna i Hallands, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Jämtlands län, Svenska naturskyddsföreningen, Sveriges Fiskares Riksförbund* samt *Svenska Ostkustfiskarens Centralförbund*.

Sveriges Pälsdjursuppfödarens Riksförbund yttrar att förbundet inte har något att erinra mot de bestämmelser som föreslagits för att helt utrota vildminkstammen eller att hålla denna nere och förklarar sig även villigt på allt sätt medverka vid bekämpandet. Förbundet framhåller dock samtidigt att vildminken utgör ett betydligt större problem för fiskevården än för jaktvården och påpekar att vildminken av ett stort antal jägare betraktas som ett värdefullt tillskott i vår fauna och att detta givetvis har sin betydelse vid bedömningen av utsikterna till framgång vid bekämpandet av vildminken.

De metoder för vildminksbekämpningen som utredningen förordat godtas eller lämnas utan anmärkning i åtskilliga remissyttranden. I andra åter betonas att värdet av en allemansjakt efter vildmink är begränsad. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* bekräftar visserligen att en del markägare inte tillåter jakt eller fångst av mink på sina fastigheter och att det därför är angeläget att möjlighet öppnas till förordnande om jakt efter mink på annans jaktområde. Emellertid vill länsstyrelsen starkt betona att ett sådant förordnande inte får ges formen av rätt för var och en att utöva sådan jakt eller fångst. Förordnandet bör i stället utformas så att länsstyrelsen eller

vederbörande länsjaktvårdsorgan bemyndigas uppdra åt ett antal särskilt utvalda, härför utbildade och kvalificerade fångstmän att utöva jakten. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser det lämpligt med ett system med grupplicenser till vederbörande jaktvårdsorgan i länet. *Sveriges Skogsägarföreningars Riksförbund* betonar att även licensgivningen för fångst på annans mark i samband med s. k. minkkampanj bör ske med största urskillning. Jakträttsinnehavarens arbete med att regelmässigt hålla efter minken måste enligt förbundet alltjämt utgöra det väsentligaste bidraget i strävan att begränsa detta djurs skadeverkningar. Kommer licenser för minkjakt att bli vanliga, finns risk för att jägarnas intresse att hålla efter minken minskar. Vidare bör, tillägger förbundet, en licens inte ge fångstmännen rätt att använda skjutvapen utan den bör inskränkas till fångst med fällor eller liknande.

Utredningens förklaring att jaktvårdsavgift alltjämt bör utges av den som idkar minkjakt gillas av *Svenska jägareförbundet* men kritiseras av *länsstyrelsen i Gotlands län* som anser att om kravet på innehav av jaktkort slopades man skulle kunna räkna med att antalet fångstmän ökades avsevärt. Principiella betänkligheter mot en uppluckring av det allmänna kravet på erläggande av jaktvårdsavgift av var och en som bedriver jakt eller fångst bör enligt länsstyrelsens mening inte tillerkännas avgörande betydelse när det gäller ett allvarligt menat försök att begränsa den svåra olägenhet som förekomsten av vildmink i och invid svenska vattendrag medför.

Stor tillfredsställelse uttalas allmänt i remissyttrandena över de föreslagna bestämmelserna om skärpta regler för att få fram rymningssäkra minkstängsel. Förslaget godkänns även av *Sveriges Pälsdjursuppfödare Riksförbund* som uttalar att, även om det är förbundets bestämda uppfattning att från minkgårdar förrymda minkar numera helt saknar betydelse som påspädning till den vilda minkpopulationen, förbundet vill medverka till att rymningar förhindras genom bl. a. rymningssäkra stängsel kring minkgårdarna. Med de priser som farmmink i dag betingar och med de rationaliseringar som ständigt görs på minkgårdar torde det enligt förbundet inom kort vara ytterst få minkuppfödare som inte har rymningssäkra stängsel kring gårdarna.

Departementschefen

Av en jakträttsinnehavare förväntas att han bedriver jaktvård. I 1 § JL uttrycks detta så att jakträttsinnehavaren genom ändamålsenlig och efter tillgången på villebråd lämpad jakt samt, där så lämpligen kan ske, genom åtgärder för villebråds skydd och förkovran bör sörja för att ett artrikt och livskraftigt villebrådsbestånd bevaras. I paragrafen sägs samtidigt att jakt-

vården alltid skall bedrivas under hänsyn till jordbrukets, skogsskötselns och andra näringars intressen.

För en jakträttsinnehavare som missköter jaktvården finns emellertid inga bestämmelser om straff eller liknande påföljd. Består vanskötseln av jakten i att viltstammar får växa sig alltför talrika och göra skada för markinnehavaren på gröda, skog eller plantering skall länsstyrelsen enligt 24 § 1 mom. JL i vissa fall förelägga jakträttsinnehavaren att vidta åtgärder för att förhindra skadegörelsen. Underlåter han att rätta sig efter föreläggandet, skall länsstyrelsen förordna om jakt på hans jaktområde för att minska viltstammen. Bland förutsättningarna för att länsstyrelsen skall få ingripa anges i lagrummet att skadan inte genom rimliga åtgärder från markinnehavarens sida kan förebyggas och att anledning inte föreligger till antagande att skadan varder markinnehavaren i huvudsak gottgjord.

Dessa bestämmelser har kommit till mycket liten användning. Som en orsak härtill får ses den tvekan om räckvidden av 24 § 1 mom. som i olika sammanhang visat sig föreligga. De i lagtexten använda bestämda formerna »jakträttsinnehavaren» och »markinnehavaren» sedda i samband med olika uttalanden vid stadgandets tillkomst har lett till att bestämmelsen anses reglera endast förhållandet mellan innehavare av mark och innehavare av rätt till jakt på samma mark. Markinnehavare, som tillika har jakträtt på den mark där skadan uppstår, kan onekligen i många fall genom att själv idka jakt minska skadegörelsen och skaffa sig viss kompensation för förluster. Fall har emellertid förekommit när hjortvilt, som hållits och utfodrats som parkdjur, av jakträttsinnehavaren tillåtits gå in på grannmark, där stora skador åsamkats i planteringar och köksväxtodlingar. Utredningen framhåller att stadgandet bör få tillämpas även för att motverka sådana skadefall och föreslår i betänkandet att lagtexten i 24 § 1 mom. förtydligas för att göra sådan tillämpning möjlig.

Med utgångspunkt i nyss angivna uppfattning om stadgandets räckvidd innebär en ändring av lagtexten i enlighet med betänkandet en betydande utvidgning av paragrafens tillämpningsområde. Den närmare utredning i fråga om skyldigheten att vidta åtgärder till förebyggande av viltskador på angränsande fastigheter som tidigare ansetts behövlig har inte kommit till stånd. Jaktutredningens förslag till åtgärder har dock i samband med remissförfarandet granskats av ett stort antal berörda myndigheter och intresseorganisationer och samtliga ha tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat detta utan erinran. Eftersom det är angeläget att utan ytterligare dröjsmål kunna ingripa mot försunliga jakträttsinnehavare, vill jag i huvudsak biträda utredningens förslag. Jag förordar sålunda att lagtexten i 24 § 1 mom. första stycket ändras så att »jakträttsinnehavaren» i första punkten utbyts mot orden »den som har jakträtt på mark, där det skadegörande villebrådet har sitt huvudsakliga tillhåll». För att nå det av ut-

redningen avsedda förtydligandet kan vidare i och för sig ordet »markinnehavaren» i samma punkt stå kvar. Fall kan emellertid inträffa när skadan drabbar utestående gröda, som sålts för slätter, eller skog, som sålts på rot. I dylika fall bör enligt min mening inte fordras att några skadeavvärjande åtgärder vidtas av markinnehavaren. Det är här i stället, såsom utredningen föreslagit, den skadelidande som bör vara verksam i den utsträckning lagrummet kräver. Jag anser därför att vad där sägs i fråga om markinnehavaren i stället skall anges gälla den skadelidande. Nuvarande lagtext är utformad som ett åläggande för länsstyrelsen att meddela föreläggande om åtgärder eller att förordna om jakt. Med hänsyn till den utvidgning av bestämmelsernas tillämplighet som följer av förslaget, bör enligt min mening länsstyrelsen få möjlighet att anpassa sitt ingripande efter varierande förhållanden. Det är därför lämpligt att nämnda åligganden byts ut mot ett bemyndigande för länsstyrelsen. I samband med dessa ändringar bör vissa redaktionella jämkningar vidtas.

Genomförs de ändringar i lagrummets första stycke jag här förordnat torde ordalagen i andra stycket inte kunna vålla något missförstånd. När där talas om jakträttsinnehavaren i bestämd form avses uppenbarligen varje jakträttsinnehavare som fått föreläggande enligt bestämmelserna i första stycket. Utredningens förslag till vissa följdändringar i detta stycke kan jag därför inte biträda.

I samband med de frågor om jakträttsinnehavares rätt till fallvilt som tidigare avhandlats berörde jag även problemet med *kollisioner mellan motorfordon och älg* eller annat hjortvilt. Detta problem har en betydligt allvarigare sida än frågan om vem trafikskadat vilt skall tillfalla, nämligen hur man i trafiksäkerhetens intresse skall kunna förebygga faran för kollisioner med i första hand älg. F. n. finns inga bestämmelser härom i jaktlagen. De bestämmelser i jaktstadgan som nyligen meddelats i syfte att tillåta ökad jakt efter älg innefattar inga möjligheter till tvångs-ingripande. Vidare har vissa ersättningsregler meddelats. Erfarenheten visar emellertid att sammanstötning mellan bil och älg inte bara föranleder materiella skador utan även kan leda till svåra personskador och till att människoliv går till spillo. Jaktutredningen har med hänsyn härtill föreslagit att de möjligheter som i 24 § 1 mom. JL tillagts länsstyrelsen att ingripa mot viltskador skall göras tillämpliga även för att förebygga trafikskador i anledning av kollisioner mellan motorfordon och älg. Förutsättning skall enligt förslaget vara att det i någon trakt föreligger påtaglig fara för sådan sammanstötning och att anmälan om förhållandet görs till länsstyrelsen av polismyndighet eller vägförvaltning.

Under remissbehandlingen har delade meningar om utredningens förslag kommit fram. Det betonas att kollisionsriskerna endast tillfälligt kan minskas genom jaktåtgärder, eftersom en lokal reducering av älgstammen i ett område medför att älgar från kringliggande marker söker sig till om-

rådet, om det är en begärlig s. k. biotop för älg. De som tillstyrkt förslaget har betonat värdet av att möjlighet till tvångsjakt på älg tillskapas i trafik-säkerhetens intresse, även om åtgärden av praktiska skäl inte kan få användning annat än i begränsad omfattning.

I den alltmer förändrade situation som uppstår i konflikten mellan jakt-vårdsintresset och trafiksäkerhetsintresset genom trafikens snabba tillväxt och vägnätets utbyggnad är det enligt min mening ofrånkomligt att jakt-vårdshänsynen får vika. Kan någon åtgärd vidtas för att minska riskerna för kollisioner mellan bil och älg bör den tveklöst få anlitas, även om den ter sig olämplig från renodlad jaktsynpunkt. Jag förordar därför en regel i huvudsaklig överensstämmelse med jaktutredningens förslag. I likhet med vad de flesta remissinstanser uttalat anser jag dock att man alltid bör söka minska kollisionsrisken i första hand genom åtgärder som är ägnade att ge mera varaktig effekt, såsom anordningar i vägens närhet, t. ex. vilt-spegel, gleshuggning o. d. Sådana åtgärder bör dock ankomma på väg-hållaren och inte på vederbörande jakträttsinnehavare. Intrång i dennes rätt skall därför endast avse tvångsjakt. Bestämmelsen härom kan med fördel tas in som ett nytt stycke i 24 § 1 mom. JL.

När en viltart får tillfälle att sprida sig i en naturmiljö där den ursprung-ligen inte hör hemma, inträffar emellanåt att den tillväxer alltför snabbt och okontrollerat, särskilt om den inte får s. k. naturliga fiender i den nya miljön. I vårt land har detta tidigare skett i fråga om vildkanin, vilket för-anlett en del långtgående undantag från annars gällande regler i jaktlag-stiftningen i syfte att göra omfattande utrotningsjakt möjlig. Under de se-naste årtiondena har den förvildade minken på liknande sätt nått sådan spridning att den kommit att bli ett allt besvärligare problem. V i l d m i n k e n är nämligen en svår skadegörare särskilt på fiskodlingar och på kräft-fisket men också från jaktvårdssynpunkt, eftersom den även tar bl. a. änder och annan sjöfågel. Samtidigt anses den vara ett förhållandevis svårjagat djur och en framgångsrik skydds-jakt fordrar särskild kunskap och speciella fångstredskap.

Jaktutredningen, som haft i uppdrag även att undersöka möjligheterna att komma till rätta med vildminkproblemet, har i samråd med jaktvårds-organisationer på försök bedrivit en brett upplagd kampanj för att utröna lämpliga jaktmetoder m. m. Av de erfarenheter som därvid vunnits har utredningen kommit fram till att en effektiv bekämpning av vildminkplå-gan kräver en organiserad insats inom de värst utsatta områdena. Jakten bör lämpligen ske länsvis under länsstyrelsens ledning och i samråd med berörda jakt- och fiskevårdsorganisationer. Ett nödvändigt villkor för fram-gångsrik bekämpning är emellertid att inga marker där vildmink finns läm-nas utanför. Så har ibland måst ske när någon jakträttsinnehavare inte ve-lat medverka vid jakten eller rent av motsatt sig att andra utövade mink-jakt på hans jaktområde. För att inte äventyra resultaten av den fortsatta

vildminkbekämpning som utredningen anser ofrånkomlig föreslås därför i betänkandet att sådan jakt får bedrivas även på annans mark. Som framgått av min redogörelse för frågorna om jakt efter varg och järv samt säl har utredningen där föreslagit en generell regel enligt vilken Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, får tillåta jakt på annans mark när det föreligger synnerliga skäl att ingripa mot viss djurart. Utredningen har avsett att denna regel skulle tillämpas även i fråga om jakt efter vildmink.

Remissinstanserna har i allt väsentligt gillat utredningens förslag. Även enligt min mening är tiden nu inne att så långt möjligt söka utrota eller i varje fall decimera stammen av vildmink. Från några remisshall påpekas emellertid att någon allmän jakt, tillåten för envar, inte bör få äga rum inom bekämpningsområdena. Jag delar denna uppfattning. Som utredningen själv påpekat torde bekämpningen ge bästa resultat om särskilt utsedda jägare, som har kunskap och erfarenhet i ämnet, anförtros uppdraget att systematiskt bedriva jakten. Något hinder i form av förbud från jakträttsinnehavares sida mot sådan jakt får emellertid inte tillåtas försvåra arbetet. Jag är därför beredd att biträda förslaget att jakt efter vildmink skall tvångsvis få ske även på annans jaktområde. De svårigheter som tidigare mötte vid bekämpning av vildkanin och som föranledde tillkomsten av stadgandet i 24 § 3 mom. JL var av liknande natur. Enligt nämnda lagrum får numera länsstyrelsen beträffande område där stam av vildkanin finns förordna att jakt skall ske genom särskilt utsedda jägare för att söka utrota stammen. Förordnas om sådan jakt, får länsstyrelsen även meddela de undantag från bestämmelserna i jaktlagen som är nödvändiga. Länsstyrelsen kan sålunda bl. a. tillåta jakt på annans jaktområde, befria från skyldighet att betala jaktvårdsavgift m. m. Lagstöd för en effektiv bekämpning av vildmink kan enligt min mening lämpligen erhållas om de särskilda reglerna i 24 § 3 mom. JL beträffande åtgärder mot vildkanin görs tillämpliga även i fråga om vildmink. Jag förordar därför att lagrummet ändras i enlighet härmed. Stadgandet i momentets sista punkt att länsstyrelsen får bestämma hur det skall förfaras med djur som dödas eller fångas vid jakten bör, med hänsyn till värdet av minkskinnen, lämpligen gälla även beträffande vildmink.

I fråga om de åtgärder som behövs för att hindra det ytterligare tillskott till vildminkstammen som sker genom att minkar rymmer från minkfarmar har utredningen med remissinstansernas instämmande föreslagit skärpta regler för stängsel vid dylika farmar. Jag finner en sådan skärpning motiverad. Kungl. Maj:t kan utan riksdagens medverkan meddela bestämmelser härom.

Straffbestämmelser m. m.

Gällande rätt

Överträdelse av jaktlagstiftningens bestämmelser är i åtskilliga fall be- lagda med straff. När det gäller jaktlagens regler var s t r a f f b e s t ä m e l s e r n a tidigare upptagna i 24 kap. i den tidigare strafflagen men är numera intagna i jaktlagen.

För det vanligaste brottet, olovlig jakt på annans jaktområde, är straffet dagsböter (28 § första stycket JL). Har olovlig jakt avsett värdefullt eller sällsynt villebråd såsom älg, hjort, rådjur, bäver, björn eller lo är straffet lägst 20 dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Samma påföljd gäller för vissa kvalificerade fall när olovlig jakt bedrivits vanemässigt, i större omfattning eller med otillåten hjälp av motorfordon eller motorbåt m.m. (28 § andra stycket i JL).

I vissa fall som ansetts stå nära tillgreppsbrottet, nämligen när olovlig jakt efter vissa värdefulla eller sällsynta djur skett i annans fågeldamm, hägnade jaktpark eller djurgård, är straffet fängelse högst ett år. Endast om brottet är ringa kan straffet här bli böter, lägst 20 dagsböter (28 § tredje stycket JL).

För vissa smärre förseelser mot jaktlagens bestämmelser är straffet endast penningböter, t. ex. för underlåtenhet att vid jakt medföra gällande jaktkort eller respektera annans gård, trädgård eller åker eller brott mot förbud att locka vilt från annans jaktområde m m. eller att färdas där med skjutvapen och hund. Bötessumman är lägst 5 kr., i något fall 10 kr., och högst 300 kr. (32—33 §§ JL).

Enligt 25 kap. brottsbalken gäller numera att minsta bötespåföljd är 10 kr. om ej annat är stadgat (3 §) samt att böter ådöms omedelbart i penningar om högsta utsalta bötesbelopp ej är över 500 kr. (1 §).

Den som medverkar vid olovlig jakt kan, i analogi med brottsbalkens bestämmelser, i regel dömas till ansvar härför. Den som köper något, som är frånhänt annan genom brott, eller tillgodogör sig det eller eljest därmed tar befattning som är ägnad att försvåra dess återställande, döms för h ä l e r i. Om gärningsmannen inte insåg men hade skälig anledning anta att brott förelåg, döms han för häleriförseelse. Samma gäller om någon medverkat till brott varigenom egendom frånhänts annan och därvid inte insåg men hade skälig anledning anta att brott förövades. (Brottsbalken 9 kap. 6 och 7 §§). Det brott varigenom något frånhänts annan, det s. k. förbrottet, kan enligt praxis vara även olovlig jakt. Enligt gällande rätts- tillämpning räknas däremot inte olaga jakt, dvs. jakt på förbjuden tid, till förbrotten för häleri eller häleriförseelse.

Förutom straff kan för brott mot jaktlagstiftningen enligt en mångfald olika, delvis föråldrade bestämmelser i jaktlagen och jaktstadgan följa f ö r v e r k a n d e av jaktbyte, vapen och hund.

Brott mot jaktlagen hör under allmänt å t a l men åklagare får enligt 34 § JL väcka åtal för olovlig jakt eller — med smärre undantag — förseelser mot jaktlagen endast om målsägande anger brottet till åtal eller om intrång genom brottet sker i kronans, menighets eller allmän inrättnings rätt. Till jämförelse kan nämnas att olovligt fiske m. m., som endast kränker enskild rätt, får åtalas av allmän åklagare, förutom efter angivelse av målsägande även i fall där åklagaren finner åtal påkallat ur allmän synpunkt (40 § lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske).

Här bör slutligen tilläggas något om vissa bestämmelser i rättegångsbalken. Från huvudreglerna i 1 kap. 4 och 11 §§ om häradsrätts och rådhusrätts sammansättning i brottmål, nämligen en lagfaren domare med nämnd, görs i dessa paragrafer bl. a. det undantaget att brottmål får avgöras av lagfaren domare ensam, när det gäller brott för vilket inte är stadgat svårare straff än böter. I 48 kap. 1 § stadgas att åklagare, i stället för att väcka åtal, under vissa villkor kan ge den misstänkte s. k. strafföreläggande. Detta är dock möjligt bara i fråga om brott för vilket stadgas endast böter. Enligt 24 kap. 1 och 5 §§ får häktning och anhållande av någon som är misstänkt för brott ske på vissa angivna villkor men i normalfallet endast om det på brottet kan följa fängelse i ett år eller mer. S. k. husrannsakan, dit även räknas eftersökande av föremål i slutet förvaringsställe som ej är hus eller rum, får enligt 28 kap. 1 § företas om det på brottet kan följa fängelse.

Jaktutredningen

I ett särskilt avsnitt i betänkandet har utredningen berört vissa frågor om jaktlagstiftningens ansvarsbestämmelser. I ett flertal till utredningen överlämnade framställningar har krav på skärpta bestämmelser förts fram från jaktvårds- och skogsvårdshåll i olika delar av landet. Av nämnda framställningar kan i huvudsak inhämtas följande.

Under senare år har antalet brott mot jaktförfattningarna i fråga om olovlig eller olaga jakt visat en klar tendens till ökning. I all synnerhet gäller detta de mera kvalificerade brotten. Sålunda används motorfordon i samband med sådana jakter i en tidigare okänd omfattning, inte minst för jakt nattetid med strålkastare efter rådjur eller annat högvilt. Men även på småvilt sker nattjakt i större utsträckning än tidigare. Bl. a. ägnar sig tjuvjägare åt jakt på fasan på nattkvist med salongsgevär och strålkastare av ett eller annat slag. Skyttet från bil i strålkastarsken bedrivs ofta i förvärvssyfte och är särskilt beklämmande på grund av det upp- rörande djurplågeri som ofta äger rum i anslutning till sådan jakt. Nämnda

förhållanden kan tillskrivas en hel del samverkande faktorer såsom ökat fordonsantal, flera skogsbilvägar och större vilttäthet. Det sålunda flore-rande tjuvskytten är särskilt beklagligt, eftersom det företrädesvis bedrivs inom områden där jakträttsinnehavarna efter åratals av föredömlig viltvård, såsom hänsynsfull jaktutövning, efterhåll av skadedjur, planmässig utfodring och uppfödning m. m., lyckats skapa goda och livskraftiga villebrådsbestånd till värde inte bara för dem själva utan även för en stor del av omkringliggande bygd.

Jaktutredningen erinrar inledningsvis att 1938 års jaktlagstiftning medförde en viss skärpning av sanktionssystemet i förhållande till vad tidigare gällt. Denna skärpning anser utredningen vara en ofrånkomlig följd av den betydelse som jaktlagen uttryckligen tillmäter jaktvården såsom ett medel att åt naturen bevara ett artrikt och livskraftigt villebrådsbestånd. Genom straffbestämmelserna söker man nämligen inte bara skydda den enskilda jaktvården mot obehörigt intrång utan även förebygga överträdelser av de bestämmelser som givits till skydd och förkovran av den vilda faunan. Utredningen fortsätter. De senare årens utveckling innefattar en övertygande dokumentation om att den nutida jaktkriminaliteten i väsentliga avseenden är av annan karaktär och annat omfång än vid tillkomsten av de nuvarande straffbestämmelserna. Det är heller inte huvudsakligen försörjningsbekymmer e. d. som numera ligger bakom olovlig och samtidigt ofta olaga jakt. Därtill kommer att i rättstillämpningen straffmätningen vid dessa brott mot jaktförfattningarna sällan varit sådan att straffbestämmelsernas allmänpreventiva syfte uppfyllts. Den vilda faunan ingår som en del av naturen, om vilken det i naturvårdslagen heter att den utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas. Om fridlysningsystemet läggs om på sätt utredningen föreslår och den respekt för djurlivet som reformen bör få till följd skall kunna nå sin fulla effekt måste samhällets reaktion mot den som bryter mot bestämmelserna redan från början ha sådant innehåll att det ger en kraftigare allmänpreventiv verkan. Jakten och viltvården är numera inordnad i den allmänna naturvården och detta bör enligt utredningens mening visserligen kunna förväntas medföra en ändring när det gäller rättstillämpningen mot jaktkriminaliteten. Enligt utredningen krävs emellertid ytterligare skärpningar i sanktionssystemet för att tydligt markera att lagen betraktar olovlig och olaga jakt inte som förseelser utan som allvarigare brott.

Med hänvisning till det anförda föreslår utredningen ändrade s t r a f f b e s t ä m m e l s e r. Straffet för vanlig olovlig jakt enligt 28 § första stycket JL föreslås ändrat från dagsböter till dagsböter eller fängelse högst sex månader. Utredningen tillägger att man härigenom även vinner möjligheten att göra husrannsakan i t. ex. låst bagageutrymme i bil, vilket f. n. inte kan ske.

För de kvalificerade fallen av olovlig jakt enligt andra stycket nämnda

paragraf föreslås straffet bli fängelse högst sex månader eller, om brottet är ringa böter, lägst 20 dagsböter. Uppräkningen av djurarter i samma stycke föreslås vidare omfatta även varg och järv. Slutligen bör enligt utredningen uttrycket »motorfordon» ändras till »motordrivet fordon».

I fråga om de förseelser som föranleder penningböter föreslår utredningen vissa höjningar av minsta bötesbelopp från 5 till 10 kr. resp. från 10 till 20 kr.

Straffbestämmelserna i jaktstadgan bör enligt förslaget skärpas på i huvudsak motsvarande sätt. I vissa fall har dock utredningen gått ännu längre och bl. a. ansett att straffmaximum för kvalificerad olaga jakt och jakt med motorfordon efter fridlyst vilt skall höjas till fängelse högst två år.

Utredningen tar även upp vissa frågor om delaktighet i olovlig eller olaga jakt genom h ä l e r i. Enligt betänkandet har Svenska jägareförbundet här-om anfört i huvudsak följande.

Tidigare innehöll jaktstadgan förbud mot att utbjuda, köpa, ta emot eller forsla villebråd under tid när detta var fridlyst. Undantag gällde i fråga om matnyttigt villebråd och vissa skinn om de hade märke, utvisande bl. a. att djuret fällts eller fångats under tillåten tid. Överträdelse av förbud straffades som olaga jakt. Märkningstvånget och därmed sammanhängande förbud mot köp och forsling m. m. är numera upphävda. Eftersom inte heller jaktlagen innehåller något straffstadgande för delaktighet av ifrågavarande slag när det gäller olovlig jakt på annans jaktområde, är läget f. n. det att man utan att riskera påföljd enligt jaktförfattningarna kan hjälpa till med att slakta upp och forsla bort älg eller annat villebråd som fällts genom olovlig eller olaga jakt och likaså ta emot kött från sådant villebråd. I vissa fall kan emellertid straffbestämmelsen för häleri bli tillämplig men endast när förbrottet är olovlig jakt på annans jaktområde. För jägarna liksom för den allmänna opinionen i övrigt framstår det som egendomligt att den som hjälpt till med att ta hand om villebråd, som fällts genom olovlig jakt, skall straffas och därtill för ett förmögenhetsbrott medan den som hjälpt en jägare som jagat på förbjuden tid eller otillåtet jaktsätt eller som tagit emot kött av villebråd som fällts vid sådan jakt skall gå fri från ansvar. Det ena förfarandet bör anses lika förkastligt som det andra och det kan ur jaktvårdssynpunkt t. o. m. hävdas att det är en svårare förseelse att hjälpa dem som inte respekterar jaktstadgans föreskrifter än den som kränker annans jakträtt. Jakträtten innebär inte någon äganderätt till det vilda på det egna jaktområdet och det är enligt förbundet därför oegentligt att tillämpa förmögenhetsrättsliga straffstadganden på det jakträttsliga området.

Jaktutredningen ansluter sig i princip till jägareförbundets sistnämnda uttalande men framhåller att bristen i gällande ordning främst är att häleribestämmelserna ej är tillämpliga när förbrottet utgör olaga jakt. Utredningen finner sig emellertid kunna biträda vad förbundet föreslår för att undanröja olikheten vid bedömning av ifrågavarande brottslighet. I huvudsaklig överensstämmelse med vad förbundet förordat föreslår jaktutredningen ett tillägg till 29 § 1 mom. JL med innehåll att såsom för olovlig

jakt enligt 28 § första stycket JL skall dömas även den som, oaktat han insett eller skäligen bort anta att villebråd åtkommits genom olovlig eller därmed i jaktlagen jämställd jakt, biträtt vid uppslaktning, bortforslande eller annat omhändertagande av villebrådet eller emottagit, till salu utbjudit, köpt eller sålt kött eller annan del därav. Ett i väsentliga delar likalydande stadgande i fråga om villebråd som fällts under olaga jakt föreslår utredningen infört i jaktstadgan. Med sistnämnda förslag vill utredningen särskilt vinna en restaurering av sanktionssystemet i jaktstadgan så att man återfår den möjlighet att ingripa mot ifrågavarande delaktighet som de facto förelåg, så länge de med märkningstvänget för kött och skinn förbundna köp- och forslingsförbuden gällde.

Jaktutredningen berör slutligen vissa bestämmelser om förverkande i jaktlagen och i jaktstadgan samt anför.

Förverkandepåföljd i fråga om vapen och redskap m. m. är inte föreskriven beträffande olovlig eller olaga jakt. Så var det redan enligt 1864 års jaktstadga och ändring har därefter inte skett. En orsak härtill kan ha varit att den i både jaktlagen och jaktstadgan särskilt reglerade rätten att till »vedermäle och pant» fränta en på bar gärning anträffad tjuvskytt bl. a. hans skjutvapen och hundar har ansetts göra en särskild förverkandeklausul överflödig. I varje fall torde framtagningsrätten ha ansetts vara av större betydelse för en jakträttsinnehavare i hans strävanden att hålla markerna rena från tjuvskyttar än ett i sinom tid ådömt förverkande. Utredningen är medveten om att gällande ordning således bygger på äldre förhållanden och anser att den bilburna jaktkriminaliteten också kan ha minskat värdet av framtagningsrätten. Denna kriminalitet innefattar emellertid ett flertal andra brott mot jaktstadgan. Om den brottslige kan lagföras, kan man därför förutsätta att medförda vapen m. m. blir förverkade i enlighet med särskilda förverkandebestämmelser för sådana brott i jaktstadgan. En ytterligare förverkandeklausul för olovlig jakt eller olaga jakt får därför inte någon större betydelse. Dessutom kan en sådan klausul ge upphov till komplikationer vid olaga jakt eftersom framtagningsrätt där tillkommer envar.

Utredningen avstår med hänsyn till det anförda från eget förslag när det gäller förverkande av vapen och jaktredskap. Däremot framlägger utredningen ett förslag till en förverkandebestämmelse som sammanhänger med det i 8 § JS upptagna förbudet mot jakt från motordrivet fordon eller motorbåt. Under utredningsarbetets gång har enligt betänkandet många företrädare för jaktvården aktualiserat frågan om förverkande av transportmedel som används vid lagstridig jakt. Utredningen föreslår nu att sådant förverkande skall få ske men begränsar på anförda skäl sitt förslag till att avse visst brott mot jaktstadgan. Utredningen föreslår nämligen att förverkande av transportmedel som avses i 8 § JS skall förekomma men endast när sådant transportmedel används vid jakt efter älg, hjort, rådjur, bäver, björn, varg, järv eller lo eller vid jakt som bedrivits vanemässigt eller i större omfattning, allt under förutsättning att sådant förverkande inte är uppenbart obilligt.

Remissyttrandena

Om behovet och värdet av de förändringar i jaktlagstiftningens ansvarsbestämmelser som utredningen förordat är meningarna i viss mån delade bland remissorganen.

Utan att motsätta sig utredningsförslaget uttalar *Göta hovrätt* att det här behövs en genomgripande översyn av jaktlagstiftningen. Därvid bör övervägas om det inte i likhet med vad som är fallet i trafiklagstiftningen är lämpligt att föra samman jaktlagens och jaktstadgans ansvarsbestämmelser till en särskild lag. Med hänsyn till de straffskärpningar som föreslås i jaktlagen och jaktstadgan ifrågasätter hovrätten vidare om inte en uppdelning i grova, normala och ringa fall av olovlig resp. olaga jakt bör göras. I de ringa fallen skulle då behöva stadgas endast bötesstraff. Enligt *Rå:s* mening hade det varit önskvärt att utredningen företagit en mera samlad översyn av jaktlagens och jaktstadgans straffbestämmelser. Vid en sådan översyn hade bl. a. bestämmelserna bort anpassas till brottsbalkens systematik och terminologi.

De flesta remissorganen tillstyrker förslagen i stort eller lämnar dem utan erinringar i huvudsak. Så gör bl. a. *domänstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, rikspolisstyrelsen, länsåklagarna i Jönköpings, Kopparbergs, Norrbottens och Västerbottens län, länsstyrelserna i Kristianstads, Gävleborgs, Kopparbergs och Jämtlands län, RLF, Svenska jägareförbundet och Svenska naturskyddsföreningen*. Länsstyrelsen i Kristianstads län uttalar särskilt att den är ense med utredningen om det nödvändiga i att arbeta om vissa av de gällande strafflatituderna i skärpande riktning. Det har enligt länsstyrelsen allmänt omvittnats och bestyrkts av uttalanden av bl. a. *Skånska Jägarsällskapet*, att jaktkriminaliteten framför allt på senare år ändrat karaktär. Det är — som utredningen framhållit — numera inte främst försörjningsbekymmer o. dyl. som ligger bakom olovlig jakt. Ibland sker, tillägger länsstyrelsen, jakten i rent skadesyfte, oftare yrkesmässigt samt i båda fallen utan någon som helst hänsyn till djurskyddssynpunkter. Länsåklagaren i Kopparbergs län yttrar, med instämmande av bl. a. *Svenska jägareförbundet*, att det även utan vidlyftiga undersökningar med fog torde kunna antas att den mot jaktvården riktade kriminaliteten under de senaste åren ökat och kommer att öka i takt med antalet bilar och skogsbilvägar. Därtill kommer den affärsmässigt bedrivna flygverksamhet som förekommer samt sådana nya transportmedel som snöscooters och snöovessor. Härigenom lämnas ingen del av vildmarken ofredad och såväl övervakningen av markerna som beivrandet av jaktkriminaliteten försvåras. Det hot som den motorburna jaktkriminaliteten utgör mot jakt- och naturvården kan, tillfogar nämnda länsåklagare, enligt all erfarenhet från detta län inte nog understrykas.

Syftet med den föreslagna straffskärpningen är, påpekar RÅ, främst att sådan jaktkriminalitet som utövas yrkesmässigt eller av ligor skall kunna bekämpas effektivare. Arten och omfattningen av denna organiserade brottslighet har visserligen inte närmare belysts i betänkandet. Förhållandena på området torde dock enligt RÅ vara sådan att en strängare samhällsreaktion framstår som välmotiverad från kriminalpolitisk synpunkt.

Motsatt uppfattning uttalar *hovrätten för Nedre Norrland*, som avstyrker förslagen. Hovrätten är inte övertygad om att, i den mån ur naturvårdens och djurskyddets synpunkt otillfredsställande förhållanden är att hänföra till bristande respekt för jaktförfattningarnas innehåll, botemedlet är att söka i skärpta straffskalor. Det kan i stället förhålla sig så — vilket utredningen också antyder — att tidigare vidtagna skärpningar inte motsvarats av en strängare lagskipning. Läget kan enligt hovrätten alltså vara det att, om en skärpt straffmätning skulle anses önskvärd, de nu gällande strafflatituderna ger utrymme härför. Inte heller *länsåklagaren i Värmlands län* finner att de synpunkter jaktutredningen anfört till grund för sina slutsatser i fråga om ansvarsbestämmelserna är övertygande. Den officiella statistiken rörande brottsligheten utvisar, uppger länsåklagaren, att antalet personer, som fällts till ansvar för brott som avses i jakt- och fiskerilagsstiftning, sjunkit från år 1963 2 385 till år 1964 1 887 personer. Det torde vara möjligt att utan vidlyftiga undersökningar få en säkrare uppfattning om den s. k. jaktkriminaliteten än den som framträder i de av jaktutredningen redovisade yttrandena från vissa jaktvårdsföreningar m. m. Tillräcklig grund för straffskärpningar i den utsträckning jaktutredningen föreslagit föreligger enligt länsåklagarens mening inte.

I fråga om de särskilda straffbestämmelserna utvecklar *hovrätten för Nedre Norrland* sin kritik av förslaget på i huvudsak följande sätt. De föreslagna ändringarna av straffskalorna i 28 § JL och vissa paragrafer i JS går vida utöver vad som kan anses vara påkallat av behovet. I några författningsrum föreslås att dagsböter skall få utdömas endast om brottet är ringa. En sådan bestämmelse begränsar emellertid i alltför hög grad domstolarnas möjligheter att vid straffmätningen ta hänsyn till omständigheterna i det speciella fallet. Och inte sällan lär förekomma att jaktöverträdelser, som är att hänföra till dessa stadganden, inte rimligen kan anses förskylla svårare straff än böter utan att de kan bedömas som ringa. Övriga av utredningen föreslagna ändringar av straffskalorna innefattar höjningar av bötesminima. Från utredningens sida har inte förebragts bärande skäl för så obetydliga ändringar som det här i allmänhet är fråga om. Det kan emellertid förtjäna övervägas om inte bestämmelserna om bötesminima i viss utsträckning borde utgå ur författningstexten. Häri- genom skulle den i 25 kap. 3 § brottsbalken stadgade minsta bötespåföljden 10 kr. automatiskt blir tillämplig. Likartade anmärkningar i fråga om minsta bötesbelopp har förts fram i flera remissyttrandena.

I övrigt har de flesta remissinstanserna inga invändningar att göra mot detaljerna i utredningens förslag. *RÅ* anmärker dock att det rent språkligt förefaller något egendomligt att i fråga om brott mot 28 § andra stycket JL tala om ringa fall och att den nuvarande utformningen är att föredraga.

I flera remissyltanden berörs vissa processuella effekter av förslagen. *Länsåklagaren i Kopparbergs län* uttalar med instämmande av bl. a. *Svenska jägareförbundet* bl. a. följande.

Med hänsyn till de stora svårigheter som föreligger vid utredningar angående olovlig jakt är det befogat att hävda att straffsatserna bör anpassas så att de straffprocessuella tvångsmedel kan tillgripas som behövs för att säkerställa bevisningen. Det är bland åklagarna en utbredd uppfattning, att nuvarande bestämmelser om anhållande i hög grad försvårar och i många fall gör ett effektivt beivrande av olovlig jakt omöjligt, särskilt då flera personer är inblandade. På grund härav hade det varit motiverat att straffmaximum i allt fall för sådan olovlig jakt, som omfattas av 28 § andra stycket JL, hade bestämts till fängelse i ett år. Detta förefaller desto mer motiverat som de i stadgandet omnämnda straffskärpningsgrunderna väsentligen synes ha ett jaktvårdande syfte. Så länge straffmaximum enligt detta lagrum inte överstiger sex månaders fängelse torde det vidare vara svårt för åklagaren att inför en domstol hävda att sådan olovlig jakt inte är en förseelse utan ett allvarligt brott.

Länsåklagaren i Norrbottens län pekar särskilt på det väsentliga intresset av att möjlighet ges att genom husrannsakan kunna uppdaga brott mot jaktlagstiftningen. Även enligt *RÅ*:s mening är en höjning av straffsatserna önskvärd med hänsyn till att ett effektivt bekämpande av den organiserade jaktkriminaliteten förutsätter att de straffprocessuella tvångsmedlen kan utnyttjas i större utsträckning än f. n. Eftersom det för anhållande och häktning enligt rättegångsbalken i allmänhet krävs att det föreligger misstanke om brott, för vilket är stadgat fängelse i ett år eller däröver, ifrågasätter också *RÅ* om inte i straffskalan för det allvarligare brott, som avses i 28 § andra stycket JL bör upptas fängelse i högst ett år. Däremot anser *RÅ* det inte behövligt med strängare straff än böter för det i första stycket samma paragraf avsedda normalfallet av olovlig jakt. Med hänsyn till rättegångsbalkens domförhetsregler för underrätt är det enligt *RÅ* tvärtom lämpligt att behålla gällande straffsats.

De föreslagna straffhöjningarnas inverkan på domförhetsreglerna påpekas även av *hovrätten för Nedre Norrland*, som anser att konsekvenserna i detta hänseende inte är önskvärda, samt av *Göta hovrätt*, som anmärker att även utrymmet för strafföreläggande påverkas.

Frågan om åtal berörs bl. a. av *länsåklagaren i Västerbottens län*, som anser det nödvändigt att allmän åklagare får möjlighet att väcka åtal utan angivelse och att samma regel som gäller för olovligt fiske därför bör finnas i fråga om åtal för olovlig jakt.

Utredningens förslag till särskilda bestämmelser om delaktighet i olov-

lig eller olaga jakt genom häleri lämnas utan anmärkning i de flesta remissvaren. Göta hovrätt har således ingen erinran mot förslaget. Hovrätten för Nedre Norrland däremot gillar detta endast i fråga om olaga jakt och anför. Såsom framhållits i betänkandet är bristen i gällande ordning att efterföljande delaktighet inte är straffbelagd då förbrottet är olaga jakt. I de fall åter då villebråd fällits vid olovlig jakt torde sådan efterföljande delaktighet som åsyftas i förslaget i tillräcklig utsträckning vara kriminaliserad genom bestämmelserna om ansvar för häleri och häleriförseelse i brottsbalken. Det föreslagna tillägget till 29 § 1 mom. jaktlagen är därför överflödigt och bör utgå. Däremot synes det vara motiverat att straffbelägga sådana förfaranden med villebråd vilka står häleribrotten nära men där förbrottet utgörs av olaga jakt.

Bestämmelser om häleri i samband med olovlig resp. olaga jakt torde, uttalar RÅ, vara påkallade för ett effektivt bekämpande av jaktkriminaliteten och förslaget ger inte anledning till erinran från principiell synpunkt. Även RÅ är dock kritisk såvitt gäller olovlig jakt och anser att förhållandet mellan det föreslagna stadgandet och de i brottsbalken behandlade brotten häleri, häleriförseelse och skyddande av brottsling först bör utredas. RÅ tillägger att en viss översyn av bestämmelserna i formellt hänseende även bör ske. Bl. a. framstår det som omotiverat att gärningen enligt jaktlagen skall medföra ansvar »såsom för olovlig jakt» men enligt jaktstadgan »för olaga jakt». Den för jaktlagen föreslagna konstruktionen bör användas också i jaktstadgan. Vidare synes det enligt RÅ lämpligt att beskriva det subjektiva rekvisitet i vårdslöshetsfallen på samma sätt som skett i brottsbalkens stadgande om häleriförseelse.

Utredningens förslag i fråga om förverkande av transportmedel som använts vid kvalificerad olaga jakt vinner ett starkt gensvar hos de flesta remissorgan och det betonas på flera håll att ett dylikt förverkande kommer att få en kraftigt avhållande effekt på denna typ av jaktbrott. Viss tvekan uttalar hovrätten för Nedre Norrland. Den föreslagna brottspåföljden är, säger hovrätten, med tanke på naturvården och djurskyddet visserligen förtjänt att övervägas. Frågans lösning kräver emellertid närmare utredning under vilka förutsättningar och i vilken omfattning en dylik påföljd bör få komma till användning. I avsaknad av sådan utredning är hovrätten inte beredd tillstyrka att just på detta speciella rättsområde införs en förverkandebestämmelse av ifrågavarande art. Den väckta frågan synes böra lösas i ett vidare sammanhang.

Även RÅ anser att förslaget är knapphändigt motiverat och finner det därför vanskligt att bilda sig någon säker uppfattning om behovet och lämpligheten av att införa bestämmelser om sådant förverkande. En kännbar ekonomisk sanktion kan dock sannolikt ha en avsevärd allmänpreventiv verkan beträffande de former av olaga jakt som närmast åsyftas. På grund härav och då några bärande principiella invändningar inte torde

kunna anföras mot att införa förverkande av transportmedel såsom särskild rättsverkan av olaga jakt, vill RÅ inte motsätta sig utredningens förslag härom. Om förslaget godtas bör dock förverkandebestämmelserna utformas med beaktande av de synpunkter som kommit fram i specialstraffrättsutredningens betänkande om konfiskation (SOU 1960: 28) och vid bearbetningen av detta betänkande. Syftet med utredningens förslag torde enligt RÅ kunna tillgodoses även om bestämmelserna utformas i anslutning till reglerna i 36 kap. 2 § brottsbalken. Detta innebär att förverkande skall vara helt fakultativt och kunna ske partiellt.

Förslaget tillstyrks oreserverat eller lämnas utan erinringar av bl. a. *Göta hovrätt, domänstyrelsen, statens naturvårdsnämnd, länsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län, länsåklagarna i Jönköpings och Kopparbergs län samt Svenska jägareförbundet.*

Flera andra remissorgan har närmare utvecklat synpunkter på förslaget. ÖÄ vill särskilt understödja utredningens förslag i denna del och tillägger att vid den typ av brottslighet där utredningen ansett att förverkande av transportmedel bör ingå bland brottspåföljderna fordonet, mer än vid annan brottslighet där fordon kommer till användning, torde utgöra en nödvändig förutsättning och ett »redskap» utan vilket brottet knappast skulle kunna utföras eller i varje fall inte te sig lockande. En särskild förverkandebestämmelse, utformad enligt utredningens förslag, förefaller inte ÖÄ stötande vid de hänsynslösa former av tjuvjakt, som det här är fråga om. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* erinrar att viss tvekan har rått om det lämpliga i att i föreslagen riktning utvidga gällande förverkanderegler i jaktvårdslagstiftningen, detta med hänsyn till att transportmedel kommer till användning vid annan kriminalitet utan att förverkandepåföljd där inträder. *Länsstyrelsen* betonar emellertid att fordonet vid bilburen jakt utgör en av förutsättningarna för att den brottsliga handlingen över huvud taget skall kunna företas, i motsats exempelvis till det fall när fordon använts till transport av tjuvgods e. d. *Svenska naturskyddsföreningen* är av samma mening och tillfogar att förverkande av fortskaffningsmedel är motiverat särskilt som de — vilket är det väsentliga — används också som ett jaktredskap med vars hjälp man utan större svårighet kan komma inom håll för det åtrådda djuret.

De särskilda förhållandena i Norrland belyses av *länsstyrelsen i Väster-norrlands län* som yttrar. Det torde vara ostridigt att jakt med och från motorfordon tagit sådan omfattning att kraftiga åtgärder är av nöden för att stävja denna olagliga jakt. Skogsbilvägnätet har i Norrland utbyggts och kommer att utbyggas i sådan omfattning att polisens kontrollmöjligheter med hänsyn till dess begränsade resurser kan ske endast punktvis och med långa intervaller. Jakten från motorfordon är sällan föranledd av tillfälliga impulser hos vederbörande. I stället är det så gott som uteslutande fråga om i förväg väl planerade lagbrott, där tillgången till täckt mo-

torfordon är lika väsentlig som brukandet av skjutvapen. Motorfordon utnyttjas även vid andra typer av brottslig verksamhet, men knappast i något annat sammanhang sker utövandet i fordonet och helt baserat på dess kamouflerande verkan.

Att även andra fordonstyper kan komma i fråga framgår av flera yttranden. *Länsåklagaren i Västerbottens län* uttalar t. ex. att den föreslagna förverkandepåföljden kommer att få betydelse framförallt för nu förekommande och alltjämt ökande jakt med användning av översnöfordon, där det kan antagas att förhållandet mellan utbytet av jakten och fordonets värde inte skulle föranleda till att ett förverkande skulle te sig obilligt.

I fråga om förverkandebestämmelserna i övrigt beklagas från flera håll att utredningen inte föreslagit några ändringar i möjligheten att konfiskera vapen m. m. som använts vid olovlig eller olaga jakt. Särskilt har bl. a. *domänstyrelsen* och *statens naturvårdsnämnd* understrukit vikten av att förverkande blir möjligt redan vid förstagångsförbrytelse och inte som nu först vid upprepat brott inom viss tid.

Departementschefen

Bestämmelserna om straff för olovlig jakt på annans jaktområde tillhörde den tidigare allmänna strafflagens regler, innan de vid tillkomsten av nuvarande jaktlag år 1938 flyttades över till denna. Vissa straffskärpningar skedde i samband därmed, men för vanlig olovlig jakt sattes i 28 § första stycket JL inte strängare straff än böter. Skärpningen gällde främst mera kvalificerade fall, t.ex. när den olovliga jakten avsett särskilt värdefullt eller sällsynt vilt som älg och hjort resp. björn och lo eller när jakten bedrivits med otillåten hjälp av motorfordon. Här blev enligt andra stycket nämnda paragraf straffet lägst 20 dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Dessa straffbestämmelser är alltsedan dess oförändrade. Motsvarande gäller i huvudsak enligt jaktstadgan i fråga om påföljd för olaga jakt.

Under en följd av år har man på jaktvårdshåll med oro sett hur jaktbrottsligheten ändrat karaktär. Tjuvskyttet på grannmark, ofta kronoparker o. d., betyder numera allt mindre som störningsfaktor för jaktvårdsarbetet. Den ökande biltätheten och vägnätets utbyggnad, särskilt tillkomsten av ett stort antal skogsbilvägar, har gett möjligheter till en illegal jakt av ny typ, där de skyldiga sällan är att söka bland ortsbefolkningen. Moderna typer av jaktvapen och olika tillbehör som kikarsikten, ljuddämpare, strålkastare, kortvågsradio m. m. bidrar till att göra den otillåtna jakten effektiv på ett sätt som kan bli förödande för känsliga viltstammar. Med bilen som hjälpmedel kan jaktbyte i stor mängd forslas långt från jaktplatsen. Möjligheterna att genom ökad övervakning förhindra sådan illegal jakt är med den tilltagande avfolkningen av landsbygden samtidigt små. Vidare bedrivs jakten efter vad man vet ofta nattetid, vilket ytterligare minskar möjlig-

heten att ertappa gärningsmännen, särskilt som nattjakt efter flera villebrådsarter alltså är tillåten i stora delar av landet.

Utredningen har ansett att de ändrade förhållandena bör föranleda skärpningar av bl. a. straffbestämmelserna för olovlig jakt och har föreslagit att för vanlig olovlig jakt skall få dömas även till fängelse i högst sex månader. För de kvalificerade fallen enligt 28 § andra stycket föreslås påföljden bli dagsböter endast när brottet är ringa.

Flera av de förslag jag lagt fram i det föregående syftar till ökat skydd för olika naturvårdsobjekt. Det är då enligt min mening följdriktigt att betona vikten av dessa ändringar genom att låta ohörsamhet mot jaktlagstiftningens bud drabbas av strängare påföljd. Rationaliseringen av jordbruks- och skogsfastigheter går i snabb takt och medför att allt större jaktområden måste lämnas utan den tillsyn av markägaren som förr var vanlig. Samtidigt har, som jag nyss nämnt, den illegala jakten fått en helt annan inriktning och omfattning än tidigare. Det är därför motiverat att även av allmänpreventiva skäl överväga skärpningar av straffbestämmelserna. Behovet och lämpligheten härav har i stort sett bekräftats under remissbehandlingen. Vidare har från remisshall uttalats önskemål om en modernisering av straffbestämmelsen i jaktlagen. Enligt min och flera remissinstansers mening är det från kriminalpolitisk synpunkt påkallat att straffet för olovlig jakt skärps. Jag vill därför i huvudsak biträda utredningens förslag i denna del.

Vad gäller de särskilda straffbestämmelserna bör i fråga om 28 § första stycket JL framhållas att den kriminalitet, det här gäller att stävja, i stor utsträckning riktas även mot småvilt, bl. a. skogsfågel. Enligt min mening bör möjlighet öppnas att bestraffa även sådan jakt strängare än med böter. Jag förordar således att påföljden enligt nämnda lagrum för den som olovligen jagar på annans jaktområde anges till dagsböter eller fängelse i högst sex månader. I samband med denna ändring bör gärningen ges en brottsbenämning, lämpligen olovlig jakt. Förslaget att fängelse skall kunna följa på brottet medför, som uttalats både från utredningens sida och från länsåklagarhall i remissyttrandena, den fördelen att enligt rättegångsbalkens bestämmelser om husrannsakan undersökning kan ske bl. a. i bilar som man kan misstänka används för att forsla jaktbytet. Nackdelar med förslaget är att enligt nuvarande processuella regler strafföreläggande inte kan användas och mål om olovlig jakt ej får avgöras av ensamdomare. Dessa nackdelar kan dock inte anses uppväga de skäl som enligt det förut sagda talar för en skärpning av straffskalan.

Den av utredningen föreslagna ändringen i 28 § andra stycket JL har flera remissinstanser bedömt som otillräcklig och ansett att fängelse i högst ett år bör kunna följa på brottet. Jag delar den uppfattning som sålunda kommit till uttryck. Vidare finner jag att de fall av olovlig jakt som nämns i lagrummet med fördel kan föras till en särskild grupp för grova brott, där påföljden bör vara fängelse i högst ett år. Vid bedömande av om brottet är

grovt bör i första hand beaktas sådana omständigheter som att jakten avsett värdefullt villebråd, såsom älg, hjort och rådjur, eller sällsynt vilt, t. ex. björn, varg, järv, lo och örn. En sådan omständighet kan även vara att jakten bedrivits vanemässigt eller i större omfattning eller skett med otilllåten hjälp av motorfordon eller annat motordrivet fortskaffningsmedel, således även moped, motorbåtar och luftfarkoster. Även det fall att jakten skett i annans fågeldamm, hägnade jaktpark eller djurgård kan föranleda att brottet bör betecknas som grovt.

Utöver det hittills anförda bör några smärre ändringar i jaktlagens ansvarsregler vidtas. Såsom påpekats från remisshåll kan lämpligen, i överensstämmelse med regeln om å t a l för olovligt fiske, bestämmelsen om åtal för olovlig jakt på enskild mark ändras så att åtal får väckas inte bara som f. n. efter angivelse av målsägande utan även utan sådan angivelse i fall där åklagare finner åtal påkallat ur allmän synpunkt. För en rad olika förseelser mot bestämmelser i jaktlagen är vidare straffet f. n. penningböter med olika bötesminima i olika fall och med bötesmaximum genomgående angivet till 300 kr. Dessa bestämmelser bör nu anpassas till brottsbalken så att högsta beloppet sätts till 500 kr. Särskilda bötesminima torde inte behöva anges. De ändringar som föranleds härav påkallar justeringar av lagtexten i 32—34 §§ JL.

I fråga om utredningens förslag till skärpta straff för brott mot jaktstadgan ämnar jag senare återkomma till Kungl. Maj:t. De ändringar som då kan finnas nödvändiga kräver inte riksdagens medverkan. Det bör här ändå nämnas att jag i likhet med de allra flesta remissinstanser finner höjda straff motiverade bl. a. för olaga jakt, jakt med motordrivet fordon och brott mot länsstyrelsens hundförbud. I fråga om samtliga dessa brott ter det sig nu ofrånkomligt att låta fängelse ingå i straffskalan.

I samband med straffbestämmelserna har jaktutredningen tagit upp frågan om kriminalisering av sådan delaktighet i olovlig eller olaga jakt som liknar häleri och som består i att någon tar hand om, tar emot, säljer eller köper kött eller annat av villebråd med vetskap eller skälig misstanke om att villebrådet fällt vid dylik jakt. Utredningen anmärker särskilt att förut gällande s. k. märkningstvång och förbud mot sådant omhändertagande i fråga om omärkta djurdelar gav möjlighet att bestraffa vad som i realiteten utgjorde delaktighet i olaga jakt. Jaktutredningen föreslår därför att sådan delaktighet tas upp som ett särskilt brott i jaktstadgan och bestraffas lika med olaga jakt. För att vinna överensstämmelse mellan jaktstadgan och jaktlagen anser utredningen vidare att ett liknande stadgande bör beredas plats i jaktlagen i fråga om motsvarande delaktighet i olovlig jakt.

Den delaktighet i olovlig jakt som i huvudsak avses med utredningens förslag bedöms enligt gällande praxis som häleri eller häleriförseelse enligt brottsbalkens regler. I likhet med de remissinstanser som gjort invändningar härom anser jag någon anledning inte föreligga att i jaktlagen särskilt kri-

minalisera denna typ av häleribrott. När förbrottet utgörs av olaga jakt däremot har remissinstanserna utan undantag godtagit utredningens förslag. Även enligt min mening är förslaget värt beaktande. Vid ett genomförande av de straffskärpningar som här föreslagits ökar skillnaderna i möjligheterna att straffa jägaren och den som sedermera bistår honom eller bereder honom avsättning för jaktbytet. Jag återkommer till Kungl. Maj:t i denna fråga och ämnar då förorda att jaktstadgan kompletteras med en regel varigenom den som biträder med att slakta, forsla, bereda eller på annat sätt ta hand om villebråd, som han vet fångats eller dödats under fridlysningstid, kan dömas såsom för olaga jakt efter sådant villebråd. Detsamma bör gälla den som tar emot, bjuder ut, köper eller överlåter sådant villebråd eller del därav. I huvudsaklig överensstämmelse med brottsbalkens bestämmelse om häleriförseelse bör vidare gärningsmannen dömas till ansvar enligt vad nu nämnts även om han inte insåg men hade skäligen anledning anta att jakten skett under fridlysningstid eller medverkade vid jakten och ej insåg men hade skäligen anledning anta att jakt då var förbjuden.

Utredningen har slutligen berört vissa frågor om förverkande såsom rättsverkan av olovlig eller olaga jakt men inte föreslagit några ändringar i de bestämmelser härom som jaktlagen eller jaktstadgan innehåller. Detta beklagas av några remissinstanser. Även enligt min mening hade det varit värdefullt med ett förslag till nya förverkandebestämmelser i stället för de ålderdomliga regler som ännu står kvar särskilt i jaktlagen. Utredningen har dock föreslagit en nyhet i sammanhanget, nämligen möjlighet att förverka transportmedel, som i strid med det särskilda förbudet i 8 § JS mot jakt med motordrivet fordon, motorbåt e.d., använts vid olaga jakt efter bl. a. älg, hjort, rådjur, björn, varg, järv eller lo.

Förslaget om förverkande av transportmedel har genomgående bemötts mycket välvilligt av remissinstanserna. Även enligt min mening är förslaget förtjänt att övervägas. Hovrätten för Nedre Norrland och RÅ har emellertid förordat att frågan först utreds närmare i samband med översyn av övriga regler om förverkande inom specialstraffrätten. Inom justitiedepartementet övervägs f. n. ändringar i brottsbalkens regler om förverkande i syfte bl. a. att göra dessa bestämmelser lämpligare som förebilder för specialstraffrätten. I samband därmed kan även vissa ändringar i de specialstraffrättsliga förverkandereglerna aktualiseras. Innan arbetet därmed är avslutat anser jag det inte lämpligt att behandla frågan om förverkande enligt jaktlagstiftningen i särskild ordning. Jag avser därför att återkomma till Kungl. Maj:t i dessa frågor i ett senare sammanhang.

Hemställan

I enlighet med vad jag anfört i det föregående har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till *lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.¹ De nya bestämmelserna bör träda i kraft den 1 januari 1968 och i vad avser jaktvårdsområde gälla även i fråga om jaktvårdsområde som bildats före ikraftträdandet.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget inhämtas för det i 87 § regeringsformen angivna ändamålet genom utdrag av statsrådsprotokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

¹ Bilagan, som frånsett vissa redaktionella jämkningar är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget, har utslutits här.

Bilaga 2

(Utredningens förslag)

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

Lagen om rätt till jakt

14 §.

Utan hinder av vad i 1 § första stycket stadgas äger innehavare av gård eller trädgård att, oberoende av jakträtt, därinom döda och behålla djur av följande arter, nämligen mullvadar, näbbmöss, fladdermöss, sorkdjur (lämlar samt sorkar med undantag av bisamrätta), råttor, skogsmöss och husmöss. Enahanda rätt tillkommer en var, som utanför gård eller trädgård av en tillfällighet påträffar djur som nu sagts.

Föreligga synnerliga skäl för ingripande mot annan djurart än sådan som avses i första stycket eller i 24 § 2 och 3 mom. äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer förordna, att djur av dylik art må jagas å annans jaktområde ävensom, där ej annat sägs i denna lag, behållas av den jagande.

18 §.

1 mom. Dödar eller fångar man björn, lo, varg, järv, val, stork, örn, glada, brun glada, pilgrimsfalk, jaktfalk eller berguv eller anträffar man sådant djur såsom fallvilt, tillfalle djuret kronan, oberoende av vem jakt-rätten tillkommer.

3 mom. Om undantag från stadgandena i 1 och 2 mom. samt om rätt till älg, hjort eller rådjur, som i andra fall än i 24 § 1 mom. avses lovligt fälles eller eljest dödas under fridlysningstid, förordnar Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

22 §.

1 mom. Löper hund lös i mark, där villebråd finnes, må jakträttsinnehavaren eller hans folk upptaga hunden.

Den som sålunda upptagit hund har att ofördröjligen därom underrätta hundens ägare eller innehavare eller, om denne är okänd eller icke kan träffas, polismyndigheten i orten.

Den som vill återfå upptagen hund, har att lösa den, om hunden upptagits under tiden från och med den 1 mars till och med den 20 augusti, med femtio kronor samt, om upptagandet skett under annan tid av året, med tjugufem kronor. Därjämte har han att gälda ersättning för hundens föda och övriga kostnader som åsamkats upptagaren.

Har hunden ej blivit löst i fall, då ägaren eller innehavaren erhållit kännedom om upptagandet, inom en vecka efter underrättelsen därom samt i annat fall inom en månad från det polismyndigheten underrättats, är hunden förverkad till jakträttsinnehavaren.

2 mom. Jagar eller ofredar hund som löper lös villebråd, är hundens

ägare eller innehavare skyldig ersätta jakträttsinnehavaren den skada, som därigenom må anses hava skett å villebrådsbeståndet.

3 mom. Låter hund, som löper lös och jagar eller ofredar villebråd, sig icke upptagas och framgår av omständigheterna uppenbarligen, att hundens löslöpande beror på ägarens eller innehavarens vårdslöshet, må under tiden från och med den 1 mars till och med den 20 augusti jakträttsinnehavaren eller hans folk döda hunden. Den som sålunda dödat hund skall ofördröjligen därom göra anmälan till polismyndigheten i orten vid äventyr att eljest inte äga till sitt fredande åberopa förhållande, som nyss sagts.

4 mom. Har länsstyrelse till skydd av visst villebråd för annan tid av året än i 3 mom. sägs förordna, att hund skall förhindras löpa lös i mark där villebråd finnes, och driver eller eljest jagar löslöpande hund dylikt villebråd, tillkommer det polismyndigheten att, därest omständigheterna äro sådana som angivas i samma moment, låta döda hunden.

24 §.

1 mom. Orsakas till följd av viss villebrådsarts utveckling avsevärd skada å gröda, skog eller plantering och kan skadan icke förebyggas genom rimliga åtgärder från den skadelidandes sida, har länsstyrelsen att förelägga den eller de personer, inom vilkas jaktområde villebrådet i fråga kan anses hava sitt huvudsakliga tillhåll, att vidtaga de åtgärder som länsstyrelsen må finna erforderliga i skadeförebyggande syfte. Föreläggande må dock ej meddelas, därest anledning föreligger till antagande att den skadelidande varder i huvudsak gottgjord för skadan. Underlåter jakträttsinnehavare att ställa sig givet föreläggande till efter rättelse, har länsstyrelsen att förordna om jakt å hans jaktområde genom särskilt utsedda jägare för att åstadkomma erforderlig minskning av den skadegörande villebrådsstammen.

Villebråd som efter föreläggande enligt första stycket fälles eller fångas genom där avsedd jakträttsinnehavares försorg tillfaller denne. Villebråd, vilket fälles eller fångas jämlikt i samma stycke omförmålt förordnande samt å tid då i allmänhet jakt är tillåten efter dylik art, tillfaller även nämnd jakträttsinnehavare, därest han gäldar av saken föränledda kostnader. Vill han det ej eller har jakten skett under gällande fridlysnings-tid, skall med villebrådet förfaras på sätt Konungen förordnar. Konungen bestämmer ock om ordningen för meddelande av föreläggande och förordnande som avses i detta moment.

Vad i första och andra styckena stadgas skall i tillämpliga delar gälla för det fall, att påtaglig fara befunnits å någon trakt föreligga för sammanstötning mellan motorfordon och älg samt faran icke är att tillskriva visst djur. Behörig att påkalla föreläggande jämlikt första stycket är polismyndighet eller vägförvaltning. Meddelar länsstyrelsen förordnande som avses i samma stycke, skall angående sålunda beslutad jakt gälla vad Konungen förordnar.

28 §.

Jagar någon olovligt å annans jaktområde, dömes till dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Har han därvid fällt, fångat, sårat eller påskjutit älg, hjort, rådjur,

bäver, björn, varg, järv eller lo, eller har jakten bedrivits vanemässigt eller i större omfattning, eller har vid jakten i strid mot vad därom finnes stadgat använts motordrivet fordon, motorbåt, maskindrivet fartyg eller bogserad farkost, vare straffet fängelse i högst sex månader, eller om brottet är ringa, dagsböter, lägst tjugu.

Har olovlig — — — under tjugu.

29 §.

1 mom. Såsom olovlig — — — i 7 §.

Har någon — — — stycket sägs.

Såsom för olovlig jakt enligt vad i första stycket av 28 § sägs dömes jämväl den som, oaktat han insett eller skäligen bort antaga att villebråd åtkommits genom handling varom förmåles i sagda paragraf eller i första eller andra stycket av detta moment, biträtt vid uppslaktning, bortforslande eller annat omhändertagande av villebrådet eller emottagit, till salu utjudit, köpt eller sålt kött eller annan del därav.

32 §.

Idkar någon — — — undandragits fonden.

För underlåtenhet att vid jakt medföra gällande jaktkort eller vägran att på anmodan av den det vederbör framvisa detsamma vare straffet böter från och med tjugu till och med trehundra kronor.

Visar den — — — från ansvar.

33 §.

Uraktlåter någon — — — till dagsböter.

Bryter någon mot vad i 17 § är föreskrivet, böte från och med tio till och med tre hundra kronor.

Överträder någon förbud som är stadgat i 19 § första eller andra stycket eller 20 § och är ej förseelsen att anse såsom olovlig jakt å annans jaktområde, straffes med böter från och med tjugu till och med tre hundra kronor. Var det i fall som avses i 19 § första stycket älg, hjort eller rådjur, som skrämdes, motades eller lockades, må böterna ej sättas lägre än femtio kronor.

Bryter någon — — — trehundra kronor.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 11 maj 1967.

N ä r v a r a n d e:

f. d. justitierådet	LIND,
justitierådet	SÖDERLUND,
regeringsrådet	ÅBJÖRNSSON,
justitierådet	BRUNNBERG.

Enligt lagrådet den 3 maj 1967 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 7 april 1967, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i 87 § regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt*.

Förslaget, som finns bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av kanslirådet Per Hildebrand.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 maj 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över det till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt*.

Föredraganden upplyser, att lagrådet lämnat förslaget utan erinran och föreslår att förslaget med vissa redaktionella jämkningar föreläggs riksdagen. Föredraganden anför vidare.

Förslaget till omläggning av grunderna för fridlysningssystemet, vilket närmare redovisats i samband med remissen till lagrådet, har tilldragit sig stort intresse. Det nuvarande fridlysningsskyddet för olika arter är långt utbyggt. Den förordade omläggningen blir därför väsentligen av principiellt värde. Nu tillåten jakt efter jaktbara villebrådsarter kommer alltså i praktiken inte att påverkas. Däremot medför en omläggning att åtskilligt icke jaktbart vilt automatiskt skyddas.

Frågor om fridlysning får avgöras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan. En omläggning av fridlysningssystemet efter de nya riktlinjerna medför emellertid att även sådan jaktlagstiftning som tillkommit under riksdagens medverkan får materiell betydelse först sedan beslut om jakttider meddelats av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till denna formellt sett betydelsefulla konsekvens anser jag, att riksdagens godkännande bör inhämtas rörande omläggningen av fridlysningssystemet.

Vid redogörelsen i remissen till lagrådet för den framtida regleringen av jakten efter bl. a. varg och järv upplyste jag att Kungl. Maj:t beslutat om översyn av normerna för ersättning av statsmedel i anledning av vissa rovdjursskador på tamdjur. Denna översyn är nu avslutad och därav föranledda förslag remissbehandlas f. n. Jag avser att återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga i sådan tid att möjlighet finns att lägga fram förslag till innevarande riksdags höstsession.

Föredraganden hemställer, under framhållande av att hinder inte synes möta att frågorna behandlas av riksdagen först under höstsessionen, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

dels antaga lagförslaget med nämnda redaktionella jämkningar,

dels godkänna den nya ordning för fridlysning av vilda däggdjur och fåglar som förordats i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1938 (nr 274) om rätt till jakt	2
Utdrag av statsrådsprotokollet den 7 april 1967	8
<i>Inledning</i>	9
<i>Fridlysning och jakttider</i>	10
Gällande bestämmelser	10
Jaktutredningen	11
Remissyttrandena	13
Departementschefen	16
<i>Frågor om jaktvårdsområden</i>	20
Gällande bestämmelser	20
Svenska jägareförbundets förslag	21
Remissyttrandena	23
Departementschefen	26
<i>Jakt efter varg och järv</i>	29
Gällande bestämmelser	29
Jaktutredningen	31
Remissyttrandena	36
Departementschefen	40
<i>Jakt efter säl</i>	45
Gällande bestämmelser	45
Jaktutredningen	45
Remissyttrandena	46
Departementschefen	48
<i>Särskilda bestämmelser om vissa djurarter</i>	50
Gällande rätt	50
Jaktutredningen	51
Remissyttrandena	52
Departementschefen	54
<i>Rätt att ingripa mot annans hund</i>	57
Gällande ordning	57
Jaktutredningen	59
Remissyttrandena	60
Departementschefen	63

<i>Viltskador på annans mark, m. m.</i>	65
Gällande rätt	65
Jaktutredningen	67
Remissyttrandena	71
Departementschefen	73
<i>Straffbestämmelser m. m.</i>	78
Gällande rätt	78
Jaktutredningen	79
Remissyttrandena	83
Departementschefen	88
<i>Hemställen</i>	92
<i>Utredningens författningsförslag</i>	93
<i>Utdrag av lagrådets protokoll den 11 maj 1967</i>	96
<i>Utdrag av statsrådsprotokollet den 12 maj 1967</i>	97